

2

2023

Letnik XXVI

ISSN 1318-864X

Slovenščina v šoli

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

poudarek metafora pravljica
priredje
poved
veznik
črtica
stavni člen
izjava
odvisni
osebek
izvor
prislovno določilo

ZRSŠ

ZAVOD
REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA SOLSTVO

2

2023

Letnik XXVI

ISSN 1318-864X

Slovenščina v šoli

Vsebina

ZA UVOD

Mag. Mirjam Podsedenshek | **Beseda postane spomin** | 1

SILVU FATURJU (1935–2023)

Mira Hedžet Krkač | **Silvo Faturju v spomin** | 3

Jože Hočevar | **Naš književni jezik je morda preveč normiran!** | 5

Jasna Čebtron | **Spomin na Silva Faturja pri filmski vzgoji in ob izidu antologije Kam** | 6

Dr. Zoltan Jan | **Faturjevi Primorski slovenistični dnevi** | 8

Prof. dr. Vida Medved Udovič | **Profesor Silvo Fatur – neutrudni snovalec in premišljevalec o sodobnem učenju in poučevanju književnosti v osnovni in srednji šoli** | 12

Ivica Eller | **Spominski večer o Silvu Faturju v Luciji** | 14

Vera Tuta Ban | **Silvo Fatur in utrjevanje slovenščine med Slovenci v Italiji** | 16

Nives Mohorčič Lipanje | **Moj profesor Silvo Fatur** | 18

Drago Mislej Mef | **Mef o Faturju** | 19

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado *Povodni mož* in s Hiengovim romanom *Čudežni Feniks*** | 21

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | 29

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnava Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju** | 32

TEKMOVANJE V ZNANJU SLOVENŠČINE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE 2022/23

Mag. Mirjam Podsedenshek | **Svet okoli sebe – ali svet v človeku?** | 41

Irena Prešeren | **Svoboda v ljubezni, poeziji ...** | 42

Karin Batista | **Recept/navodila za uporabo poezije** | 43

Rahela Demšar | **Pesem poustvarjajo bralci. In pesem nas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«** | 45

Zala Špoljar Slivnik | **Pesem poustvarjajo bralci. In pesem nas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«** | 46

Filip Gračner | **Pesem poustvarjajo bralci. In pesem nas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«** | 48

Teja Furlan | **** | 50

Suzana Lipanje | **Začetek nečesa več** | 51

Martin Steblovnik | **Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo česa koristnega** | 52

Andraž Anton Ahačevič | **Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo česa koristnega** | 54

Metka Jeseničnik | **** | 56

PREDSTAVITVE

Dragica Motik, Erika Ašič | **Zakladnica ljubezni, znanja in idej. E-zbornik *Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*** | 58

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 574.

Poštšina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

Mag. Mirjam Podsedensek | odgovorna urednica

Beseda postane spomin

»Kljubuj usodi, mož sam svoj bodi!«¹

Moderna misel nenehno išče nove podobe sveta. Privlači jo možnost iskanja lepega in dobrega, razgibanega in pestrega, obenem pa si želi, da bi najdeno in ustvarjeno tudi ostalo in obstalo – s človekom in zanj.

V življenju misel včasih tudi obstane; njena nit se pretrga. Zaživi na novo, a tokrat kot spomin na vse: posameznika, ustvarjanje in delo, prizadevanje in trud.

Tokratna, druga številka revije *Slovenščina v šoli* na poseben način spenja staro z novim, v razpravi Marte Krejan Čokl *Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in Hiengovim romanom Čudežni Feliks*, je vidna rast novega iz starih temeljev, želja, da bi dijaki v šoli z razvijanjem sporazumevalne in upovedovalne zmožnosti znali in zmogli po analogiji – ali brez – ubesedovati in pisati o elementih literarnega književnega dela in utemeljevati ravnanje književnih oseb v njem, in bi prepoznali značilnosti kakovostne karakterizacije ter dogajanja v literarnem besedilu.

Besedilo se vedno znova razkrije najprej bralcu, njegovemu prizadevanju, da bi izluščil tudi v starem besedilu, poeziji, nekaj novega in trajnega za svoje sodobno bivanje in obstoj.

Tako se v prispevku Bojane Modrijačič Reščič tokrat posvečamo branju Kajuhove poezije; njene bivanjske motive prepletamo s sporočili v pesmih Miroslava Košute. Še več – poezijo beremo skupaj, v naravi, ki nam lahko ponudi tudi varno in vzpodbudno učno okolje.

Zdenka Holsedl Pertoci želi s člankom *Obravnava Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju* v srednjem strokovnem programu vzpostavljati in ohranjati pri dijakih vedenje in odnos do starejše književnosti, pa tudi vzdrževati tradicijo o slovenskem jeziku in kulturi.

V rubriki *Silvu Faturju (1935–2023)* beseda postane spomin. Na prvega urednika in utemeljitelja revije *Slovenščine v šoli*, profesorja, literarnega zgodovi-

Slovenščina v šoli 2

XXVI. letnik

leto 2023

ISSN 1318-864X

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Uredništvo: mag. Mirjam Podsedensek (odgovorna urednica),

dr. Lara Godec Soršak, Pedagoška fakulteta Ljubljana;

Mira Hedžet Krkač, Koper;

mag. Mojca Honzak, Ljubljana;

dr. Boža Krakar Vogel, Filozofska fakulteta v Ljubljani;

dr. Maja Melinc Mlekuž, Univerza v Novi Gorici,

Fakulteta za humanistiko;

Bojana Modrijačič Reščič, Šolski center Nova Gorica;

Vlado Pirc, Zavod RS za šolstvo;

dr. Igor Saksida, Pedagoška fakulteta Ljubljana;

dr. Miha Vrbinc, Deželni svet za Koroško

Naslov uredništva: Zavod RS za šolstvo, OE Nova Gorica (za revijo *Slovenščina v šoli*), Erjavčeva ulica 2, 5000 Nova Gorica; tel. 05/330 80 79; mirjam.podsedensek@zrss.si

Urednica založbe: Simona Vozelj

Jezikovni pregled: Katja Križnik Jeraj

Prevod povzetkov: Bumblebee, jezikovno svetovanje, Polonca Luznik s. p.

Oblikovanje: Simon Kajtna

Prelom: Design Demšar, d. o. o.

Tisk: Present, d. o. o.

Naklada: 470 izvodov

Naročila: ZRSŠ – Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si

Letna naročnina (3 številke): 35,00 € za šole in druge ustanove, 26,25 € za individualne naročnike; 12,50 € za dijake, študente, upokojece; za naročnike iz tujine 40,00 €; cena posamezne enojne številke v prosti prodaji je 13,00 €; v cenah je vključen DDV

1 Simon Gregorčič (1987). Kljubuj usodi! MK: Ljubljana. Str. 107.

narja s posebnim čutom za domoznansko tudi v slovenski zgodovini, literaturi in etnologiji, pedagoškega svetovalca za slovenščino v zamejstvu in doma, Slovenca z naravnim občutkom za jezik in njegovo rabo in človeka, ki je Primorsko – od Tolmina do Vidma – poznal in spoštoval in se k njej vedno znova vračal. V prispevkih njegovih učencev, kolegov profesorjev in slavistov je ostalo veliko žlahtnih sledi.

Avtorje zapisov – na različnih ravneh – povezuje ne le sodelovanje z njim, pač pa z vsem tistim, kar je imel rad: sobivanje v jeziku, literaturi in kulturi.

Rubrika *Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje* je uglasena na naslov *Rime srca, ritmi sveta*.

V njej mladi avtorji, ki se že več kot štirideset let udeležujejo tekmovanja v znanju slovenščine, berejo in pišejo o poeziji Vinka Möderndorferja, Veronike Dintinjana, Miroslava Košute, Lenarta Zajca in romanu Umberta Eca.

Na videz nezdružljivo, a mladi rahločutno oblikujejo literarni most med poezijo, ki je lahko ljubezen, bivanje in minevanje, in postmodernistično prozo Umberta Eca. Z romanom *Ime rože* dogajanje hote postavlja v preteklost, v srednji vek, da bi (morda) nakazal ponovljivost človekovega ravnanja in njegove spremenljive nravi – tudi danes.

V *Predstavitvah* tokrat Dragica Motik in Erika Ašič strnjeno in pregledno predstavljata e-zbornik z naslovom *Zakladnica ljubezni, znanja in idej*, ki prinaša prizadevanja strokovnjakov, šolnikov in ljubiteljev o jeziku, slovenski kulturi in dediščini.

St. Podanšek

REFERENČNI OKVIRI KOMPETENC

Digitalna bralnica ZRSŠ

Vse štiri publikacije lahko brezplačno preberate v digitalni bralnici ZRSŠ.

Silvu Faturju v spomin

Slika 1: Silvo Fatur. Vir: Iris Buršič (2008). http://sl.wikipedia.org/wiki/Silvo_Fatur

Želela bi z vami podeliti svoje prvo srečanje s takratnim inšpektorjem za slovenščino, Silvom Faturjem. Ko sem sredi osemdesetih prvo leto poučevala na Srednji ekonomski in družboslovni šoli, me je nekega dne pred učilnico čakal neznan gospod. Ko sem pet minut po zvonjenju pospremila dijake iz učilnice in zaprla vrata, me je ogovoril. Najprej mi je pokroviteljsko pojasnil, da se v času odmora dijakov ne sme zadrževati v učilnici in jim kratiti pravice do odmora, šele nato se mi je predstavil. Takrat ni prišel na inšpekcijski pregled. Potreboval je nekaj dijakov za anketo ...

V naslednjih letih je naš strokovni aktiv vabil na študijska srečanja na ZRSS. Kot svetovalec je bil tak, kot sem ga doživela ob prvem srečanju: znal je biti strog, zahteven, natančen, odločen, dosleden, kritičen, a vedno tudi pokroviteljski, dobronameren in blagohoten, spodbujevalen ...

Kaj je vplivalo na njegovo »pedagoško naravnost«? Mor-da to še najbolje ponazarja odlomek iz njegove knjige študij, esejev in spominov, z naslovom *Okruški*. V *Spominih na zagorsko šolanje* (str. 82–83) lahko beremo:

Pisalo se je leto 1941. In pomnim prvi šolski dan. Na klop sem dobil majhen kartonček, na njem pa narisani dve lepi rdeči češnji in poleg z veliko, lepo izpisano učiteljsko pisavo zapisano: ciliege. Ti dve češnji je bilo treba prerisati, italijansko ime

zanju pa prepisati v zvezek. Se ve, da se takrat nisem spraševal o materinščini, o maternem jeziku, ki ni bil tisti, ki ga je ponujala šola. Počutil sem se imenitno, ker sem postal šolar.

Drugi spomin na začetke šolanja pa se veže na predbožični čas. Učitelj, če se prav spomnim, se je pisal Spatola, je bil menda dobrodušen mož v zrelih letih. V jeziku in slogu, v kakršnem se pripoveduje otrokom pravljice, nam je v nerazumljivem jeziku, a s toplim glasom predstavljal in razlagal figurice jaslic: Jezuščka, Marijo; Jožefa ... in pisani živalski svet, ki sodi zraven. A ta sicer ljubeznivi mož je sedel med nami v črni srajci, s črnim fesom na glavi. In čudna tesnoba je prelivala svetlo predpraznično občutje.

V dveh medvojnih šolskih letih, polnih vsakršnih motenj, sem tako opravil komaj prvi razred. Spričevala se ne spomnim, tudi ne vem, če je sploh bilo. Skrbno pa hranim spričevalo 2. razreda, ki ga je napisal in dne 5. julija 1944 podpisal dolgoletni zagorski župnik Rafael Morel. Bil je strog, asketski mož, a neupogljiv Slovenec. (Kasneje sem odkrival, kaj vse je morali za to svoje slovenstvo prenesti od okupacijskih oblastnikov.) Takoj po razpadu Italije nas je zbral v šoli in nas učil slovenskega branja in pisanja, osnov zemljepisa in zgodovine ... Iz njegove šole znam še danes kot molitvico zdrdrati njegovo zvrstitev glavnih slovenskih rek: Soča, Reka, Pivka, Sava, Drava, Mura. Kasneje sem se zavedel, zakaj je na prvo mesto v nizu glavnih slovenskih rek uvrstil Sočo! Saj je Soča od Gregorčiča sem pomenila Primorcem več ko le reko. Bila je simbol neuklonljivosti in narodnega odpora. Skladno z učnim načelom od bližnjega k daljnemu sta na drugem in tretjem mestu umestni tudi Raka in Pivka. Ne vem, zakaj v nizu ni vsaj še Krke, a vsekakor je gospod Morel z imenovanimi rekami uspel zarisati v našo zavest črto o slovenskem prostoru, v katerem je bila naravno ujeta in objeta tudi Primorska.

Strogo nas je držal kot le kaj ta gospod Morel, bali smo se ga v cerkvi in v šoli in na cesti, a ga hkrati zelo spoštovali. Za staro in mlado je bil nesporna avtoriteta. Včasih pa je svojo strogost zrahljal z duhovitimi domislicami, ki s(m)o si jih potem pripovedovali kot anekdote. Taka je na primer tista o riganju, ki jo je treba zapisati. – Ko smo nekega dne začeli pisati narek, je eden od sošolcev vprašal: »Gospud, na kateri rigi naj zč-nemo?« Z italijansko besedo riga, ki nam je bila v črtanem zvezku bolj domača kot slovenska črta, je gospoda, neuklonljivega Slovenca tako razdražil, da je s trdo besedo in kretnjo

povedal: »So rigali, so, petindvajset let – a ne bodo več!« otroci smo se muzali ob misli na zateglo in hrupno oslovsko riganje.

Ko sem se leta 2007 zaposlila kot svetovalka za slovenščino na Zavodu za šolstvo, sem nekaj let urejala revijo *Slovenščina v šoli*, katere pobudnik in prvi odgovorni urednik je bil Silvo Fatur, za njim pa Sonja Starc. Ob 20-letnici revije sem leta 2016 opravila z njim intervju z naslovom *Pogovor s prvim odgovornim urednikom revije Slovenščina v šoli*.

Izpostavila bi le tri njegove odgovore, ki se navezujejo na omenjeno pedagoško naravnost: Na vprašanje, kakšno bi bilo njegovo sporočilo učiteljem, svetovalcem, bivšim kolegom, je odgovoril: »Ko sem svoje čase pisal zgodbo o Ketteju, očetu učitelju in sinu učencu, sem se poglobil v pedagoško literaturo tistega časa, saj me je zanimalo, kako je takrat delovala šola. Odkril sem, kar so vedeli že stari Rimljani, *Nihil novum sub solis* (Nič novega pod soncem). Vse iste stvari, ki smo jih mi odkrivali kot nove in nujne, so obravnavali z malce drugimi besedami že sto let prej.«

V opisu značilnosti dobrega učitelja je izpostavil dve: da mora učitelj dobro obvladati svojo stroko in da učenca šteje

za osebnost. Ne sme popuščati, ujčkati ga, ampak vzgajati; to pomeni od otroka zahtevati in spoštovati njegovo osebnost. Vse to vpliva na oblike in metode poučevanja, pri katerih naj bo v ospredju komunikacijski pristop, ki omogoča dialog. Njegovo življenjsko vodilo je bilo, da je treba pri vsaki stvari, ki se je lotiš, vztrajati dalj časa. Ne »frfotati od teme do teme«, ampak izbrati temo, nalogo ali področje in pri njej vztrajati.

O zasnovi in vlogi revije v prihodnje pa je dejal: »Ohranjati in utrjevati bo morala jasno in trdno zavest, da slovenščina še nikoli ni imela tako ugodnega in uglednega mesta v družbi evropskih jezikov. Naša materinščina je naša identiteta. Zato je vredna in potrebna naše stalne nege.«

S Silvom Faturjem pravzaprav nisva bila nikoli sodelavca. Srečevala sva se v bolj neformalnih okoliščinah in družajah. Hvaležna sem, da sem bila deležna dolgih razprav o poučevanju, književnosti, ustvarjalnosti ..., njegovih spodbud, nasvetov ...

V Kopru, 15. marca 2023

Knjigarna LIBRIS La libreria LIBRIS

IN MEMORIAM

Vabljeni na večer v slovo častnemu članu
Slavističnega društva Slovenije

SILVU FATURJU

**v sredo, 15. marca 2023,
ob 18h v Knjigarno Libris v Kopru.**

Spominjali se ga bodo Ingrid Celestina, dr. Vida Udovič Medved, dr. Sonja Starc, dr. Zoltan Jan, Mira Hedžet Krkač in Jasna Čebtron.

Slavistično društvo Koper in Knjigarna Libris

IN MEMORIAM

Siete cortesemente invitati alla serata per porgere
l'ultimo saluto al socio onorario del Slavistično društvo
Slovenije (Associazione slavistica slovena),

SILVO FATUR

**mercoledì 15 marzo 2023, alle 18:00
presso la Libreria Libris a Capodistria.**

Lo ricorderanno Ingrid Celestina, la dott.ssa Vida Udovič Medved, la dott.ssa Sonja Starc, il dott. Zoltan Jan, Mira Hedžet Krkač e Jasna Čebtron.

Slavistično društvo Koper (Associazione slavistica di Capodistria) e la Libreria Libris

Naš knjižni jezik je morda preveč normiran!

To misel je profesor Silvo Fatur pogostokrat postavil v ospredje, ko sva govorila in si dopisovala o jezikovnih vprašanjih. Sprva bolj v obliki tipajočega poizvedovanja s pomočjo pri njem priljubljenega »A se ti ne zdi«:¹ Se ti ne zdi, da je naš knjižni jezik vklenjen v preoblike slovnicih pravil, prepovedi in strogih določil? Na koncu pa z besedo neomajnega prepričanja: Naš knjižni jezik je preveč normiran, prenormiran.

Ta njegova sodba o naši materinščini v knjigi, publicistiki in v uradni javni rabi se mi najpoprej utrne v spominu, ko pomislim nanj. Toda najini prvi pogovori in stiki niso vezani na knjižni jezik, temveč na TIGR, tajno gibanje zatiranih Primorcev pod fašistično Italijo s ciljem, da se Trst, Istra, Reka in Gorica (kratko TIGR), ki so bili po prvi svetovni vojni dodeljeni Italiji, priključijo h kraljevini Jugoslaviji, k Sloveniji. Pisati o tem upor (prvem v Evropi) proti fašizmu je bilo v Založbi Lipa Koper, kjer sem bil po letu 1976 urednik, strogo prepovedano. A Silvo Fatur, slavist na Pivškem in Postojnskem, je kot prvi na Slovenskem to prepoved zaobšel in v zborniku *Ljudje in kraji ob Pivki* (1975) objavil članek o primorskih tigrovcih, o njihovem upor proti fašističnemu izničenju našega jezika in vsega slovenskega na Primorskem.

Nenapisana prepoved se je po zaslugi tega takrat zelo pogumnega članka Silva Faturja vendarle zamajala. Na ta članek se je Založba Lipa naslonila in sklenila, da bo kot založniška hiša, ki zastopa Primorsko, v svoje knjižne izdaje uvrščala tudi dela o primorskih tigrovcih. In takoj je bil ogenj v strehi. Na Lipo je bil s Centralnega komiteja (partije) poslan humanist dr. Joža Vilfan. Poučil nas je, da so vstajo in revolucijo med Primorci vzdignili komunisti, ne tigrovci, ki so bili le rodoljubna, ne pa revolucionarna organizacija. To mnenje je pomenilo, da naj knjig o upor tigrovcev Založba Lipa ne izdaja. A kljub temu je Lipa zatem izdala več del o tigrovcih (Milica Kacin Wohinz, Alojz Zidar, članki v revijah *Obala* in *Primorska srečanja*). To se je zgodilo tako rekoč po zaslugi Silva Faturja, ki je prvi pisal o tigrovcih na Pivškem in Postojnskem.

A najini stiki, v pogovorih in pismih, so bili večinoma namenjeni naši materinščini, zlasti knjižnemu jeziku, ker sva bila oba v uredniškem odboru revije *Primorska srečanja*, kjer sem kot lektor skrbel za njen jezik. Takrat, po letu 1970, je našo javnost razcepilo na dva dela pravopisno določilo, da je treba imena delujočih oseb, izvedenih iz glagola, pisati z obrazilom -vec, ne z obrazilom -lec. Torej: bravec, gledavec, sejavec, sesavec, ne: bralec, gledalec, sejalec, sesalec. Ko sva se pogovarjala o tem določilu v Pravopisu 1962, mi je prvokrat mimogrede omenil, da svoj knjižni jezik brez potrebe vklepamo v takšna določila, kakor je zahteva, da je prav zapisati le bravec. »Saj ni nikakršne razlike v pomenu tega samostalnika, pa naj bo zapisan z 'v' ali z 'l' v obrazilu: bralec ali bravec. Se ti ne zdi, da je tako?« mi je zapisal.

Soglašala sva: a) da so pravila naše slovnice tako stroga najbrž zato, ker temeljijo na slovnici latinskega jezika; b) da je naš prvi slovnica Adam Bohorič poznal (znamenito) latinsko slovnico nemškega protestanta, Lutrovega sodobnika, Filipa Melanchthona iz začetka 16. stoletja; c) in da se je gotovo po njej ravnal v svoji slovnici *Zimske urice*, izdani konec 16. stoletja (1584). Melanchthonova slovnica je smela ali morala biti stroga in toga v svojih pravilih, ker je latinščina že mrtev jezik, ki se nič več ne spreminja, temveč ostaja ves čas tak, kot so ga v antiki uporabljali Vergil v epu *Eneida*, Ovid, Horac in drugi v pesmih, Terenc in Plavt v komedijah. Slovenščina je pa, nasprotno, živ jezik, ki se ves čas razvija in ji zato ne ustrezajo pretoga slovnicih pravila.

To najino mnenje je Silvo Fatur še razširil in podkrepil, ko mi zapisal: »Oba veva, in ne le midva, tudi še marsikdo od bralcev ve, da vsaj od učenega Jerneja Kopitarja, se pravi od njegove v nemščini napisane *Slovnice slovenskega jezika na Koroškem, Štajerskem in Kranjskem* z začetka 19. stoletja sem velja, da slovnica ni zakonodajalec, marveč le zapisovalec zakonitosti, ki jih uveljavlja jezikovni razvoj sam po sebi. Živ jezik je nenehno tvoren. Prav zato nastaja in nastane nova zakonitost, ki je slovnica in pravopis še nista ujela. Sedanji Slovenski pravopis je kaj tudi tako zapletel, da zadevo celo poznavalec težko dojame in razplete. Potreboval bi poenostavitev za vsakdanjo rabo. Se ti ne zdi?«

1 Vsi navedki v narekovajih so iz pisma Silva Faturja Jožetu Hočevarju.

Tigrovcem in TIGR-u sčasoma nisva več namenjala toliko besed kot na začetku najinih srečevanj, kajti o njih je bilo kmalu izdanih več knjig, odkritih precej spominskih obeležij in organiziranih kar nekaj znanstvenih simpozijev. Za to je poskrbelo (tudi na iniciativo in ob prizadevanju Silva Faturja) novoustanovljeno *Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske*. Najini pogovori in dopisovanje, ki so redkokdaj zašli v oporekanje drug drugemu ob kakšnem vprašanju o jeziku, so se okoli leta 2000 povsem osredotočili na naš knjižni jezik.

Nekoč me je radovedno vpraševal, zakaj ne bi jaz sam kaj več zapisal o vsem tem, o čemer tečejo pogovori med nama; še zlasti o mojem lastnem pogledu na naš knjižni jezik, na njegovo slovnico in pravopis. Češ, saj ga že dolgo obvladuješ kot lektor in si vanj tudi dosti prevajal. »Jaz ti vprašanja o jeziku zastavljam zato, ker bi rad o svojih pomislekih slišal mnenje poznavalca z izobrazbo močne 'stare (ljublanske) slovenistične šole'. Saj morda – tudi zato, ker sem bil deležen šibkejšje jezikovne izobrazbe – nimam prav. Morda gledam in vidim preveč enostransko. Morda bi v svoji lingvistični nevednosti tudi usekal preveč mimo.«

Na primer: Zakaj ne bi jaz napisal kaj »o potrebi nekakšnega pravopisa za vsakdanjo rabo, v katerem bi po mojem brez škode dopustili dvojnico božič/Božič ali novo leto/Novo leto. Prosto po Prešernovem sonetu o kaši! Knjižni jezik bi ne bil prav nič prizadet. Že dolgo sem namreč prepričan, da je naš jezik prenormiran – in da to pisce, še bolj pa govorce psihološko in s tem izrazno blokira. Se ti ne zdi?«

Njegovo mnenje je bilo, »da je pravopisna določila sicer treba upoštevati, a zaradi nenehnega razvoja jezika vendarle dopustiti pišočim nekaj več svobodne, (demokratične?) izbire. A se ti ne zdi, da se Slovenci, kar zadeva našo materin-

ščino v javni rabi, ukvarjamo kvečjemu z bolj postranskimi rečmi, ki jezika vendarle ne kvarijo tako usodno? Se ti ne zdi, da velika večina javnih opozoril (Pisma bralcev ipd.) zreducira ves problem na (res že preveliko) vdiranje tujega besedišča, kot da se na tem področju bije ključna bitka za naš narodni obstoj? Namesto da bi namenjali več svojih moči in pozornosti res ključnim jezikovnim problemom.«

Iz takih dopisovanj, pogovorov, vprašanj, odgovorov in dvomov ali samoizpraševanj je leta 2008 v Primorskih novicah nastala moja jezikovna rubrika *Minuta, dve za boljši jezik*. Zanj ima precej zaslug prav profesor Silvo Fatur, ki me je k pisanju člankov v njej več let spodbujal z vprašanji za obravnavo in s pohvalami za vse, kar se mi je posrečilo v rubriki napisati sprejemljivega in dobrega. Zapisal mi je, da je zadovoljen »s konceptom 'tvoje jezikovne šole', ki je vsekakor koristna in z življenjsko širino presega klasične rubrike jezikovnih pogovorov«.

A kljub njegovi dobrohotnosti, naklonjenosti spodbudam in nasvetom, s kakršnimi je iz daljave soustvarjal članke v rubriki *Minuta, dve za boljši jezik*, mi ni uspelo izpolniti vseh njegovih naročil. V letu, preden so zamrli pogovori med nama, ker se je zaradi obolenja umaknil v nedostopen molk, mi je ponovil: »Jaz pa sem že dolgo prepričan, da je slovenski jezik (podobno kot vse naše družbeno življenje) prenormiran. Napiši vendar kaj o tem! Sicer pa se pridružujem mnenju tvojih bralcev, da izbor tvojih *Minut* spraviš med platničke. Daj, pohiti, saj nam je čas le še skopo odmerjen. Se ti ne zdi?«

Pa mu *Minute* o prenormiranosti našega jezika v knjigi, v njegovi slovnici in pravopisu nisem znal napisati. Sem po naravi prepočasna duša. A vse, kar je pomembnega v življenju, je pripravljeno počakati.

Jasna Čebren | Koper

Spomin na Silva Faturja pri filmski vzgoji in ob izidu antologije Kam

Med mnogimi talenti in sposobnosti prof. Faturja – plodovit pisec, raziskovalec zgodovine svojega kraja, didaktik, izvrsten pedagoški svetovalec (ki je prerasel uradniško vlogo »inšpektorja«), navdihovalec mladim učiteljem slovenščine, vesten skrbnik slovenščine

na slovenskih šolah po Istri, Krasu in na Tržaškem – je morda premalo opazna Faturjeva sposobnost dobrega organizatorja, ki zna načrtovati v prihodnost. Najboljši dokaz te sposobnosti so zagotovo Primorski slovenistični dnevi.

Sama pa sem doživela Faturjevo mirno načrtovanje in sodelovanje pri filmski vzgoji. Že kar kmalu, ko je prišel v Koper 1977, sva se menila, kako vzgajati učence in dijake v kritične in občutljive gledalce filmov. Šolski programi so predvideli filmsko vzgojo na vseh stopnjah, tehničnih možnosti pa šole takrat niso imele, učitelji pa ne filmskega znanja. S Konijem Steinhacherjem, Stanko Bergoč in občasnimi sodelavci smo pripravili vsakoletni program štirih ali šestih filmov za posamezne stopnje: razredna, predmetna na osnovni šoli in srednješolska. Za vsak film smo pripravili filmski list tridelno: priprava na ogled filma, vsebinska analiza filma in didaktična razčlenitev. Fatur je poskrbel, da je koprski Zavod te filmske liste natisnil in jih razposlal po vseh šolah na Postojnskem, po Krasu in Istri. Še prav živo se spomnim, ko mi je rekel: »Na sestanku ravnateljev sem rekel, da so oni odgovorni, politično odgovorni, za razvoj filmske kulture med njihovimi mladimi,« in se pri tem nagajivo nasmehnil, ker je uporabil tako močne besede. Ko smo s Faturjem »evalvirali« rezultate filmske vzgoje, smo včasih potožili, da se kolegi pritožujejo, ker jim odpadajo zadnje ure pouka (4–6-krat na leto), pa je samo široko dvignil roke: »Te pritožbe res niso vredne, da o njih razpravljamo. Pomisli, koliko otrok je videlo dober film in z njim stopilo v širok svet.« In res, izbirali smo najboljše, kar je bilo takrat na razpolago: od Bergmana, Buñuela, Wajde, Line Wertmüller, Formana, Jiříja Mencla, mladih slovenskih režiserjev. V nepozabnem spominu je ostal Viscontijev film *Smrt v Benetkah* pa Let nad kukavičjim gnezdrom. Po Faturjevi zaslugi in vztrajnem spodbujanju se je na primorskih šolah filmska vzgoja razvijala na prav izviren način celih 15 let, do konca osemdesetih let. Ko je Fatur prevzel vodenje koprskih enot Zavoda za šolstvo, je skrb za filmsko vzgojo predal slavistki Metki Morovič, ampak na sestanke, kjer smo načrtovali in evalvirali, je še vedno prihajal in nas s pohvalami spodbujal. Celo s tako izjavo: »Koliko se jaz od vas naučim o filmu, pa ne vem prav malo!« Zaslužna za rastoče znanje sta bila, seveda, Koni Steinbacher – nagrajeni avtor animiranih filmov – in Stanka Bergoč, ki se je v teh 15 letih razvila v uspešno scenaristko.

Petnajstletno navdušeno sodelovanje s Faturjem se je po letu 1990 podelilo. Ne samo zaradi Faturjeve bolezni, saj je bilo

naše zavzetost in s časom tudi že znanja dovolj, da bi sami nadaljevali. V novi domovini so množično filmsko vzgojo ukinili. (Literatura na filmu se sicer dobro uveljavlja, vendar kot delo v majhnih skupinah, med navdušenci. Faturjev in naš cilj pa je bil vzgojiti vse šolarje in dijake v občutljive gledalce, ki bodo potrebovali zahtevne, estetsko dovršene filme). Ko sem Faturju kdaj potožila ta upad filmske vzgoje, ni pritegnil mojim tožbam. »Tako bogato petnajstletno delo se ne zgubi. Veš, koliko mladih je videlo po naši zaslugi dobre filme? Pol Primorske, cela južna Primorska.«

Faturjev Prešeren Kam?

V seznamu Faturjevih knjig je nekako skrita njegova antologija Prešernovih pesmi *Kam*. Na 200-letnico Prešernovega rojstva se je Silvo Fatur odzval svojsko, izvirno. Kot didaktika ga je zanimalo, katera Prešernova pesem je mladim bralcem, zlatim maturantom, najljubša. Z anketo je povprašal vse zlate maturante (tistega leta) v Sloveniji. In z odgovori je dobil izbor, ki se ne prilega uradnim, šolskim, literarnovednim presojam. Mladi osemnajstletniki so dali na prvo mesto ljubezensko pesem *Kam?*, izpoved hrepeneče in izpolnjene ljubezni. Seveda so poznali visoko estetsko in sporočilno vrednost drugih Prešernovih pesmi, ampak odgovorili so mu iskreno. Pesem *Kam?* je najbolj odmevala v njihovih mladih čustvih. Pesem *Kam?* je bila najpogostejše izbrana med 25 zlatimi maturanti, sledile so jim še mnoge druge. In iz tega izbora je Fatur sestavil »novo« antologijo ali novo, mladostno branje Prešerna. Izvirno Faturjevo dejanje se je uresničilo v zelo lepi modri knjigi v odlični opremi Romea Vovka. Knjiga je izšla pri koprski založbi Libris kot še mnoge druge Faturjeve knjige, posvečene njegovim krajem na Pivškem.

Med zadnjimi stiki s Faturjem sva se po telefonu pogovarjala o opravljenem delu in pomenu. Spet sem nekaj tožila, pa me je ponovno predramil iz otožnosti: »Oh, daj, tako zagnano smo delali, toliko naredili. Kar dovolj za eno življenje.« Silvo je bil bogat človek, rad je imel ljudi, literaturo, materni jezik in svoje kraje na Pivškem. Svoje bogastvo je razdaljal med ljudi in v knjigah.

Faturjevi Primorski slovenistični dnevi

Fatur's Primorska Slovenian Studies Days

Izvleček

Prikazan je nastanek in razvoj pokrajinskega strokovnega srečanja Primorski slovenistični dnevi, ki so bili letos izvedeni 32. Ustanovil in prvo desetletje tudi vodil jih je Silvo Fatur, ki jih je tudi umestil v svoje strokovne nazore in videnje poslanstva učitelja slovenščine. Spretno in daljnovidno je presegel državne meje, tako da na njih sodelujejo učitelji na obeh straneh državne meje, vsako tretje leto pa jih organizira Slavistično društvo Trst, Gorica, Videm. Dodan je seznam najpomembnejših člankov in poročil o teh vsakoletnih strokovnih srečanjih.

Abstract

The article discusses the origins and development of the regional scientific conference, the Primorska Slovenian Days, which is celebrating its 32nd anniversary this year. Silvo Fatur, who included it in his professional views and vision of the role of a Slovenian teacher, founded it and led for the first decade. He has skilfully and foreseeingly crossed national borders so that teachers on both sides can participate. Every third year the conference is organised by the Slavic Society of Trieste, Gorizia, Udine. A list of the most important articles and reports on these annual scientific meetings is included.

Med absolventskim stažem sem leta 1972 neko krajše obdobje kot suplent učil na gimnaziji v Postojni, kjer je bil Silvo Fatur dolga leta (1965–1976) uspešen ravnatelj. Nato sva občasno sodelovala ob različnih priložnostih, še največkrat pri pripravljanju gradiva s Primorskih slovenističnih dnevov (dalje PSD) za objavo v reviji Primorska srečanja, pa tudi pri predstavitvah njegovih in mojih knjig – enkrat tudi v prostorih knjigarne Libris v Kopru. O njegovem ravnateljevanju in ostalem pedagoškem delu (1994 je prejel najvišjo državno nagrado za življenjsko delo v vzgoji in izobraževanju) ter opravljanju različnih samoupravnih funkcij (priznanje Občine Postojna – Plaketa

»23. april«; častni občan Občine Pivka 2009) ter delu pri in za Slavistično društvo, katerega častni član je postal leta 2000, o vsem tem bi lahko na dolgo in široko razglabljali, a pri tako vsestranskih osebnostih ni mogoče niti naštetih vseh področij, kjer je bil uspešen. Lahko le upamo, da se bo uresničila prerokba iz Aškerčeve Čaše nesmrtnosti – »*v delih svojih živel sam boš večno!*« Za PSD to vsekakor velja, saj so letošnji označeni z zaporedno številko 32. Presenetljivo je, da je v nekaterih leksikonih in priročnikih ta plast Faturjevega dela spregledana, ne glede na to, da jih je zasnoval in se jim je ob vseh drugih obveznostih posvetil domala desetletje (1990 – 1998). Ker je kot svetovalec za slovenščino na Zavodu za šolstvo poznal domala vse sloveniste na Primorskem, mu je uspelo, da je pri strokovnem in organizacijskem delu združil vsa tri slavistična društva (dalje SD), ki delujejo na slovenskem nacionalnem prostoru zahodno od nekdanje rapalske meje. Izmenično jih organizirajo primorska slovenistična društva Nova Gorica, Koper in Trst-Gorica-Videm.

Če bi hoteli umestiti vsebinski koncept v koordinate strokovnih nazorov Silva Faturja, bi to zahtevalo malo več prostora, kot ga imamo na razpolago, zato naj zadostujejo le tri opozorila. PSD pokrivajo primorski prostor na obeh straneh državne meje, ki mu je namenjal svoje strokovno delo vsaj od srede 50. let, ko je pripravil zbornik *Ljudje in kraji ob Pivki*, ki takrat naj ne bi mogel iziti, ker je vključeval tudi prispevek o TIGR-u. Povezovanje na obeh straneh meje je bilo vodilo tudi tradicionalnih *Dijaških obmejnih srečanj Primorske* (DOSP), ki so od začetka osemdesetih let več desetletij povezovala dijake z obeh strani naše zahodne meje ([DOSP [Slikovno gradivo]: Tolmin, april 1983]). Silvo Fatur jih je pomembno sooblikoval in dosegel, da so iz povsem športne prireditve prerasli tudi v kulturno manifestacijo (Kajin, Evgen, 1987). Večkrat so izdali celo samostojne publikacije, v katerih so bili poleg drugega objavljeni tudi literarni prispevki dijakov (-BOJ-, 1998). Ni slučajno, da je bil Silvo Fatur dobršen del svoje poklicne poti zaposlen na Zavodu za šolstvo kot svetovalec za šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji.

Med ustvarjalci PSD prevladujejo profesorji praktiki, ki predstavljajo svoje izkušnje pri delu v razredih in se brez te

spodbude verjetno ne bi odločili za javni nastop. In tretja značilnost: PSD iščejo ravnovesje med literarnimi in jezikoslovnimi vedami, med šolsko prakso in teorijo, med strokovnostjo slovenistov in potrebami okolja, ki mu je posvetil dobršen del svojega življenja kot kulturni ustvarjalec in šolnik. Navedem naj le drobec iz njegove predstavitve prvih PSD, ki je objavljen v reviji *Primorska srečanja*: »Srečanja naj bi prispevala k odkrivanju in ozaveščanju leposlovnih in širše kulturnih, kulturnozgodovinskih vrednot in posebnosti Primorske, k uresničevanju ideje o skupnem slovenskem kulturnem prostoru, k ustvarjalnemu in prijateljskemu zblizevanju primorskih slavistov.« (Fatur 1990, str. 678–679). Kot v svojem prispevku, objavljenem na spletu, ugotavlja Marija Mercina, ki je za Silvom Faturjem prevzela skrb za ta strokovna srečanja: »PSD naj ne bodo le kopija slavističnih zborovanj, predavatelji in udeleženci okroglih miz naj energijo namenjajo eni sami temi in jo osvetljujejo raziskovalno-preučevalno in didaktično-metodično; poiskali naj bi oblike, ki omogočajo dialog, dvosmerno komuniciranje, izmenjavanje pogledov in sodb. Uveljavljajo naj se z objavo kompletnega gradiva vsakokratnega srečanja v reviji *Primorska srečanja* in si prizadevajo za izvedbo tridnevnega programa.« (Mercina, 2005)

Poleg strokovnih temeljev jim je dal tudi ustaljeno obliko, ki se žal ni ohranila do današnjih dni: začenjali so se z večerno kulturno prireditvijo, drugi dan so se nadaljevali s predavanji in okroglo mizo, zaključili pa so se tretji dan s poučnim popotovanjem. Žal so se pri prvem in tretjem dnevu, ki sta namenjena bolj sproščenemu druženju in neformalnemu izmenjavanju mnenj in izkušenj, vedno pojavljale težave zaradi več kot skromne udeležbe. Slavisti očitno nimajo časa za pohajanje.

Ne bomo ponavljali vsega, kar sta o PSD večkrat pisala Silvo Fatur in Marija Mercina in vsi številni poročevalci v dnevnem tisku ter med polemikami, ki so jih občasno sprožili. Omenimo naj le še en drobec iz historiata, ki morda nekoliko drugače osvetljuje nastanek. Ko je udeležba na zborovanjih Slavističnega društva Slovenije postajala vedno bolj množična, so postajali vse glasnejši očitki o prepadu med visokim Olimpom, kamor so sodili referenti, in rajo, kamor so spadali poslušalci – profesorji na srednjih šolah, ki so si pridno delali zapiske o referatih in bili tiho kot miške. Marja Boršnik je o tem provokativno govorila tudi na zborovanju v Novi Gorici 1970, eksplodiralo pa je 1987 na zborovanju v Bohinjski Bistrici, kjer je protestiral Silvo Fatur in požel vsestransko podporo, a se ni nič spremenilo. Raja je ostala tiho, kot da ni sposobna ničesar drugega kot poslušati ekshibicije na visokih vrhovih. In to v času, ko so npr. anglisti imeli pestra in z didaktičnimi delavnicami zapolnjena strokovna izpopolnjevanja v Radovljici, ko so rusisti lahko dobili štendije za izpopolnjevanje v Moskvi, italijanisti so hodili v

Perugio itd. Na našem področju pa je še vedno veljala znana krilatica: važno je, da znam snov, metodo si lahko izmislim na poti v šolo ali ko grem iz zbornice v razred (spomnimo se, da beseda *methode* pomeni v grščini pot do nečesa).

So se pa v različnih okoljih že pojavljala prizadevanja za drugačna strokovna srečanja. V Kopru so si npr. prizadevali, da bi imeli tradicionalne Kosmačeve dneve, vendar ni nič živelo dlje časa. Silvo Fatur je bil sposoben poglobljene razmisleka in povezati ustvarjalne sile različnih kolegov. PSD so bili od vsega začetka zamišljeni bolj butično, brez množične udeležbe, da bi bila v kar največji meri mogoča izmenjava strokovnih mnenj in dejavno sodelovanje. Kljub temu da je število udeležencev močno nihalo, je vsakokrat z referati sodelovalo lepo število kolegov, veliko pa je tudi sodelavcev pri organizaciji, ki jih Marija Mercina ob petnajstletnici poimensko navaja v že omenjenem prispevku. Že v prvem desetletju so sodelujoči ustvarili in v reviji *Primorska srečanja* objavili toliko gradiva, da ga ni mogoče objaviti v enem zborniku, ki smo ga hoteli izdati ob osebnem jubileju in upokojitvi Silva Faturja. Še sedaj me peče vest, ker je soprog Jasne Čebtron zapravil vse tiste ure, da je vso grmado gradiva skeniral, se trudil s strešicami in rešil vse ostale zagate, ne da bi izšel zbornik, za katerega je Zavod za šolstvo celo rezerviral nekaj – a bistveno premalo denarja. Toda pri tej polomiji Silvo Fatur ni sodeloval. Sam je znal pridobiti sodelavce, zagotoviti sredstva celo za skromne honorarje in za druge materialne stroške, veliko večino gradiva pa je bilo vsako leto objavljeno v že omenjeni reviji *Primorska srečanja*, določeni prispevki so bili objavljeni tudi v Zavodovi zbirki *Didaktične skice*, oziroma *Učna ura z ...* Nekateri zvezki v tej zbirki so bili večkrat ponatisnjeni. Pojavljale pa so se tudi nove oblike dela. Tako je Silvo Fatur leta 1992 z nekaterimi referenti organiziral reprizo PSD v Mariboru. Vrsto let so bili PSD vključeni tudi v katalog izobraževanja učiteljev, kar je udeležencem prineslo določene ugodnosti pri napredovanju. Ohranile so se tudi mape s povzetki referatov in drugim gradivom. Kot je razvidno iz bibliografije na koncu prispevka, je bila objavljena tudi množica poročil v dnevnem časopisju in elektronskih medijih, kasneje je izšlo tudi nekaj tematskih zbornikov, kakršni so npr. o Ljubki Šorli, Alojzu Rebuli in še bi lahko naštevali.

O Faturjevi pozitivni energiji in spodbudah, ki nam jih je naklonil, bi lahko vsak izmed nas s hvaležnostjo pripovedoval na dolgo in široko ter napisal dolge prispevke, zato naj za zaključek omenim le še en dogodek. Ko je občutil pešanje zdravja in se je začel pripravljati na upokojitev, je iskal naslednika, ki bi mu lahko zaupal skrb za nadaljevanje PSD. Tik pred iztekom tisočletja je zbral neformalno skupnico nekoliko bolj zavzetih kolegov, ki so se nekega pomladnega dopoldneva sestali nad Ajdovščino ob izviru Hublja, kjer iz kamnitih prepadnih sten bruhajo številni izviri hudournika,

kot da bi voda brizgala iz kamnov. Ko smo se pogovarjali kako in kaj, se je bog ve od kod med nas naselila pozitivna energija. Ne vem, ali so preskočile naravne sile ali moč Silva Faturja, naenkrat so se kresale ideje in zamisli, tako da nismo našli le Marije Mercina, ki je potem osem let razvijala PSD, pač pa so se iskrale različne zamisli, med drugimi celo dogovor, da si bomo prizadevali doseči razglasitev za mučenca Lojzeta Bratuža in njegovo ženo Ljubko Šorli. Razšli smo se vsi zadovoljni in nekaj od dogovorjenega skušali tudi uresničiti. Predvsem pa so po zaslugi Marije Mercine PSD živeli naprej in se dodatno obogatili (izredni srečanja o Narti Velikonji in Ljubki Šorli; odkritja spominskih obeležji Dušanu Pirjevcu, Avgustu Žigonu in Antonu Ocvirku). Mag. Marija Mercina je dobila sodelavko mag. Elen Slavec (2002/03 do 2005), za njo pa je leta 2005 prevzela vaje-ti Senija Smajlagić, ki koordinira PSD do danes in vztraja bistveno dlje kot drugi koordinatorji. Faturjevi PSD se nadaljujejo vsako leto in ohranjajo vsebinsko zasnovo, kot jo je ustvaril Silvo Fatur. Izmenično jih pripravi eno od treh primorskih slavnističnih društev. Tako jih je koprsko SD leta 2006 posvetilo Dragotinu Ketteju in izvedlo v Ilirski Bistrici, kjer je nastala tudi Kettejeva učna pot, 2005 pa je izšla tudi Faturjeva monografija *Oče in sin in Zagorski zvonovi*. Lepi Vidi je bilo posvečeno srečanje na devinskem gradu, aleksandrinkam v Renčah (2007), Franulovi slovnici na Opčinah (2011), folklorno izročilo matičnega in klasičnega krasa ter literarna upodobitev je bila tema 25. Primorskih slovenističnih dnevov v Parku Škocjanske jame pri Divači, (2015), Stanislavu Škrabcu v Sežani (2018), virusno epidemijo, med katero eno leto ni bila PSD, so kolegice v Novi Gorici presegle virtualno (Milic, Gabriel, 2021), obletnicam Cirila Kosmača in Pavleta Zidarja so bili posvečeni PSD v Ankaranu (2022), letos se 32. PSD na Opčinah poklanja spominu preminulima prof. dr. Borisu Paternuju in pisatelju Marku Sosiču.

In tako bi lahko zaključili kot v pravljici: in potem so srečno živeli do današnjih dni.

Viri in literatura (izbor)

AF (2001). Slovenisti o humorju v primorski književnosti: srečanje se je končalo. *Primorski dnevnik*, 47(97), 5.

Benečija je prvič pozdravila slaviste iz Slovenije in zamejstva: Špeter – 9: Primorski slovenistični dnevi (1998). *Primorski dnevnik*, 54(78), 1–3.

Blažko, Z. (1996). 7. primorski slovenistični dnevi. *Primorska srečanja*, 20(183–184), 539.

-boj- (1998). Praznično vzdušje za več kot 500 dijakov: včeraj v Novi Gorici 26. DOSP. *Primorski dnevnik*, 54(74), 11.

Bratuž, A. (2004). 15. Primorski slovenistični dnevi o Kosovelu in Rebuli. *Novi glas*, 9(12), 7.

Bratuž, A. (2005). Slovenistično srečanje pod Krnom: V Kobaridu so se odvijali 16. Primorski slovenistični dnevi. *Novi glas*, 10(13), 13.

Cukijati, A. (2021). Povezovalni jezik, odet v humor. *Primorske novice*, 75(88), 9.

Dejak Furlan, E. (2011). Primorski slovenistični dnevi v Mušičevi dvorani. *Občinski list*, 5(7), 6–7.

Dolhar, P. (2004). Fatalna ali krhka ženska. *Primorske novice*, 61(87), 12.

Dolhar, P. (2004). V znamenju Lepe Vide. *Primorske novice*, 61(85), 13.

Dolhar, P. (2007). Poglobljena analiza mita Lepe Vide in leksikografije: Devin – 18. Primorski slovenistični dnevi. *Primorski dnevnik*, 63(89), 6.

Dolhar, P. (2007). »Obmorski« lik lepe Vide. *Kras*, 5(81), 30.

[DOSP [Slikovno gradivo]: Tolmin, april 1983]. - [Gorica : s. n.], 1983. - 1 fotografija: barve; 10 x 10 cm. Na sliki: Predstavniki višjih srednjih šol iz Gorice.

Drobež, M. (1999). Skrb za uveljavljanje in razvoj slovenskega jezika. *Novi glas*, 4(16), 12.

Drobež, M. (2000). Pesnica ljubezni, miru in sprave: 11. primorski slovenistični dnevi. *Novi glas*, 5(11), 6.

du (1998). Primorski slovenistični dnevi v Špetru stekli po načrtovanem scenariju. *Primorski dnevnik*, 54(78), 3.

Duhovnik, A. (1996). Ljudska ustvarjalnost Primorske: primorski slovenistični dnevi. *Novi glas*, 1(16), 6.

Fatur, S. (ur.) (1975). *Ljudje in kraji ob Pivki*. Kulturna skupnost.

Fatur, S. (1990). Primorskim slovenističnim dnevom na pot: Prvi Primorski slovenistični dnevi, 30.–31. 3. 1990. *Primorska srečanja*, 14(112), 678–680.

Fatur, S. (1990). Ob zaključku pogled naprej. *Primorska srečanja*, 14(114), 708.

Fatur, S. (1991). Po brveh do književnosti in umetnosti: pogovor s slavistom Silvom Faturjem: pogovarjal se je Stanko Šimenc. *Prosvetni delavec*, 42(4), 5.

Fatur, S. (1993). Sklepni zapis; O posvetovanju: Četrty primorski slovenistični dnevi. *Primorska srečanja*, 18(147), 503.

Fatur, S. (1994). Primorski slovenistični dnevi, petič. *Primorska srečanja*, 18(160), 485.

Fatur, S. (1995). Letošnji primorski slovenistični dnevi. *Primorska srečanja*, 19(170/171), 418.

Fatur, S. (2001). Pogovor s Silvom Faturjem : [pogovor je vodil] Marija Mercina. *Slovenščina v šoli*, 6(3), 2–8.

Fatur, S. (2002). Po tridesetih letih. Portret. *Primorski rodoljub*, 5(7), 23–24.

Fatur, S. (2006). Lepa Vida na Devinskem krasu: (prispevek na 18. primorskih slovenističnih dnevih, Opčine in Devin, 12.–14. aprila 2007). *Primorska srečanja*, 30(305–306–307), 181–186.

Figelj, K. (2000). »Kdo jim pisal je usodo?«. V Novi Gorici obujajo spomin na pesnico Ljubko Šorli Bratuž. *Primorske novice*, 54(22), 26.

Figelj, K. (2005). Poklon Antonu Ocvirku. *Primorske novice*, 59(81), 5.

- Gombač, A. (2016). Primorski slovenistični dnevi tokrat o ženskah. *Primorske novice*, 70(103), 11.
- Grča, D. (2000). Slavisti tudi o jeziku ob meji. *Delo*, 42(87), 7.
- Humar, V. (2008). V znamenju Gradnika. *Primorske novice*, 62(88), 23.
- Izbor spisov ob pisateljevi 80-letnici: Rebulov zbornik (2005). *Primorski dnevnik* 61(234), 12.
- Jezik, domovina in izseljenstvo: primorski slovenistični dnevi se bodo iztekli z odkritjem spominske plošče dr. Avgustu Žigonu, 2002. *Primorske novice*, 56(27), 5.
- jp (2001). Slavisti v Gorici: 12. primorski slovenistični dnevi. *Novi glas*, 6(16), 6.
- KF (2001). Dvanajsti slovenistični dnevi: na srečanju so govorili tudi o humorju. *Primorske novice*, 54(33), 12.
- Kajin, E. (1987). Z lanskega DOSP v Kopru – Prijatelj. *Primorska srečanja*, 11(71–72), 225–256.
- Kaučič-Baša, M. (1997). V Štanjelu 8. Primorski slovenistični dnevi: posvet o slovenščini v primorski javnosti. *Primorski dnevnik*, 53(91), 14.
- Kaučič-Baša, M. (1998). Deveti Primorski slovenistični dnevi: posvet o slovenskem jeziku ob italijansko-slovenski meji in o posebnostih Benečije. *Primorski dnevnik*, 54(76), 5.
- Koršič, I. (2021). Žlahtnost slovenskega jezika in njegovih odtenkov: 30. Primorski slovenistični dnevi. *Novi glas*, 26(15), 3–9.
- Krivos, M. (1995). Posledice fašističnega nasilja: z zborovanja primorskih slavistov: Od 6. do 8. aprila so bili na Opčinah pri Trstu Šesti primorski slovenistični dnevi, tradicionalno zborovanje primorskih slavističnih društev: Enega teh dnevov so posvetili temi Fašizem in primorska književnost. *Delo*, 37(100), 9–11.
- Krebelj, J. (2006). O Kettejevi veseli duši. *Primorske novice*, 60(79), 20.
- Lapornik-Pelikan, M. (1992). Tretji primorski slovenistični dnevi. *Slovenec*, 76(80), 16.
- Letos v ospredju Kosovel in Rebula: vrsta referatov (2004). *Primorski dnevnik*, 60(74), 9.
- Letos v znamenju odtenkov slovenščine: primorski slovenisti (2021). *Primorski dnevnik*, 77(87), 9.
- Lovec, Z. (1990). Bevkovo leto na Primorskem: primorski slovenistični dnevi. *Večer*, 46(97), 14.
- Lovec, Z. (1994). Triptih različnih obrazov: o treh pisateljih – treh prišlekih v Istri na primorskih slovenističnih dnevih. *Primorske novice*, 48(32), 10.
- M.K.B. (1995). Slavistično društvo prireja primorske slovenistične dneve: primorska književnost v dobi fašizma in slovenščina ob zahodni meji danes. *Primorski dnevnik*, 51(92), 10.
- Margon, I. (1996). 7. primorski slovenistični dnevi. *Slovenec*, 80(86), 9.
- Mercina, M. (1999). 10. Primorski slovenistični dnevi. *Primorska srečanja*, 23(218), 475.
- Mercina, M. (2001). Jezik ob meji. *Primorska srečanja*, 25(237), 30–31.
- Mercina, M. (2001). Nekaj smešnega. *Primorska srečanja*, 25(246), 667.
- Mercina, M. (2001). Jezik ob meji: Poročilo o 10. (1999) in 11. (2000) primorskih slovenističnih dnevih. *Jezik in slovstvo*, 46(4), 173–175.
- Mercina, M. (2002). Dijakova jezikovna norma med šolo in javnostjo. *Jezik in slovstvo*, 47(5–6), 187–192.
- Mercina, M. (2005). 16. Primorski slovenistični dnevi: primorski literarni zgodovinarji. *Primorska srečanja*, 29(284–286), 2–3.
- Mercina, M. (2005). Pomen Primorskih slovenističnih dnevov v povezovanju vede in šolske prakse. *Primorska srečanja*, 29(284–286), 70–74.
- Mercina, M. (2005). Primorski slovenistični dnevi 1990–2005 – povezovanje vede in šolske prakse. <https://zdsds.si/wp-content/uploads/2019/04/Marija-Mercina-Primorski-slovenistični-dnevi-1990-2005-1.pdf> (zdsds.si)
- Mikolič, V. (1991–1992). Poročilo SD Koper o 2. Primorskih slovenističnih dnevih. *Jezik in slovstvo*, 37(1/2), 42.
- Milic, G. (2021). Razstirali odtenke slovenščine: Trideseti Primorski slovenistični dnevi tokrat spletni. *Primorski dnevnik*, 77(92), 11.
- Mugerli Lavrenčič, M. (2006). 17. Primorski slovenistični dnevi, Prem in Ilirska Bistrica, 6.–8. april 2006. *Jezik in slovstvo*, 51(2), 105–107.
- Munih, K. (2021). Kulturna prireditve v poklon Ljubki Šorli: Primorski slovenistični dnevi. *Primorski dnevnik*, 77(91), 12.
- Oblak, M. (2004). Uspel 32. DOSP v Postojni. *Primorski dnevnik*, 60(74), 11.
- P. S. (1998). Primorski slovenistični dnevi v Benečiji. *Delo*, 40(79), 8.
- Pangerc, B. (1991). Krepitev identitete primorskega prostora: Primorskim slovenističnim dnevom v Sežani na rob. *Primorski dnevnik*, 47(69), 9.
- Penjak, A. (2009). Leta jezičnih učiteljev: Koper, Slovenistični dnevi o Moškem cesarsko-kraljevem učiteljsku Koper. *Primorske novice*, 63(89), 10.
- Primorski slovenistični dnevi (9; 1998 ; Špeter): 9. primorski slovenistični dnevi, 2.–3. aprila 1998, Špeter : [zbornik povzetkov]. - Špeter, 1998. - 1 mapa (loč. pag.).
- Mapa. Ovoj. naslov [Primorski slovenistični dnevi ... : programi: vabila ...]. Portorož [etc], 2009: Slavistično društvo Koper [etc.], 1989–2009. [28 zloženek] + diafilmi. Mapa vsebuje programe Primorski slovenističnih dnevov in druga slavistična vabila.
- [Primorski slovenistični dnevi [Več medijev]: zbirna mapa]. - Nova Gorica [etc]: Slavistično društvo [etc], 2005. - 1 mapa (28 enot). Vsebuje: korespondenco, prispevke, naslove predavateljev, seznam predavateljev, diskete s prispevki.
- Primorski slovenistični dnevi tokrat o narodnosti in jeziku (2005). Opčine. *Primorski dnevnik*, 51(95), 3.
- Primorski slovenistični dnevi o literarnem Trstu (2013). *Novi glas*, 18(13), 9.
- Radinija, S. (2011). V ospredju aleksandrinke in motiv emigracije. *Novi glas*, 16(15), 11.
- Suša, M. (1963). Domišljav je tisti, ki ima domišljijo: Primorski slovenistični dnevi posvečeni 50. obletnici zmage nad fašizmom. *Primorske novice*, 49(29), 14.
- Šušmelj, A. (2008). 19. Primorski slovenistični dnevi: Brda, 18. in 19. april 2008. *Primorska srečanja*, 31(312–313), 3.
- Testen, U. (2000). Naša učiteljica življenja: počastitev 90-letnice rojstva pesnice Ljubke Šorli. *Oko*, 7(213), 4.
- Tratnik, A. (2002). Slovenisti odkrili pomnik prešernoslovcu Avgustu Žigonu. *Primorske novice*, 56(29), 9.

30. Primorski slovenistični dnevi (2021). 30. Primorski slovenistični dnevi – slovinci.si

Tuta Ban, V. (2001). Humor tema primorskih slovenističnih dni v Gorici. *Primorski dnevnik*, 47(90), 3.

Tuta, V. (2002). Zborovanje slovenskih slavistov: Primorski slovenistični dnevi letos na Vipavskem. *Novi glas*, 7(16), 7.

Udovič, D. (1998). Lep uspeh »beneških« slovenističnih dnevov: na dvodnevnem zasedanju v Špetru vrsta strokovnih razprav. *Novi Matajur*, 24(14), 3.

ur. (1998): Prihodnji teden v Špetru 9. Primorski slovenistični dnevi. *Primorski dnevnik*, 54(73), 3.

V središče pozornosti bodo postavili delo Borisa Paternuja in Marka Sosiča (2023). Zbor slovenistov. *Primorski dnevnik*, 79(80), 22.

Verč, P. (2013) Identitete prostora v pisavi: sklenili so se 23. Primorski slovenistični dnevi, ki so v središče med drugim postavili sodobni tržaški roman. *Primorske novice*, 67(87), 12.

Verč, P. (2013). Potopljeni v italijanski svet. *Primorske novice*, 67(91), 20.

Vidic, T. (2003). Ožgani od zgodovine: Primorski slovenistični dnevi. *Primorske novice*, 57(26), 13.

Vidic, T. (2003). O Zidarju in narečju v slovenski literaturi: v Kosmačevem mestu se. *Primorske novice*, 57(24) 12.

Dr. Vida Medved Udovič | Koper

Profesor Silvo Fatur – neutrudni snovalec in premišljevalec o sodobnem učenju in poučevanju književnosti v osnovni in srednji šoli

Kolega Silva Faturja globoko spoštujem kot odličnega literarnega raziskovalca, svetovalca za slovenščino, predstojnika in razumevajočega ter človeškega sogovornika.

V prispevku so predstavljeni le nekateri fragmenti, ki so povezani z njegovim prodornim pogledom predvsem na pouk književnosti od sedemdesetih do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko je izdal za namene sodobnega učenja in poučevanja književnosti knjižico, ki vsebuje njegove dragocene objave glede na navedeno tematiko.

Faturja osvetljuje predvsem kot:

- neutrudnega snovalca in premišljevalca o sodobnem učenju in poučevanju književnosti v OŠ in SŠ, upoštevajoč zmožnosti in afinitete mladega bralca in bralke. Njegova knjižica, povedno naslovljena *Brvi, ne mostovi*, že leta 1990 kaže smer približevanja predvsem kanonskih literarnih del mladim na osnovi elementov recepcijske estetike, ki je dotedanja slovenska teorija poučevanja književnosti sploh še ni upoštevala, vendarle pa je kasneje v slovenskih tovrstnih raziskavah postala središčna veda. Prav na slednjo se je naslonil

UN za slovenščino (književnost) šele leta 1998.

- V predgovoru h knjižici je Fatur zapisal, da so prispevki v njej nastali »z željo prispevati k obogatitvi in preobrazbi tradicionalistično, pozitivistično in parafrazirajoče poplitvenega pouka književnosti v naših šolah« (str. 3). Poudaril je tudi, da je za sprejemanje književnosti »zmeraj najprej doživetje in šele nato analiza, pri čemer morata vedno sodelovati srce in um, desna in leva hemisfera možganov« (Fatur, 1990, 3). Za Faturja so bile vse tri plasti umetnostnega besedila, to so estetska, etična in spoznavna seveda pomembne, vendar iz nekaterih njegovih interpretacij je opazno mesto zavzela prav etična dimenzija. K njegovemu premisleku o smiselnosti in pomenu poučevanja književnosti na vseh stopnjah izobraževanja je bistveno prispevala razmera mlada literarna veda recepcijska estetika s poudarkom na različnih branjih, ki vedno znova oživljajo in pomlajajo literarno umetnino glede na bralčev horizont pričakovanja. Prav slednje je bilo kolegu Faturju vodilo za prepotrebno prenovo UN za slovenščino in seveda, kot rečeno, za preseganje tradicionalistično, pozitivistično naravnane pouka književnosti, ki ni več zadovoljeval potreb mladih v stiku z umetnostnim

besedilom. Zavzemal se je za preučevanje in vpeljavo didaktičnih konceptov poučevanja književnosti na vsej vertikali, torej tudi na univerzitetni ravni. Izhajal je iz izsledkov takrat aktualnega hrvaškega raziskovalca o poučevanju književnosti v OŠ in SŠ dr. Dragutina Rosandića, ki je kasneje pri zasnovi UN za slovenščino v letu 1998 močno vplival na priporočeni model učenja književnosti predvsem v OŠ. V knjižici *Brvi, ne mostovi* so objavljeni članki, ki se osredinjajo na tehtne književnodidaktične teme, ki jih je pri književnem pouku mogoče aplicirati na posamezne učne enote; te so: *Pouk sonetov nesreče, O šolski interpretaciji leposlovnega besedila, Poskus šolske interpretacije Kettejeve ljubzenske pesmi, Odkrivanje (ne)znanega po raziskovalni poti kot vodilna metoda pri pouku književnosti v srednji šoli, (Ob primeru Josipa Murna – Aleksandrova), Prežihov Voranc, kot ga lahko predstavljamo v srednji šoli in Metode dela z učbenikom (Ob primeru učbenikov Književnost I, II, avtorja S. Faturja).*

- V poglavju *O šolski interpretaciji leposlovnega besedila*, članek je bil najprej objavljen v JiS 76/77, št. 7, se je posvetil komunikacijskemu modelu poučevanja književnosti v OŠ in SŠ. Kot zanimivost naj povem, da je predstavil konkretne primere obravnave Kettejeve lirike za nižje in višje razrede OŠ ter za SŠ. Z veliko mero pretanjenosti je poskušal razgrniti obravnavo Kettejeve pesmi *Metuljček* za otroke, stare 9–10 let. Zakaj se je odločil zanjo? Takole zapiše: »Manj vsiljivo vzgojna je kot večina tam (v berilih) Kettejevih, čeprav je tudi vzgojna in poučna, pa estetsko učinkovitejša je. To pomeni, da z drugačnimi sredstvi teži k istemu, pravzaprav še pomembnejšemu cilju, k večsmerni bogatitvi oblikujoče se otrokove osebnosti. Pesem se da prebrati prav učinkovito, saj je nenavadno učinkovita« (Fatur, 1990, 31). Iz *Metuljčka* navaja verze kot kompozicijski vrh pesmi, ki ga otroci ob prepričljivem učiteljevem branju, trdi Fatur, zagotovo lahko zaznajo:
... a modri valovi drevijo, drevijo,
Vjemo, ah, zgrabijo ga ...
Adijo, metuljček, adijo.
- Zanimivo je, da je v eni izmed opomb v knjižici *Brvi, ne mostovi* posebej omenil, da je bilo na ljubljanski slavistiki vendarle končno sistematizirano delovno mesto za metodiko slovenskega jezika in književnosti, danes didaktika jezika in didaktika književnosti. Od 90. let prejšnjega stoletja dalje se je tako na univerzitetni ravni odprla možnost znanstvenega preučevanja konceptov in pristopov učenja in poučevanja slovenskega jezika in književnosti, ki je omogočala pridobitev znanstvenih akademskih nazivov magistrskih in doktorskih kandidatov in kandidatke. Recenzentka

Faturjeve knjižice, ki je utirala pot didaktiki književnosti, je prof. dr. Boža Krakar Vogel, ki je prva zasedla mesto sistematizirane visokošolske učiteljice za didaktiko slovenskega jezika in književnosti in bila tudi prva predstojnica katedre za didaktiko književnosti in jezika na Oddelku za slovenistiko FF UL. Tudi njena knjižica *Skice za književno didaktiko* (Krakar Vogel, 1991), ki je izšla leto za Faturjevimi *Brvi, ne mostovi*, se naslanja na sodobne literarnovedne izsledke recepcijske estetike, seveda z drugačnim metodološkim prijemom.

- Fatur je bil izjemno vztrajen pri zavzemanju za čim sodobnejši način pouka književnosti, čemur bi po njegovem mnenju morala dosledno slediti strokovna publicistika in prinašati inovativne poglede na pouk književnosti tako iz prakse kot tudi teoretičnih izhodišč. O tem govori Faturjev prispevek na slavističnem kongresu v Murski Soboti *Didaktične razsežnosti JiS* (Fatur, Zborovanje slavistov 1992, 1993); v njem opozarja na pomen didaktičnih tem v cenjeni reviji *Jezik in slovstvo*. Takole zapiše:
- »Novoustanovljena revija *JiS* je bila od vsega začetka zasnovana trinamensko; skrbela naj bi za kulturo slovenskega jezika, odgovarjala na najbolj živa vprašanja s področja književnosti in, tretjič, svojo skrb naj bi namenjala pouku materinega jezika na naših šolah in idejno-estetski vzgoji naše mladine.« Fatur ugotavlja, da se je revija *JiS* v nadaljevanju na svoji poti bistveno manj posvečala didaktični problematiki in so bile objave pretežno strogo znanstveno naravnane tako literarnovedne kot jezikoslovne. Svojo ugotovitev je utemeljil takole: »Ni npr. interpretacij, ki bi bile trdna strokovna osnova šolskim interpretacijam. Ali pa preglednih strokovnih orisov novih in najnovejših leposlovnih teženj in hotenj ter njihovih umestitev v kontekst pretekle in vzporedne književne tvornosti. Taki sestavki pa so na določen način prav stvar didaktike, če jo razumemo v najširšem smislu, se pravi kot prevajanje znanstvenih dognanj v besedila za širšo splošno in tudi vsakdanjo šolsko rabo« (Fatur, 1993, 195). In nadaljuje: Očitno je, da »je didaktika v *JiS* vseskozi v senci jezikoslovja in literarne vede«, kar dokazuje tudi bibliografsko kazalo *JiS* od l. 1955 do 1984, saj je od približno 2500 razprav, člankov in poročil didaktično naravnanih le 10 %. Fatur povzema ugotovitve manjše ankete, ki jo je opravila Boža Krakar Vogel (*JiS*, 1–2/91–92). Tako za OŠ beremo, da učitelji najbolj pogrešajo priročnike s praktičnimi navodili za izvedbo posameznih tem in priročnike z ustreznimi metodološkimi (metodičnimi) usmeritvami. Podobno velja tudi za SŠ učitelje. Fatur je že v začetku 90. let predlagal revijo, ki bi prevzela

strokovno podporo za učitelje slovenščine, če tega pač ne opravlja JiS. Po zgledu podobnih revij, npr. Kemija v šoli, naj bi se imenovala Slovenščina v šoli, kar se je tudi zgodilo.

- Silva Faturja je na neki način bolelo, da »pomena didaktike niso uvideli tudi vsi naši najuglednejši literarni zgodovinarji in jezikoslovci, še več, vse, kar je didaktičnega, je marsikdo štel za nekaj drugo- ali tretjerazrednega« (Fatur, 1990, 197).
- Silvo Fatur je bil izjemen spodbujevalec mlajših slovenistov in slovenistk na OŠ in SŠ, ki smo še iskali učinkovite in privlačne pristope za književni pouk. Kot svetovalec za slovenščino na ZRSŠ je bil kar strog, poleg vsebinskega dela izvedenih učnih ur, ki jih je potrpežljivo in zavzeto opazoval, je bil zelo natančen in zahteven tudi glede administrativnega dela, ki ga je bilo takrat, verjetno tudi danes, odločno preveč.
- Kar je bilo zame, gimnazijsko slovenistko, navdušujoče, je bil njegov blag in odprt način strokovne komunikacije o vseh porajajočih dilemah pri pouku književnosti. Pod njegovim vodstvom sem na gimnaziji izvedla tudi dva t. i. vzorna nastopa za kolege in kolegice. Priprav nanju je bilo res veliko, pa tudi kakšna nerodnost se je pripetila, predvsem tehnične narave, ki pa je svetovalec Fatur ni pretirano poudarjal in je deloval nadvse pomirjujoče. Povabil me je za svetovalec za slovenščino na OE ZRSŠ, kjer sem si razširila pedagoško obzorje in spoznala problematiko OŠ in SŠ tudi z drugačnega zornega kota.
- Kolegu Silvu Faturju sem res hvaležna, da me je na moji profesionalni poti vedno podpiral kot svetovalec in kasneje kot moj predstojnik. Sodelovanje s Faturjem je bila zame odlična življenjska izkušnja in trdna popotnica za nadaljnjo profesionalno pot.

Ivica Eller | Portorož

Spominski večer o Silvu Faturju v Luciji

Prijatelja Silva Faturja sem spoznala 1975. leta, ko je z vodstvom Slavističnega društva organiziral tradicionalno slavistično zborovanje v Postojni, ki se je končalo z odlično strokovno ekskurzijo po Pivškem, do Vilharjevega gradu Kalec in Kettejevega Prema.

Takrat je bil ravnatelj postojnske gimnazije.

Ko je leta 1977 sprejel v Kopru na Zavodu za šolstvo delo pedagoškega svetovalca za slovenski jezik v osnovnih in srednjih šolah na Primorskem in v Tržaški pokrajini, se je z družino preselil v Koper, kasneje pa v novo hišo v Luciji.

Bil je odličen pedagog in svetovalec, zato smo ga slavisti spoštovali.

Zdaj so postali stiki pogostejši. Srečevali smo se na kulturnih prireditvah, na slavističnih zborovanjih in na nepozabnih strokovnih ekskurzijah, ki jih je organiziralo knjižno podjetje Libris, vodil pa največkrat on.

Njegovo življenje je bil dolg delovni dan, ki se je iztekel letos, 15. januarja, v 88. letu starosti. Bil je človek, vreden spoštovanja, zelo izobražen, velik ljubitelj maternega jezika

in književnosti, z izostrenim jezikovnim občutkom, s srcem za ljudi, posebno za mlade, in veliko ljubeznijo do svoje rodne pokrajine. Bil je preprost, dostopen in strpen, znal je razumljivo razložiti jezikovne ali literarne probleme po Trstenjakovem vzoru, da lahko še tako težko snov preprosto razložiš, če jo seveda obvladaš. Zanimalo ga je vse, zato je neprestano študiral, raziskoval in primerjal. Všeč mu je bila zgodovina, ogromno je bral. Pomirjala pa ga je narava, posebno gozdovi in vrhovi. Že v prvem letu poučevanja je kot razrednik peljal učence z OŠ Pivka za končni izlet na Triglav. To je bila velika odgovornost, ki se je srečno končala in ostala v spominu kot nepozabna avantura. Užival je v fotografiranju, predvsem drobnih detajlov. Bil je dober in trden prijatelj. Z njim in gospo Nado smo obiskali Pivško, Trst pa tudi moje kraje na Kamniškem. Za organizacijo in vodenje ekskurzij je imel poseben dar in tudi veliko odgovornost.

Sadovi njegovega neutrudnega več kot 50-letnega dela so bogati. Omejila se bom na tiste, ki so mi posebno všeč. Drobna knjižica **ZAPISI O MATERINŠČINI IN NJENIH MOJSTRIH** me je takoj pritegnila. Izšla je 1999. leta. Namenil jo je v prvi vrsti izobražencem vseh strok, da bi se na dostopen način ponovno srečali z maternim jezikom in

književnostjo. **Materinščina** je bila zanj jezik srca. To ni samo jezik za sporazumevanje, je mnogo več, v materinščini je izražena kultura naroda, v njej je ujeta vsa njegova preteklost. Materni jezik je sredstvo za sporazumevanje s širšo skupnostjo in vpliva na pokončno rast vsakega posameznika.

In ob tem še razmislek, kaj bi samostojna Slovenija brez svojega jezika? Ali bi sploh lahko obstajala?

V tej knjižici je tudi zelo izviren zapis o Primorski parti-zanski šoli in materinščini.

V njem je zbral podatke o tem, kako so **po kapitulaciji Italije** kot gobe vznikale številne šole, v katerih so učenci končno lahko govorili svoj materni jezik, ki ga je fašizem tako grobo zatrl. Edinstven primer v takratni Evropi.

Med mojstri slovenske besede se je poglobil v **Kosovela, Kosmača, Ketteja, Gregorčiča, Bevkovega Kaplana Martina Čedermaca in še koga**. Njihova dela je obravnaval zelo poglobljeno. Svoje ugotovitve je vedno dokazal. Kolikor vem, so mu bili najljubši **Kosmač, Kette in Boris Pahor**, ki je rad povedal, da pozna Fatur bolje njegova dela kot jih sam.

Zanimiv je naslednji zapis o Pahorju: **»Pahor vse življenje piše in živi eno samo skrajno intenzivno zgodbo, ki jo je v otroštvu odločujoče zaznamoval kres v pristanu. Zdi se, kot da iz tega doživetja izvirajo in se vanj spet stekajo vse njegove zgodbe.«**

Leta 2005 je izšlo njegovo najobsežnejše delo **OČE IN SIN IN ZAGORSKI ZVONOVI**. To je slavospev rodni pokrajini in njenim ljudem. Ta lepa, od nekdaj zanimiva in pomembna dežela si je zaslužila, da ji je domačin odstrl pregrinjalo pozabe in oživel zaslužne ljudi, ki so veliko naredili za njo. Dela se je lotil zelo resno. Treba je bilo pregledati ogromno dokumentacije iz časa pred 150 leti; zanimivo je, da so največ gradiva zapisali skrbni šolniki in gasilci.

Dobro se je vživel v takratne razmere in jezik, ki so ga tedaj govorili. Spretno se je prilagodil posameznim osebam, velikokrat je uporabil narečje, posebno v gostilnah, kjer so se shajali ljudje vseh vrst.

Življenje na Pivškem in v širšem prostoru Notranjske je bilo zelo razgibano tudi zaradi izjemnih posameznikov, ki jih ta knjiga predstavlja.

Osrednji osebi sta oba **Ketteja, oče in sin**, ob njih pa vrsta zanimivih ljudi. Simpatično je predstavil svojega pradedo **Matija Faturja**, ki je nad dvajset let županoval v Zagorju, sploh je rod Faturjev teh krajev močan in spoštovan.

Zelo je cenil Miroslava Vilharja, ki je živel na gradu Kalcu. Bil je pesnik, skladatelj, deželni poslanec in prvi pobudnik za sklic velikega tabora 1869. leta.

Janez Kalister in dediči so bili veliki donatorji na prosvetnem, gospodarskem in kulturnem področju.

Lei Fatur, pesnici, pisateljici in vneti nabiralki zdravilnih zelišč, so v rodnem Zagorju postavili spominsko ploščo.

Tu je živel tudi župnik **Anton Mlakar**, odličen zdravilec, ki je znal pozdraviti celo kačje pike z rastlino astro montano, ki raste po pivških gmajnah.

Zelo dobro je opisal šolsko življenje, razne praznike in običaje. Knjiga **Oče in sin** in zagorski zvonovi je roman posebne vrste. Avtor ga je poimenoval **leposlovna lepljenka**, sestavljena iz stotih poglavij in je pravo bogastvo pomembnih dokumentov, dogodkov in običajev. To je njegovo najobsežnejše delo.

Zanima me, ali si Faturjevo pisanje zasluži biti pisatelj, kdo lahko to določi?

Sam je bil glede tega zelo skromen.

Leta 2006 je ob 130-letnici rojstva posvetil Ketteju simpatično knjižico **Sem fantič bil mlad**. Čutil je dolžnost prikazati Kettejevo osebnost tako, kot je v resnici bila, vesela in radoživa. Tu so zbrane Kettejeve vedrejšje pesmi, ki jim je dodal obsežen esej o pesniku in kronološki pregled njegovega življenja in dela.

Primeren priročnik za učitelje in dijake.

Knjižica **Okruški** z esei, študijami in spomini je izšla 2010. leta. Pritegne že naslovnica. Avtor jo je izbral iz svoje bogate računalniške zbirke fotografij. To je slika dozorelega regrata, ki korenini tudi v pustih kraških tleh, se zlato razcvete in spremeni v lučko, ki vztrajno čaka, da bo burja raznesla njeno seme na plodnejša tla. Večina besedil je bila že natisnjena ob različnih priložnostih, nekaj pa jih je dodal, da se ne izgubijo v času.

Knjiga ponuja mnogo zanimivega. Piše o Erazmu Predjamskem, o Martinu Krpanu, ki naj bi bil Pivčan, o Kajuhu in Balantiču, se pogloblja v Kosovela, Kosmača in druge.

Kdo je bil Silvo Fatur?

V prvi vrsti rojen šolnik, slovenist, avtor in soavtor učbenikov za srednje šole, slovenski literarni zgodovinar, svetovalec našim in zamejskim slovenistom, ustanovitelj Primorskih slovenističnih dnevov, publicist in pisatelj. Bil je tudi glasnik pomembnih, a pozabljenih Pivčanov in drugih

Primorcev, brezpogojen zagovornik maternega jezika in ponosen Primorec.

Tudi po upokojitvi je bil kljub bolezni neprestano dejaven. Čeprav je dolga leta živel ob morju, je ostal do konca navezan na svojo pivško pokrajino.

V Eseju o naših krajih je zapisal:

»In tako se zmerom znova vračam v naše kraje, v spominih ali zares. Mislim, da je navezanost na rojstni kraj nekaj iracionalnega, nekaj, kar se z razumom težko pojasni, nekaj, kar je prvobitnejše kot razum in je dano tudi živalim, npr. lastovkam, ki zmeraj znova in nezmotljivo najdejo svoje gnezdo.«

Tam je zdaj našel svoj mir tudi on.

P.S.: Točno mesec dni po smrti prof. Silva Faturja smo se v lucijski knjižnici zbrali v lepem številu in se pogovarjali o njem. Bil je prijeten večer, topel, prepreden s spomini. O njem smo govorili: gospa Zavnikova, nekdanja direktorica Librisa, profesor Jože Hočevár, profesorica Alenka Aškerc Mikeln in jaz, upokojena učiteljica slovenščine Ivica Eller.

Večer sta obiskala tudi njegova žena Nada in sin Peter.

Razveseljivo je bilo, da so prišli v velikem številu šolniki, upokojeni, pa tudi mlajši.

dr. Vera Tuta Ban | Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm

Silvo Fatur in utrjevanje slovenščine med Slovenci v Italiji

Moj prispevek naj osvetli uspešna prizadevanja Silva Faturja za ohranitev in čim boljši razvoj slovenskega jezika med Slovenci, ki živimo v Italiji.

Leta 1978 je prišel v Trst nov pedagoški svetovalec za slovenski jezik, Silvo Fatur. Dela se je lotil tako, da je najprej hotel od blizu spoznati področje, ki mu je bilo zaupano. Preko ravnateljstev je dobival stike z učitelji in šolami, ki so pri nas sicer majhne po številu učencev, a jih je razmeroma veliko posejanih po našem območju. Prav vsaka šola, čeprav majhna, je nepogrešljiv del v kontekstu slovenske vasi ali tržaškega predmestja, kot so recimo Barkovlje, Sveti Ivan, Škedenj ipd., ker so del kulturne identitete prostora, od zdavnaj naseljenega s slovenskim prebivalstvom. Pri svojih prvih stikih je Silvo Fatur opazoval učitelje in ugotavljal, na koga se bo lahko naslonil pri svojih nadaljnjih korakih. Sledile so organizirane pobude, ki jih je pripravil včasih sam, včasih pa je s svojo avtoriteto, z nasveti in predlogi podprl dejavnosti učiteljev na posameznih šolah. Nastale so trdne vezi, ki so z leti prerasle v pravo prijateljstvo, in nekatere pobude so postale trajne kot recimo Bralna značka ali tekmovalstvo za Cankarjevo priznanje, česar prej nismo imeli.

Silvo Fatur je imel pri svojem delu prav poseben stil, saj je stopil v iskren odnos z učiteljem: od njega je preprosto pri-

čakoval, da se bo udeležil seminarja ali tečaja za strokovno izpopolnjevanje, kar je sicer v italijanskem šolskem sistemu prepuščeno dobri volji posameznika in ni kakorkoli nagrajeno niti finančno podprto. Silvo je računal na prisotnost in na sodelovanje. Marsikdaj je koga spodbudil, da se je tudi dejavno vključil v delavnice ali jih celo vodil, da je pomagal pri organizaciji izobraževanja in podobno. S takimi osebnimi stiki in zavzetostjo je dosegel, da so se nekatere pobude dobro prijemale in čeprav so nekatere druge po prvih poskusih propadle, se je vzdušje na naših šolah v celoti prevetrilo; zavladalo je večje zanimanje za slovenistiko med pedagoškimi delavci, Silvo pa nas je spodbujal, da posnemamo dobre prakse v Sloveniji, poskrbel je tudi za hospitacije na vzornih šolah, vabil nas je na vsakoletna zborovanja SDS. In čeprav smo takrat še imeli težave z udeležbo na dogodkih v Sloveniji zaradi državljanstva in tuje valute, je zanimanje za slovenistično delovanje stalno naraščalo.

Ni slučaj, da se je iz tega živahnega in širšega zanimanja za slovenski jezik in literaturo okrepilo in utrdilo tudi delovanje Slavističnega društva pri nas, ki je bilo sicer ustanovljeno že leta 1971, a je imelo dotlej brez pedagoških delavcev le malo članstva in je bilo delovanje omejeno na kako predavanje ali predstavitev knjige. V začetku osemdesetih letih

pa se je zgodilo, da se nas je okrog trideset tržaških in goriških slavistov udeležilo kongresa SDS v Ljubljani in ko smo se po končanem dopoldanskem programu zbrali na kosilu Pri Žabarju, smo ugotovili, da »nas je za eno društvo«, res smo se organizirali, sklicali občni zbor, izvolili predsednika in tajnika in zaorali na novo. Odtlej smo pridobivali vedno več novih članov iz učiteljskih vrst, v program dela pa smo poleg literarnih večerov in predstavitev knjig uvedli še skrb za jezik, izpopolnjevalne tečaje, pedagoška vprašanja in predvsem povezovanje z drugimi slavističnimi društvi, predvsem s sosednjima iz Kopra in Nove Gorice. Pobude so se kar vrstile: medsebojno smo se obveščali o zanimivih pobudah, prirejali smo skupne strokovne ekskurzije, si pomagali z učnim gradivom in iz vsega tega se je po naravni poti, pa spet na pobudo Silva Faturja, rodila ideja o Primorskih slovenističnih dnevih, ki bi razvijali tako jezik kot literaturo na vsem primorskem prostoru ne glede na državno mejo. Prva priložnost je bila Bevkova obletnica leta 1990.

Primorski slovenistični dnevi so se trdno prijeli in še kar trajajo, čeprav so se razmere medtem zelo spremenile, odločno na bolje. Ob ustanovitvi se je govorilo o slovenskem enotnem kulturnem prostoru, koprške in novogoriške univerze še ni bilo, vse znanstvene in kulturne ustanove so se kopičile v Ljubljani, Primorska pa je bila nekako odrinjena. Smisel tega vsakoletnega zborovanja je bil – in je še – utrjevanje zavesti o primorski kulturni dediščini, odkrivanje na pol pozabljenih velikanov iz preteklosti, krepitev poznavanja lastne kulturne zgodovine in predvsem pozornost do razvoja jezika na eni in na drugi strani državne meje. Slavistično društvo Trst je svoje delovanje razširilo in postalo SD Trst-Gorica-Videm, Primorski slovenistični dnevi pa so se selili tudi v Gorico in v Benečijo. V istih letih sta se po vsem obmejnem območju razvili tudi tekmovanji za Bralno značko in za Cankarjevo priznanje.

Prav posebno skrb je Silvo Fatur posvečal razvoju jezika v težkih okoliščinah, kot se kažejo med Slovenci v Italiji, kjer smo dvojezični samo mi, živimo pa potopljeni v enojezičnem italijanskem okolju, tako da nam tuji jezikovni modeli močno vdirajo v način mišljenja in izražanja. Kot je znano, se je italijanska država vedno mačehovsko obnašala do nas, nikoli se ni pokesala za zločine, ki jih je zakrivila nad nami v obeh svetovnih vojnah, predvsem pa v obdobju fašizma, ko je bila celotna Primorska priključena Kraljevini Italiji in sta bila slovensko in hrvaško prebivalstvo zapisana genocidu. Posledice nosimo še danes, saj se niti številčno niti kulturno nismo več mogli postaviti na noge in se primerjati z močjo, ki smo jo imeli pred sto leti na svoji zemlji. Zato potrebu-

je naš jezik posebno nego, da se ne bi popolnoma izgubil vzdolž državne meje od Trsta do Trbiža, in temu vprašanju je posvetil Silvo Fatur svoje zadnje organizacijsko delo kot strokovni svetovalec za slovenske šole na Tržaškem. V sodelovanju z našim Deželnim zavodom za eksperimentiranje in pedagoško izpopolnjevanje IRRSAE^{*1} je izpeljal petletno jezikovno izpopolnjevanje za vse učitelje slovenščine vseh obveznih šol s slovenskih učnim jezikom v Italiji tako v Trstu kot v Gorici. V ta obsežen projekt je vključil ne samo strokovnjake iz matice, ampak tudi nekatere tukajšnje učitelje z dolgoletno prakso in znanjem. Načrt je izpeljal v celoti in ob koncu petletnega dela, je v sodelovanju z odgovornimi pri IRRSAE, zbral vsa gradiva v publikacijo, ki je izšla v posebnem zvezku *Slovenski jezik. Večletni načrt usposabljanja v osnovnošolskih učnih načrtih* (Trst, 1992). S tem je zapečatil svoje svetovalsko delo pri nas, dosledno s prepričanjem o nenadomestljivi vlogi materinščine.

Vse to je zmožni z nenehnim tkanjem vezi med podobno mislečimi in podobno čutečimi. Tla so bila plodna in danes lahko ocenjujemo, da je Silvo Fatur sejal v hvaležno zemljo. Marsikaj dobrega je zraslo. Naj razmislim le o svojem udejstvovanju, ki bi ga brez njegovih spodbud gotovo ne bilo. Pri zgoraj omenjenem izpopolnjevalnem tečaju IRRSAE mi je bila naložena tematika besedoslovja in besedotvorja. Takrat sem poleg teorije dala duška svoji didaktični ustvarjalnosti s serijo besednih iger, vaj in vsega možnega, tako da sem pozneje iz zbranega gradiva ustvarila še serijo oddaj za radio Trst A *Jezik mladih* ter posebno rubriko v tržaški reviji Škrat z naslovom *Besedni vrtiljak*; iz istega gradiva sem nazadnje zajela še snov za članek *Metoda igre pri slovarskem delu jezikovne vzgoje* v brošuri Šolska ura s SSKJ, ki jo je pri Zavodu za šolstvo uredil Silvo Fatur skupaj s Sonjo Starc.

Nešteto je spominov. Osebo najljubši pa mi je spomin na zborovanje Primorskih slovenističnih dnevov na Devinskem gradu leta 2007 ob 400-letnici Alasijevega slovarja, literarna tematika je bila Lepa Vida. Program je bil bogat, nastopili so sami ugledni predavatelji, devinski princ Carlo della Torre e Tasso je bil pokrovitelj in nam je zastonj dal na voljo kongresni prostor. Kosilo je bilo v Devinskem portiču na terasi slovenske restavracije, še vreme je prispevalo lep in sončen dan. Enotni kulturni prostor je bil postavljen, meje so padle, Koper je dobil svojo univerzo, Primorska ni bila več na robu dogajanja, ampak v stičišču.

Velik doprinos k vsemu temu je s svojim razmišljanjem in delom prispeval Silvo Fatur.

1 IRRSAE= Istituto regionale di Ricerca, Sperimentazione a Aggiornamento educativi; slov. prev. Regionalni inštitut za raziskave, eksperimentiranje in izobraževanje

Moj profesor Silvo Fatur

O d nekdanj sem imela rada jezik. Toda njegovo pravo izrazno silo sem po njegovi zaslugi spoznala šele na postojnski gimnaziji. Ni bil edini od mojih učiteljev in učiteljic, ki je vplival na moj odnos do slovenščine in bodočega poklica, a je v tistih za mladega človeka pogosto najbolj usodnih gimnazijskih časih s strokovnostjo, predvsem pa s svojo osebnostjo v veliki meri oblikoval moj pogled na svet in življenje, posebej pa postavil trdne temelje mojemu poznejšemu pedagoškemu delu.

Ostro stisnjene ustnice, brada, ki komaj opazno podrhtava in večna toplina svetlih oči. Podoba mojega profesorja, ki z značilnim nekoliko trdim počasnim korakom meri gladke kamnite hodnike postojnske gimnazije. Blag spomin izpred mnogih let.

Ravnatelj, sorazrednik, učitelj, mentor, motivator, vzornik.

Ko danes razmišljam, se lahko samo čudim, kako so bile njegove metode že takrat, sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja, presenetljivo moderne: dialog, debata, igra vlog, reševanje problema, dokazovanje z argumenti ...

Priganjal nas je k branju (iz 1. letnika se npr. spominjam seznama z osemnajstimi naslovi), a hkrati pustil toliko svobode. V zvezek za domače branje smo lahko napisali, kar smo hoteli; vtise, pomisleke, vprašanja, kritiko, kakršnokoli razmišljanje o prebranem pač, izpisali citate. Nisem prepričana, ali je bilo to vseč vsem, a meni je dalo krila. Seveda smo si zapise med sabo skrivaj tudi delili, toda zvezke je pobral in zapisano kasneje v pogovoru z nami pokomentiral. Vedno je pozorno prisluhnil našemu nestrinjanju in mladostniškim ključovalnim stališčem. Znal nas je usmerjati in hkrati dovolil, da smo sledili samim sebi. Spominjam se razredne okrogle mize na temo dveh njemu posebej ljubljenih pesnikov, Ketteja in Murna, z naslovom Dva človeka, dva svetova. Živo imam pred očmi svoj govorni nastop, ko sem sošolcem razlagala Kosovelovo pesem Potovanje in je z rahlim nasmeškom sledil moji naivno navdušeni interpretaciji, potem pa dobrohotno dejal: *Ne po zraku ne po vodi, le po suhem varno hodi*. Zmedel me je, a dosegel, da sem o njegovih besedah razmišljala ... Ko mi je med pisanjem šolske naloge (eseja) obstalo pero in sem z grozo ugotovila, da nisem še niti na drugi strani, je mimo hodeč zaznal mojo stisko in pripomnil: *Ne skrbi, tudi Cankar je pisal počasi in*

z muko. Njegova občutljivost za sočloveka je bila izjemna, zato besed, ki nam jih je namenil, nisi mogel kar tako pozabiti. Ko si mlad, željno čakaš na nekoga, ki ti pove, da znaš in zmoreš. Da si v nečem dober. V četrtem letniku je bilo, ko je nekega dopoldneva prišel v razred in mi dejal: *Jutri je v Ljubljani tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Čisto sem pozabil na to. Pojdi in reši čast postojnske gimnazije*. In sem šla. Drugačni časi pač. Brez vsakih priprav, z vlakom, sama, iskala poljansko gimnazijo in vstopila v učilnico, šele ko se je pisanje eseja že začelo. A oborožena z dragoceno popotnico: moj profesor mi zaupa.

Naravnost rinil nas je v ustvarjalnost. Naš razredni dekliški sekstet, vsakoletna razredna šolska glasila, tekmovanje v deklamiranju, razredne akcije prostovoljstva ... so bile posledice šolskega tekmovanja za najboljši razred gimnazije, ki si ga je kot ravnatelj zamislil in vodil.

Toda mladost je razburljiva. Bilo je leto, ko so na šoli kar tri dijakinje nepričakovano postale mlade mamice. Seveda so ti dogodki še kako burili naše glave in tudi o tem smo se pogovarjali pri urah slovenščine. Spominjam se, kako je v pogovor na vsak način želel pritegniti tudi fante. In uspelo mu je, ko se je razgovoril o tem, kaj njemu pomeni biti oče. Nova učna snov pa je morala počakati.

Težko verjamem, da je od tega skoraj petdeset let.

S profesorjem Faturjem sva ostala povezana, tudi še potem ko sem stopila na njegovo pot. Kot svetovalec na Zavodu je na nek način nadaljeval svojo staro vlogo mojega učitelja, mentorja, spodbujevalca. Večkrat me je prepričal v sodelovanje; na različnih strokovnih izmenjavah, Slovenističnih dnevih, publikacijah. Ko sem mu nekoč poočitela, da mi je s tem povzročil nemalo stresa, je dejal: *Nisem hotel, da potoneš v rutini*.

Vse, za kar sem verjela in vedela, da z učenci v razredu delam prav, sem se naučila predvsem od njega.

Tudi po njegovi zaslugi smo s sošolci in sošolkami s postojnske gimnazije ostali do danes zelo povezani. Imeli smo srečo, da nas je tista štiri leta izbral za edini razred, v katerem je poleg ravnateljavanja učil in preverjal svoje inovativne pedagoške ideje. Verjetno je tudi zato z nami stkal posebne vezi, ki smo jih ohranjali pisno, rad pa se nam je

pridružil tudi na obletnicah mature, obujal spomine, se iskreno zanimal za naša življenja in komentiral sodobni svet. Zadnje okrogle obletnice se ni mogel udeležiti, a smo se z veseljem odzvali njegovemu povabilu in ga obiskali na domu v Luciji. Tudi na naše lansko jesensko povabilo v Tomaj se je prijazno opravičil in zaželel vse dobro. Ko pa mi nekaj mesecev kasneje prvič ni odgovoril na novoletno voščilo, sem vedela ...

V nekem pismu mi je zapisal:
Ni drugih odnosov od tistih, stkanih z besedami.

Jaz pa dodajam: Nekateri med njimi nas globoko zaznamujejo.

Hvala, moj profesor.

Drago Mislej Mef | Izola

Mef o Faturju

»Porko ladro, Silvo je bil moj profesor, ravnatelj, sodelavec in prijatelj, vsa spominska srečanja pa so točno takrat, ko ne morem do tja (enkrat nastop, drugič zaključek redakcije Mandrača).

Vsekakor bi povedal, da sem ga pred par leti uspel spraviti v rojstno Zagorje in do Knežaka, kjer smo posneli njegove izjave za dokumentarni film o furmanih.

Ena njegovih misli je bila idealna za zaključek filma.

Lahko si jo pogledate na <https://www.kolut.si/dokumentarni-filmi/> (čisto na koncu filma).

Malokdo ve, da je Silvo tudi avtor izraza, ki ga uporabljam pri opisu mojega dela. Nekoč mi je namreč povedal: »Mef, ti nisi tekstopisec, ker tekst je vse, kar je napisanega. Tudi pesnik nisi, ker ne delaš z logiko in znanjem pesnika, ampak si besedilec.« Jaz sem to sprejel in danes je ta izraz (besedilec) že v precejšnji rabi, posebej pri slovenskih kantavtorjih.

Ravnokar sem izvedel, da se je poslovil eden najbolj cenjenih in upoštevanih slavistov, prijatelj in naš najboljši gimnazijski ravnatelj, Silvo Fatur. Postal je ravnatelj postojnske gimnazije, še preden jih je dopolnil 30 in to kljub temu, da ni bil v partiji, kot radi porečejo tisti, ki so neznosno trpeli v tistih časih. Še več, bil je odprt za vse nove stvari, vodil je ekipo izvrstnih profesorjev, od cenjenega prvega slovenskega striparja in lutkarja, Saša Dobrila, do pesnika Levca iz Cerknice in nesojene operne pevke Brecljeve, ter enigmatičnega filozofa prof. Vovka in multilingvista Pavlice. Kmalu po nastopu je za glasbeni dan, namesto klasičnega gostovanja učencev glasbene šole, povabil Kameleone, ki so nastopili v sedanjem gledališču in takrat sem si obljubil (zaradi

sošolk, ki so bile naenkrat vse zaljubljene v Kameleone), da bom Kameleon tudi jaz. Nekaj let kasneje sem jim napisal skoraj vsa besedila za njihove kasnejše albume, ampak za sošolke je bilo že prepozno.

Takrat sva že oba s Faturjem živela na obali in ob občasnih srečanjih mi je vedno povedal, da nisem tekstopisec, saj tekste piše vsaka tajnica, ampak BESEDILEC. Tako se tudi predstavljam od takrat naprej in počasi ta izraz prihaja v slovensko jezikovno sfero.

Povabili smo ga na naša tradicionalna maturantska srečanja, a se zadnjih ni več mogel udeležiti. Sem ga pa prepričal, da je prišel na snemanje dokumentarnega filma o Furmanih, ki smo ga posneli tudi v Knežaku, v bližini njegovega doma v Zagorju. Z eno od njegovih misli smo tudi zaključili film, ki si ga menda lahko ogledate tudi na spletu. To pa je njegova misel, s katero je zaokrožil marsikaj. Tudi svoje življenje. »Jaz zmeraj pravim, da sem – in vas moja generacija – imel srečo, ker smo živeli v dveh svetovih. Eden diametralno nasproten temu, ki je danes, in je trajal do petdesetih let 20. stoletja. Potem se je vse obrnilo, z zmeraj večjo hitrostjo gre neznano, neznano. Naprej.« (citāt iz dokumentarca *Dediščina furmanstva*).

V čast nam je, da smo ga vsaj nekaj let delili z njim.

Vir

Dediščina furmanstva. <https://www.tvkolut.si/dokumentarni-filmi/>

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani
v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo
balado Povodni mož in s Hiengovim romanom
Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through
Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel
The Miraculous Felix | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice –
pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih
spomenikov v srednjem strokovnem
izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary
Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix* | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**

Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

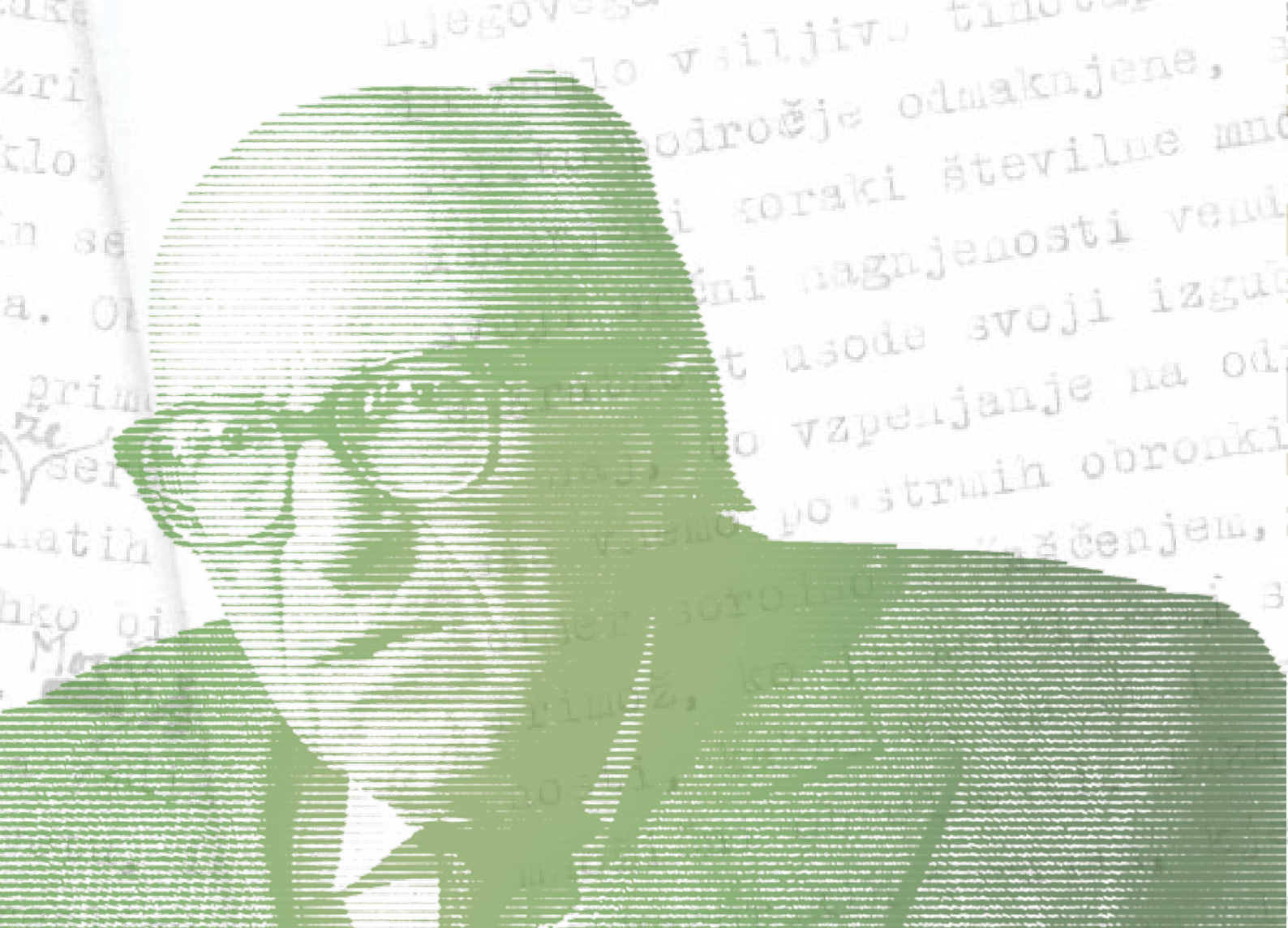
DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix* | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix* | **21**

Bojana Modrijančič Rešič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**

Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani
v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo
balado Povodni mož in s Hiengovim romanom
Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through
Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel
The Miraculous Felix | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice –
pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih
spomenikov v srednjem strokovnem
izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary
Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

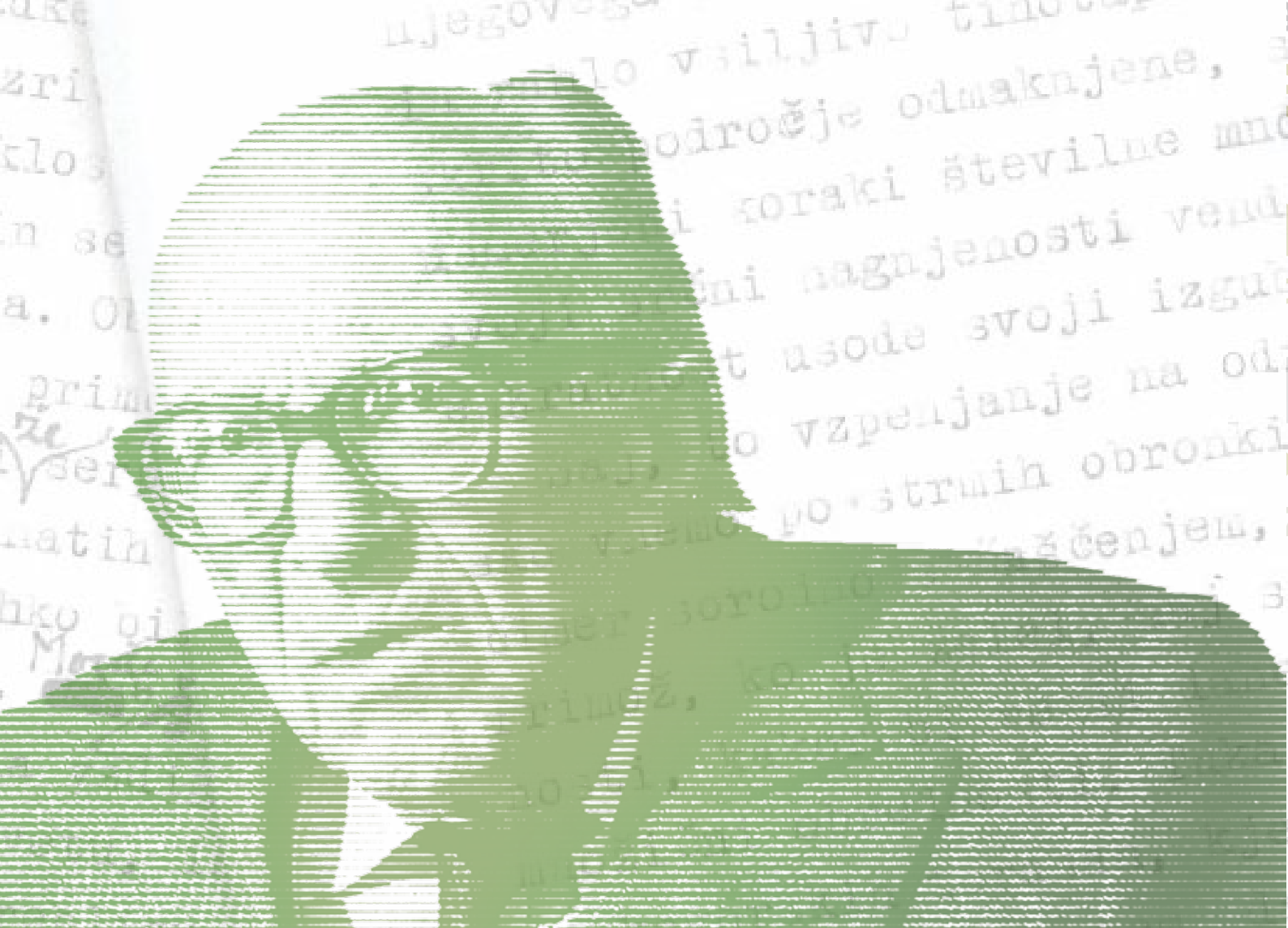
Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix* | **21**

Bojana Modrijančič Rešič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**

Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

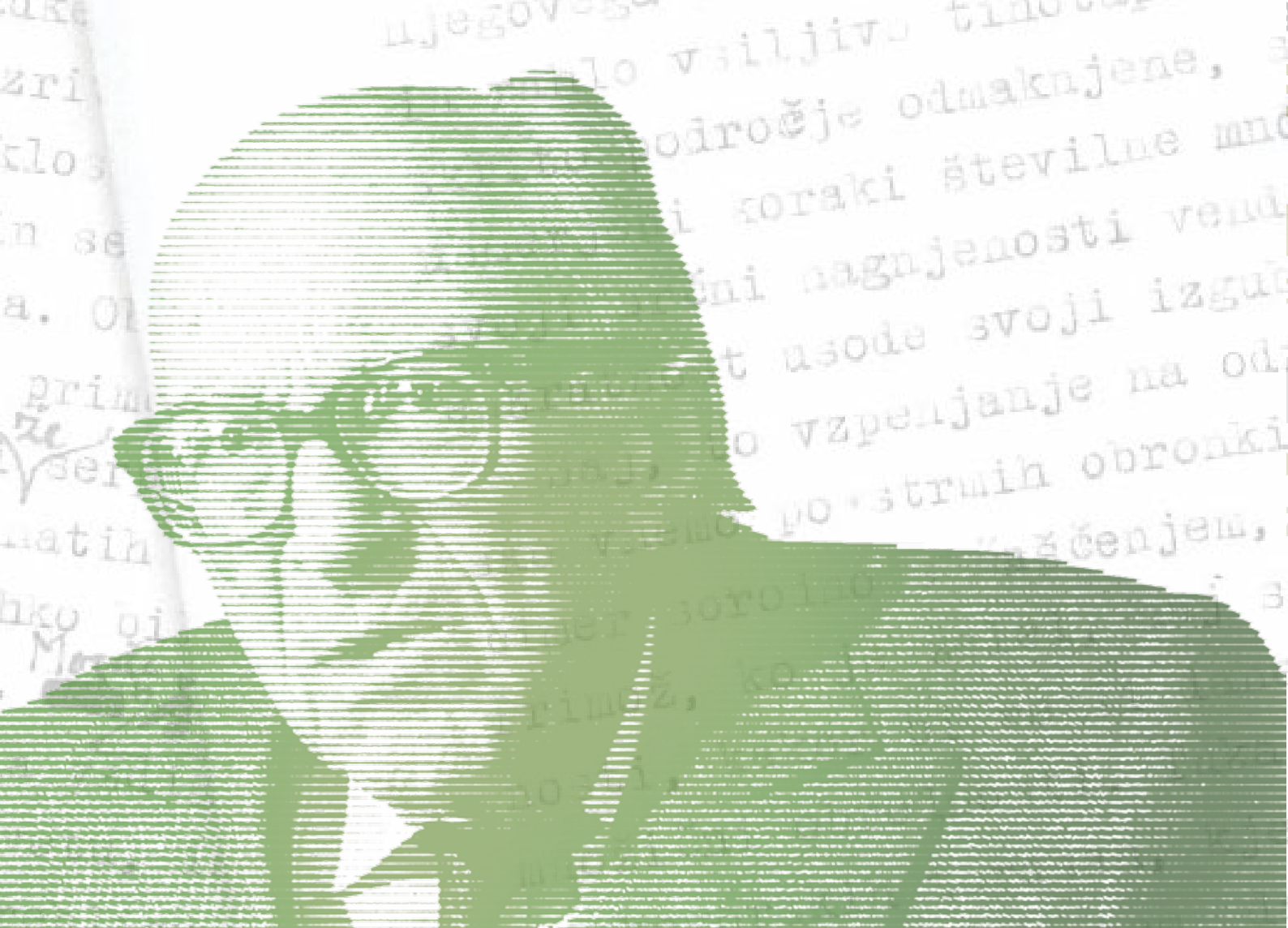
DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani
v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo
balado Povodni mož in s Hiengovim romanom
Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through
Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel
The Miraculous Felix | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice –
pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih
spomenikov v srednjem strokovnem
izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary
Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel
The Miraculous Felix | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

DIDAKTIČNI IZZIVI

Marta Krejan Čokl | **Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado Povodni mož in s Hiengovim romanom Čudežni Feniks**

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix* | **21**

Bojana Modrijančič Reščič | **Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače** | **29**

Zdenka Holsedl Pertoci | **Obravnavanje Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju**
Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education | **32**

Marta Krejan Čokl | Srednja šola za fotografijo in oblikovanje Ljubljana¹

Slogovni postopki, zahtevani v maturitetnih esejih, ponazorjeni s Prešernovo balado *Povodni mož* in Hiengovim romanom *Čudežni Feliks*

Stylistic Procedures Required in Matura Essays through Prešeren's Ballad
The River Man and Hieng's Novel *The Miraculous Felix*

Ključne besede:

označevanje, razlaganje,
utemeljevanje, primerjanje,
vrednotenje

Izvleček

V šolskih pripravah na splošno maturo dijake pripravljamo na pisanje šolskega eseja, v katerem morajo izkazati znanje iz ubeseditvenih postopkov. Razvijanja predpisane teme se lahko lotijo z označevanjem, razlaganjem, utemeljevanjem, primerjanjem in vrednotenjem. Pri tem jim lahko pomagamo z vajami na podlagi krajšega nazornega besedila, kot je npr. Prešernova balada *Povodni mož*. Naučimo jih izbrati tisto znanje, ki ga zahteva izbrani slogovni postopek, opozorimo jih na ubeseditvene lastnosti izbranega postopka ter navedemo primere za vseh pet načinov razvijanja teme.

Abstract

Students write a school essay to show their understanding of stylistic procedures while preparing for the matura exam. They may develop a prescribed topic by annotating, explaining, justifying, comparing, and evaluating. Exercises based on a short illustrative text (i.e., Prešeren's ballad *The River Man*) may be beneficial. They are taught to select the knowledge required by the chosen stylistic procedure, point out its lexical features and give examples of the five ways of developing a topic.

Keywords:

annotation, explanation,
justification, comparison,
evaluation

¹ O teoretičnih izhodiščih sem se posvetovala z dr. Sonjo Čokl.

Uvod

Prispevek je nastal med pripravi na lansko maturo (maj 2022), in sicer med obravnavo maturitetnega romana *Čudežni Feliks* Andreja Hienga. Dijaki morajo v šolskem eseu na maturi poleg vsebinskega dokazovanja, da so predpisana besedila prebrali, znati svoje znanje tudi ubesediti s predpisanimi ubeseditvenimi ali slogovnimi postopki. Strokovna literatura (Krakar Vogel, 2020, str. 171) za razvijanje teme navaja predvsem njihovo zmožnost predstavljanja, razlaganja, utemeljevanja, primerjanja in vrednotenja. Vse te postopke so dijaki vadili že v preteklih letih šolanja, pred maturo pa morajo svoje znanje povezati in uporabiti v novih okoliščinah. Pomagamo jim lahko s primerom obvladljive Prešernove pesmi *Povodni mož*, saj je balada primerno kratka, razumljiva in motivno-tematsko dovolj bogata za tako nalogo. Hkrati jim omogočimo, da opazujejo razlike med ubeseditvenimi postopki, saj imajo za podlago isto umetnostno besedilo. Zdi se mi tudi, da takih prispevkov za uporabo v razredu primanjkuje. V prispevku sem upoštevala teoretična izhodišča za pripravo na maturitetni esej Bože Krakar Vogel v priročniku *Od spisa do eseja* (2006).

Potek dela v razredu

Priden se dijaki lotijo zapisovanja predstavitev, razlage, utemeljitve, primerjave in vrednotenja, jim razložimo posebnosti vsakega postopka posebej. Poudarimo najprimernejše stavčne strukture in vezniške besede. Nato zberejo ustrezne vsebinske in teoretične podatke, ki jih bodo potrebovali za izbrano nalogo, ter jih pregledno uredijo. Pomembno je njihovo zavedanje, da morajo poleg predpisanih umetnostnih besedil prebrati še kakšno spremno besedo, poglavje v učbeniku ali gradivo s spletišča. Sprva je najbolje vaditi vsak ubeseditveni postopek posebej.

V prispevku so uporabljeni ponazarjalni primeri, kakor so se sproti oblikovali pri delu z besedili, seveda pa je mogoče vsak slogovni postopek pospremiti z različnimi interpretacijskimi različicami. Tu gre predvsem za učenje postopkov, kako razvijati esejsko temo.

1. Predstavitev literarne osebe

Naloga: Predstavi Urško iz Prešernove balade *Povodni mož*

A) Predstavitev literarne osebe (Križaj idr., 2016, str. 82–85) zajema njeno **zunanost, notranost, delovanje in posledice delovanja**.

a) Zunanost

- socialni okvir: starost, stan, bivališče, izobrazba, poklic, družinski člani itd. (prirejeno po Korošec, 2003, str. 140–147)
- zunanji videz: telesne značilnosti, poteze obraza, urejenost, posebnosti itd.

b) Notranost

- čutna raven: kaj osebi prinaša ugodje oz. neugodje
- čustvena raven: kaj osebo privlači in veseli oz. jo odbija in jezi
- mišljenjska raven: kaj osebo idejno zanima, o čem in kako razmišlja, kaj jo motivira za delovanje, kakšne cilje ima
- duhovna podoba: ali je oseba duhovno bogata ali plitka, kakšne vrednote ima, kaj je njeno glavno vodilo, ali je notranje močna, kako prenaša uspeh ali neuspeh itd.
- odnos do sveta: odnos do sebe in bližnjih, do naroda in človeštva ter do veselja in boga

c) Delovanje

- raven obnašanja in delovanja: ali je delovanje osebe skladno z njenimi mislimi in besedami, kako uresničuje svoje želje, ali je dejavna ali pasivna, kako sodeluje z drugimi, kaj tvega za doseg ciljev itd.
- tradicionalna literarna oseba: ima ideale, v imenu katerih deluje, in jasno postavljene cilje; modernistična literarna oseba: ni ciljno usmerjena, njena identiteta je šibka.

č) Posledice delovanja

- vidik spremembe: ali se je oseba zaradi lastnega delovanja spremenila, v čem se vidi njena notranja preobrazba, ali je delovanje prineslo napredek oz. ji je škodilo, kako je njeno delovanje vplivalo na druge ljudi ali izbrano situacijo.

B) Priprava in izbor znanja za predstavitev Urške iz balade *Povodni mož*

Zunanost:	najlepša Ljubljanka, lepa kot danica (Venera), bila je v času cvetja, brhka plesalka, samska
Notranost:	Ljubimcev ji je bilo vedno premalo, znala je biti prijazna in tudi prevzeta, obvladala je odnose do mladeničev in njihovih staršev, bila je domiselna in zvijačna; bala se je razsajanja divje narave, želela se je izviti in se umakniti
Delovanje:	lovila je ugledne moške, moške je vodila za nos, ona je izbirala moške, želela jih je omrežiti, znala je zaljubljeno pogledovati, znala se je sladko smejeti in se prilizovati
Posledice delovanja:	dekleta in žene so jokale zaradi Urškega zapeljevanja njihovih moških; odlašala je z izbiro plesalca, nazadnje je pristopil zmagovalec, pred njo se je pojavil bajeslovni povodni mož; priklical je vodno ujmo in jo pogubil

C) Lastnosti zapisa

Za opis zunanosti uporabljamo pridevnike ob pomožnih glagolih (»to je takšno«), prislove, prilastkove odvisnike. Za opis notranosti, delovanja in posledic delovanja literarne osebe uporabljamo zahtevnejše stavčne strukture s pojasnjevanjem in utemeljevanjem.

Č) Zapis predstavitev literarne osebe

Prešernova Urška je bila ljubljanska lepotica, ki je rada plesala in zapeljevala moške. S svojo lepoto je marsikomu strla srce, saj je veliko zapuščenih devic in ženic zaradi nje jokalo. Obvladala je umetnost ugajanja in zapeljevanja, odlašanja, laskanja z lepimi besedami in se znala prikupno vesti. Tudi prevzetnost ji ni bila tuja, saj je bila do plesalcev zelo izbirčna. Izbirala je same ugledne moške, nikoli jih ni bilo dovolj, zavajala jih je in zapuščala. Ker je bila domiselna in zvijačna, ji nihče ni bil kos; vedno se je znala izviti iz zagatne situacije. Njene prešernosti je bilo konec, ko je od daljnega sotočja velikih rek prišel ponjo prelepi in skrivnostni plesalec. Očitno se ji je uspešno zoperstavil, saj je upala, da ga bo omrežila, v resnici pa je on obvladal njo. Če ljudje niso mogli ukrotiti poželjive Urške, jo je umiril skrivnostni tujec, ki ga lahko razumemo tudi kot razbesnelo naravo.

2. Razlaganje

Naloga: Razloži Urškino pogubo v baladi *Povodni mož*

A) Razlaganje pomeni ugotavljanje razmerij med pojavi. Običajno gre za vzročno-posledično razmerje, pri čemer so vzroki pogosto nenapisani, zato jih moramo poiskati sami, da razumemo posledice. Dobro je, če po-

iščemo več vzrokov, ter pojav razložimo z njegove pozitivne in negativne strani.

Vzročno-posledično razmerje na kratko izrazimo z veznikoma ker – zato.

B) Priprava in izbor znanja za razlaganje iz balade *Povodni mož*

Navajanje dejstev	Ko godci utihnejo, povodni mož napove glas drugih strun, začela se je huda nevihta z gromom in deročimi potoki. Urški povodni mož ni dovolil počitka, priganjal jo je, češ da si jo želijo šumeči valovi, planila sta vanje, za njima je ostal samo še vrtinec.
Navajanje vzrokov	Urška je bila najlepša, zapuščena dekleta pa so zaradi njenih osvajanj jokala, moške je vodila za nos, nikoli ji ni bilo zadosti ljubezenskih zmag. Vedno se je dobro znašla, uporabljala je zvijače.
Navajanje posledic	Nazadnje naleti na nekoga, ki ji je bil kos. Povodni mož je od zelo daleč prišel sem v podobi najlepšega mladeniča na plesišču. Takoj ga je želela omrežiti, vendar se je o njem motila. Po njenem divjem plesu je priklical silno nevihto. Namesto da bi on postal njena nova žrtev, je bila pogubljena ona.

C) Lastnosti zapisa

V strnjen odstavek povežemo dejstva, vzroke in posledice. Pri razlaganju so povedi daljše, sestavljene iz več priredij in odvisnikov; značilni so vezniki kajti, zakaj, saj, ker, ki, zato, torej, vendar ... Najprej napišemo uvodno trditev in nato razložimo svoje razumevanje Urškine pogube.

Č) Zapis razlage

Trditev: Urško so v baladi *Povodni mož* pogubile naravne sile. Dejstva z vzroki in posledicami: Urška je bila zelo prevzeta in brezčutna, saj se ni ozirala na trpljenje fantov, deklet, mož in žena, ki jih je s svojo spogledljivostjo spravljala v nesrečo. Ker je mislila le na svojo zabavo in užitke, je nadse priklicala nesrečo, saj so se ji maščevale sile narave. Povodni mož je po ljudskem izročilu namreč hudobno bajeslovno bitje, ki mu je v trenutku uspelo priklicati pogubni vihar in Urško odpeljati na sredo deroče reke. Če bi bila Urška obzirnejša do drugih ljudi in če bi bila njena napaka samo radoživost, potem je najbrž taka nesreča ne bi doletela.

Na kratko: Ker je Urška zavestno škodila drugim ljudem, je bila pogubljena.

3. Utemeljevanje

Naloga: Utemelji trditev, da Urška v baladi *Povodni mož* zavestno škodi drugim ljudem.

A) Svoje razumevanje nekega pojava utemeljimo z navajanjem dokazov (argumentov) za lastne trditve. Dokaze zajemamo iz izvirnega besedila, splošnega znanja in lastnih izkušenj. Ker posamezna dejstva iz izvirnega besedila niso dovolj zgovorna, želimo naslovnika s svojimi utemeljitvami prepričati.

B) Priprava in izbor znanja za utemeljevanje iz balade *Povodni mož*

Primeri iz izvirnega besedila	- dekleta in žene so jokale, ker so se njihovi moški zaljubili v Urško - ljubimcev je imela vedno premalo - izbirla in lovila je najbolj sloveče moške in jih vodila za nos - znala se je prilizniti starim in mladim - zlorabljala je domiselnost (modrije) in uporabljala zvijače
Ugotovitve, do katerih smo prišli s sklepanjem iz izvirnega besedila:	- Urška se ni znala ustaliti pri enem moškem, ampak je svoje sposobnosti zapeljevanja in ugajanja vedno znova preizkušala na novih moških. Morda ji je manjkalo samozavesti (da ni dovolj privlačna, cenjena, uspešna itd.)? - Bolj ko je bil moški ugleden, višjo ceno je lahko pripisala sebi, kar kaže na njeno močno samovšečnost. - Ker je zapeljevala ugledne in znane moške, so njena dejanja postala opažena in širši problem, vendar je s svojo zvijačnostjo in lepim govorjenjem znala sebe vedno rešiti.
Protidokaz ali pogled z nasprotni strani:	- Možno je tudi, da je bila tako zaverovana vase, da tuje nesreče ni opazila. - Morda pri svojem veseljačenju ljudi ni želela prizadeti, le svoje narave ni znala ukrotiti.

C) Lastnosti zapisa

Najprej napišemo uvodno trditev in strnjeno predstavimo svoje dokaze zanje. V sklepnih ugotovitvah povzamemo svoje mišljenje. Dokaze navajamo z vzročnimi, sklepalnimi, pogojnimi, posledičnimi ipd. stavčnimi strukturami.

Č) Zapis utemeljitve

Trditev: Urška je zavestno škodila drugim ljudem. Dokazi: Če nesreče drugih ljudi ne bi opazila, potem ji ne bi bilo treba lagati, tako pa lahko v pesmi preberemo, da je možake »vodila za nos«. Torej se je morala pred njimi izgovarjati in si z lepim govorjenjem zagotoviti nove žrtve. Pri tem niso trpeli samo zapuščeni moški, ampak

predvsem njihove ženske, ki jih je Urška spravljala v jok. Njihovo skupno nesrečo je morala opaziti, sicer ji ne bi bilo treba uporabljati »modrij in zvijač« za nove podvige. Protidokaz: Ker se ni znala ustaviti, lahko pomislimo, da si sama ni znala pomagati, vendar to ne pomeni, da se svojih dejanj ni zavedala. Drugim je torej škodovala zavestno, kar je ne opravičuje pred njenimi žrtvami. Sklepna ugotovitev: Danes bi taki osebi lahko rekli narcistična in je ne bi želeli srečati v svojem življenju ali pa bi ji predlagali pomoč psihoterapevta.

Na kratko: Urška je imela tako močno željo po občudovanosti, da je čustva drugih ljudi niso zanimala.

4. Primerjava dveh literarnih oseb

Naloga: Primerjaj Urško iz *Povodnega moža* in Štefanijo iz *Čudežnega Feliksa*.

A) Primerjanje pomeni ugotavljanje podobnosti in razlik med dvema literarnima pojavoma.

Namen primerjanja je ugotoviti, kaj je boljše oz. slabše.

Postopek primerjanja:

- Izberi dve literarni prvini (A in B), npr. dve literarni osebi, dva literarna pojava itd.
- Določi značilnosti A, nato značilnosti B.
- Poišči podobnosti med A in B.
- Poišči razlike med A in B.
- Napiši uvodno trditev (npr. kaj oz. zakaj lahko primerjamo).
- Predstavi podobnosti in razlike.
- Sproti razlagaj in utemeljуй z dokazi.
- V zaključni ugotovitvi se opredeli do rezultata primerjave. Povej, kaj ti je bolj oz. manj všeč.

B) Priprava in izbor znanja za primerjanje iz *Povodnega moža* in *Čudežnega Feliksa*

Zapiši lastnosti osebe A in lastnosti osebe B ter poveži podobnosti in označi razlike (X) med njima

Urška		Štefanija
mlada	X	starejša
lepa		lepa
samska	X	poročena, mož Kalmus
brez otrok	X	dve hčerki
želi ugajati, potrebuje druge	IX	želi se zabavati
številni ljubimci		številni ljubimci
opazila je trpljenje drugih, neobzirna		opazila je trpljenje družine, neobzirna
mного ljudi in družin je prizadela		prizadela je svojo družino
zvijska in manipulantska	IX	sebična in pasivna
zadnji ljubimec povodni mož		zadnji ljubimec Skobenski
povodni mož je bil pogumen, odločen		Skobenski je bil svetovljanski
povodni mož jo je pokončal	X	Skobenski si jo je podredil, a postal pasiven
Urška je utonila	X	Štefanija je prevzela vodenje dóma

C) Lastnosti zapisa

Najprej napišemo uvodno trditev ter predstavimo podobnosti in razlike. Sproti razlagamo in utemeljujemo. Na koncu se opredelimo do rezultata primerjave in to ugotovitev zapišemo.

Č) Zapis primerjave

Trditev: Čeprav se Urška in Štefanija po letih precej razlikujeta, ju povezuje podoben način uživanja življenja. **Primerjava:** Obe sta lepi in se želita zabavati, a Urška si pri tem močno želi ugajati okolju, pri čemer je neustavljiva, zvita in manipulantska. Razlikujeta se po starosti in družinskem stanu, saj je Urška mlada in sama, Štefanija pa starejša in poročena. Sklepali bi, da si Urška zato lahko vzame več osebne svobode, a si obe privoščita številne ljubimce. Pri tem se obe zavedata, da njuno okolje trpi, saj je Urška onesrečila mnogo moških, žensk in najbrž tudi otrok, Štefanija pa svoje najbližje – garaškega in uspešnega moža Kalmusa ter odraščajoči hčerki. Njune avanture se končajo, ko srečata »pravega« človeka. Urško omreži postavni povodni mož, Štefanijo pa obvlada svetovljanski Skobenski. Namesto da bi se njuno življenje umirilo, pride do preobrata. Povodni mož z Urško plane v deročo Savo, Skobenski pa se zaradi strahu pred vojno umakne in postane pasiven. Urejanje doma tako preostane Štefaniji, v delno oporo ji je nenaklonjena hči Erna. **Ugotovitev:** Ugotavljam, da se je Urškina in Štefanijina brezvestnost slabo končala. V želji po uživanju se nista

ozirali na prizadeto okolje, pri čemer je Urška uporabila tudi nižje plasti svoje osebnosti in izgubila svoje življenje. Štefanija pa se bo morala o medosebnih in družinskih odnosih še marsikaj naučiti.

Na kratko: Urška je v nasprotju s Štefanijo manj obzirna do drugih, zato je njen konec slabši kot Štefanijin.

5. Vrednotenje

Naloga: Ovrednoti Prešernovo balado *Povodni mož*.

A) Svoje mnenje o vrednosti prebranega besedila lahko izrazimo na več načinov – doživljajsko, literarno, zunajliterarno ali medbesedilno. Pri tem svoje vrednotenje, ki izhaja iz našega osebnega doživljanja besedne umetnine, hkrati razlagamo in utemeljujemo. **Namen vrednotenja je izraziti lastno utemeljeno oceno o izbranem literarnem pojavu ali celotnem besedilu** (prirejeno po Krakar Vogel, 2020).

Najprej se odločimo za vrsto vrednotenja in izberemo eno izmed štirih možnosti.

Vrste vrednotenja:

- osebnodoživljajsko** iz vsakdanjega življenja – na podlagi lastne presoje o tem, kaj je zanimivo, sprejemljivo, učinkovito, lepo ...
- zunajliterarno** – z uporabo znanja z drugih predmetnih področij, npr. zgodovine, psihologije, sociologije, etike ...
- literarno**
 - v okviru obravnavanega besedila, in sicer z literarnimi značilnostmi, kot so oblikovanost besedila, večpomenskost, domišljajskost, aktualnost, celovitost ...
 - skozi perspektivo ostalih nastopajočih literarnih oseb oz. pripovedovalca
- medbesedilno** – s primerjavo podobnega (vzornega) literarnega dela

B) Priprava in izbor znanja ter lastnega mnenja za vrednotenje balade *Povodni mož*

Dejstva izberemo iz izvirnega besedila in drugih področij:

- osebnodoživljajsko:**
 - živahnost celotne pesmi *Povodni mož* me spominja na lastno pustovanje
- zunajliterarno:**

- **zgodovinsko** snov o prevzetni lepoticu Urški je Prešeren črpal iz Valvasorjeve *Slave vojvodine Kranjske*, v kateri je bilo dekle kaznovano za svoje početje (»Mlademu svetu pa je služil tale grozni primer kot strašilni nauk, naj se ogibljejo razuzdanosti in goje vzdržnost.« Valvasor, 2017, str. 308.); sam je balado izdal leta 1830 v *Kranjski čbelici* (Urško je preimenoval v Zaliko in izpus-til Valvasorjev strašilni konec; v *Poezijah* 1847 je bilo dekle spet Urška)
- **etično** je Urškino vedenje sporno, saj se svojega zapeljevanja in posledic zaveda, a vseeno škodi drugim
- **psihološko** je Urška predstavljena kot narcistična oseba,¹ saj pri svoji želji po ugajanju ne zmore so-čutja do drugih
- **sociološko** so Urškina dejanja pomenila težave za velik del mesta, saj je dekle zapeljevalo najuglednejše meščane, zaradi česar je trpelo več dru-žin, ustaviti je pa niso zmogli

3. literarno:

- a) • oblikovno je balada napisana v 14 kiticah po 6 verzov z amfibrihi
- zgradba pesmi ima dva vrha (pojavlja se junak; na-stopijo nadčloveške sile); stopnjevanje napetosti; dialog; tragičen konec
 - metaforičnost je sprva pridevniško barvita, nato onomatopejsko shrpljiva; metafore za: prešerna/Prešerna, raj/smrt, biti kos/ubiti, strune drugih/strune uničevalne narave, valovi te žele/smrt te čaka
 - domišljijško bitje (pri Valvasorju povodni mož ali »strah« in celo »hudičev strah«; Valvasor, 2017, str. 265) se pomeša med običajne ljudi, nori ples presega vsakdanje doživetje, nenadna smrt v va-lovih je neobičajna
 - baladna snov je kljub fiktivnosti vzeta iz realnega življenja, zato so razmerja med literarnimi oseba-mi vedno aktualna
 - pesem je umetniško celovito delo, saj so vsebina, zgradba in oblika lepo povezane; skladne so tudi spoznavne, etične in estetske značilnosti pesmi
- b) • Urška po mnenju prizadetih someščanov v pesmi dela narobe, enako misli (nadnaravni) povodni

mož, zato jo s pomočjo podivjanih naravnih sil pogubi

- v ozadju čutimo pesnika kot pripovedovalca (epski subjekt), ki baladi ni dodal pridigarkega konca; v času romantike se Prešernu morda Urškina radoživost ni zdela tako hud prestop kot Valvasorju, ki se je v času baroka šolal pri strogih jezuitih

4. medbesedilno:

- balada *Lepa Vida* (oblikovno obe baladi; obe spesnil Prešeren; obe žalosten konec; Vida ne zapeljuje, ampak je zapeljana; pri obeh naključ-ni prišlek – zamorec oz. povodni mož; kazni za hrepenenje po lepšem življenju oz. kazni za ra-doživost ...); vrednotimo tako, da se opredelimo, kaj nam v prvi oz. drugi baladi bolj/manj ugaja, in to utemeljimo
- roman *Gospa Bovary* (balada oz. roman; poroče-na Ema oz. samska Urška; obe večje število lju-bimcev; obe žalosten konec; obe brez moralne orientacije ...); opredelimo se, kaj nam v prvem oz. drugem besedilu bolj/manj ugaja, in to ute-meljimo

C) Lastnosti zapisa

Vrednotenje besedila zapišemo z značilnimi beseda-mi (všeč mi je, ugaja mi, menim, zdi se mi, pogrešam, ugotavljam, po mojem mnenju ...). Sproti razlagamo in utemeljujemo svoje osebno doživljanje besedila.

Č) Zapisi vrednotenja

1. primer – osebnodoživljajsko:

Balada *Povodni mož* mi je všeč, ker ob njej doživljam ra-dostno plesno vzdušje cele Ljubljane in vihravi ples za-ljubljenega para. Tudi sam sem doživel podobno pustno rajanje /.../. Ne ugaja mi pa Urškin konec, saj ni pravega razloga, da bi jo povodni mož odnesel v deročo Ljublja-nico. Kljub vsemu se mi zdi pesem dobra.

2. primer – zunajliterarno, zgodovinsko in psihološko:

Balada *Povodni mož* mi je zelo všeč, saj Prešeren v njej prikaže veseljaško Urško in morda pretirano kazni za-njo. Sam je bil tedaj zaljubljen v (Dolenčevo) Zaliko, ki jo je tako imenoval tudi v svoji prvi objavi balade, šele po-zneje ji je nadel ime Urška. Menim, da samo zaradi svoje radoživosti Urška ne bi smela biti kaznovana s smrtjo. V življenju namreč srečujemo različne osebnosti, od nas

1 Za narcistično osebnost (ki je običajno razpolovljena na zunanji blišč in notranjo praznino) so značilni izredno močna potreba po občudovanosti, pomanjkljivo razumevanje čustev drugih in nesprejemanje kritike.

pa je odvisno, ali se bomo kateri od njih podredili in dovolili, da premočno vpliva na našo usodo. Zdi se mi, da skuša pesnik dekle v svoji baladi rehabilitirati, saj ji je Valvasor v svoji zgodbi namenil strog opomin o tem, kaj se sme in česa ne. Morda se pesnik Zaliki tudi ni želel javno zameriti, kakor se mu je sicer pozneje zgodilo ob izdaji *Sonatnega venca*, čeprav je Julijo hvalil. V Prešernovi baladi v zadnjih verzih pogrešam le kakšen namig o tem, zakaj je narava Urško tako hudo kaznovala.

3. primer – literarno, a):

Balada *Povodni mož* mi je všeč predvsem zaradi dobre baladne zgradbe in sloga. V pesmi čutim prav dramatično stopnjevanje napetosti, ko se nič hudega sluteča Urška spoprime najprej s postavnim mladeničem, nato z divjim plesalcem, ki ga spremljata strašen blisk in grom, nazadnje pa s povodnim možem, ki v ljudskem izročilu velja za negativno nadnaravno silo. Tudi slogovno se mi zdi pesem zelo zanimiva. Poleg plesnega amfibraha, ki sprva napoveduje prijetno razpoloženje, so v 11. kitici uporabljeni številni sičniki, šumniki in glas »r«, ki pričarajo srhljivo ozračje pobesnele narave. Prav igrivo pa občutim nekatere metafore – Urška se brani »prešerna« ali pa Prešerna, mladenič jo bo popeljal na »rajanje«, v nebeški »raj« ali pa v smrt itd. Ker je pesem balada, nekako upravičeno pričakujemo žalosten konec. Pesem se mi zdi res dobra umetnina.

4. primer – medbesedilno:

Balada *Povodni mož* ni edina, ki v evropski književnosti prikazuje usodo ženske z žalostnim koncem. Urški je npr. podobna Ema Bovary, ki kljub številnim ljubimcem ni zmogla urediti svojega življenja, nekoliko boljša usoda pa doleti lepo Vido v istoimenski Prešernovi pesmi. Baladni ton ob koncu *Lepe Vide* po mojem mnenju ni kaj dosti boljši od smrti, saj lepa Vida ne bo nikoli več videla svojega moža in otroka; namesto da bi doma živela, bo zaradi neskončnega hrepenenja na tujem le životarila. Kakovost obeh Prešernovih pesmi se mi zdi izjemna, pri čemer je ton v *Lepi Vidi* resnejši, saj je Vida takoj po odhodu svojo odločitev obžalovala, Urška pa je pri svoji radoživosti vztrajala ne glede na žrtve svojega zapeljevanja. Če je Emi in Urški primanjkovala moralna orientiranost, jo je Vida začutila, a je bila ta za njeno rešitev prepozna. Zdi se mi, da je pesem o Urški pisana zelo lahkotno, a je prav zaradi tega njena usoda na koncu najbolj presenetljiva in težko sprejemljiva. Šele po natančnem premisleku lahko ugotovimo, da je bila Urška od vseh treh žensk najmanj sočutna do trpljenja drugih, zato pa tudi tako hitro kaznovana. Najbolj prepričljiva se mi zdi pesem o *Lepi Vidi*, čeprav je tudi balada *Povodni mož* enkratna umetnina.

Povzetek

V pripravi na maturo dijake pripravljamo na pisanje šolskega esaja, v katerem morajo izkazati znanje iz različnih ubeseditvenih postopkov. Razvijanja naslovne teme esaja se lotevajo s predpisanimi slogovnimi postopki, predvsem s predstavljanjem, razlaganjem, utemeljevanjem, primerjanjem in vrednotenjem. Najprej spoznajo zakonitosti vsakega postopka posebej, nato pa svoje bralno doživetje razlagajo in utemeljujejo s prepletanjem več slogovnih postopkov hkrati. Za lažje usvajanje teh veščin jim pomagamo z nazornimi primeri, ki smo jih pripravili na podlagi Prešernove balade *Povodni mož*. Za samostojno delo dijake najprej spomnimo na zakonitosti slogovnega postopka, nato jih naučimo izbrati ustrezno znanje iz različnih virov glede na vrsto naloge, sledi opozorilo na značilne vezniške besede in stavčne strukture, ki so potrebne za zapis izbranega načina razvijanja teme. Ob primerih iz Prešernove pesmi se naučijo opazovati značilnosti vseh petih slogovnih postopkov in jih kmalu uporabiti v samostojnem zapisu, kar je razvidno iz obeh izdelkov dijakinj v prilogi.

Viri in literatura

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Zbirka Učiteljeva orodja. Rokus Klett, 19, 51–53, 141–144.

Krakar Vogel, B. (2006). Teoretična izhodišča. V: *Od spisa do esaja*. Državna založba Slovenije, 10–52.

Korošec, R. (2003). Nekaj vzpodbud za razmislek. V: *Esej na maturi 2003*. Gyrus, 140–147.

Križaj, M., Bešter, M., Končina, M., Bavdek, M., Poznanovič, M., Ambrož, D., Židan, S. (2016). *Na pragu besedila 1. Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Rokus Klett.

Od Lepe Vide. https://sl.wikisource.org/wiki/Od_lepe_Vide

Povodni mož (Prešeren). [https://sl.wikipedia.org/wiki/Povodni_mo%C5%BE_\(Pre%C5%A1eren\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Povodni_mo%C5%BE_(Pre%C5%A1eren))

Povodni mož (Prešernove poezije). [https://sl.wikisource.org/wiki/Povodni_mo%C5%BE_\(Pre%C5%A1ernove_poezije\)](https://sl.wikisource.org/wiki/Povodni_mo%C5%BE_(Pre%C5%A1ernove_poezije))

Valvasor, J. V. (2017). *Slava vojvodine Kranjske*. Izbrana poglavja. Mladinska knjiga.

PRILOGA 1:**Vrednotenje: izdelek Žana Zupana, dijaka 4. letnika Srednje šole za fotografijo in oblikovanje Ljubljana**

Vrednotenje – osebnodoživljajsko in literarno (b)

Feliksova odločitev za odhod z očetom (*Čudežni Feliks*)

Roman Čudežni Feliks se konča s Feliksovim odhodom od družine Kalmus - Missia. Glavni literarni lik se odloči, da se bo pridružil očetu judovskega porekla ter pred bližajočo se drugo svetovno vojno z njim odpotoval v Italijo.

Feliksovo odločitev najbolje razumem, če se postavim v njegovo vlogo. V družini je imel že nekaj časa vlogo tujca, saj se je v graščino preselil pred kratkim. Zaradi Erne se je počutil izobčenega, saj se ji je sprva zdel gnusen, ker je mislila, da je otrok incesta. Menim, da je eden od ključnih dejavnikov za odhod misel, da se potem ne bo več počutil izobčenega. Dogajanje je umeščeno v čas začetka druge svetovne vojne. S svojo nadaljnjo prisotnostjo bi ogrožal graščino, ki ni bila v najboljšem položaju. Predvidevamo lahko, da je Feliksa k odhodu spodbujal tudi Skobenski, in sicer v strahu, da ga bo ta izdal. Vsekakor pa mu ni bilo vseeno za varnost lastnega očeta.

Na Feliksovem mestu bi verjetno storil enako. Glavni lik je z branjem Stare zaveze skušal najti košček sebe, ki ga je pogrešal. Odkril je, da bi svoje judovsko poreklo lahko podrobneje spoznal, če bi se pridružil očetu. Mislim, da bi ravno zaradi te želje po pripadnosti naredil enako.

PRILOGA 2:**Predstavitev osebe: izdelek Sare Vidovič, dijakinje 4. letnika umetniške gimnazije Srednje šole za fotografijo in oblikovanje Ljubljana**

Predstavitev osebe: Heda (*Čudežni Feliks*)

Heda Kalmus - Missia ima v romanu Čudežni Feliks pomembno žensko vlogo. Je Ernina mlajša sestra, ob očetovi smrti stara 13 let. Šolala se je v samostanu v Gradcu, vendar je skozi zgodbo bivala doma, v graščini v kraju Š. Ima močno postavo in je na videz neprivlačna. Od Feliksovega prihoda je zaljubljena vanj, vendar se njemu ona zdi grda. Feliks slikovito opisuje njene maščobne blazinice po telesu, a ga kljub temu vznemirja. Zaradi videza je člani družine ne jemljejo resno, stalno pa je tudi v senci svoje lepše starejše sestre. Posledično je Heda razvila močno osebnost. Je neposredna in samosvoja, a hkrati tudi edina poštena oseba v zgodbi. O Leonidovem hlinjenju norosti preostali junaki dvomijo in ta dvom prikrivajo, Heda pa se njegovim dejanjem odkrito posmehuje. Svojo zbadljivost kaže tudi Feliksu, ki mu kaže naklonjenost tako, da ga draži. Ta je najbolj opazna v prizoru tunkanja, ko Heda, Erna in Feliks odidejo na kopanje. Ona je vedela, da Feliks ne zna dobro plavati, a ga je vseeno tunkala. Heda je Feliks zavračal, kljub temu pa je imel nanjo velik vpliv glede nadaljnjega izobraževanja. Odločila se je namreč za šolanje doma, on pa ji je pri tem obljubil pomoč.

Hedino delovanje v romanu je zelo zanimivo. Pred nedavnim ji je umrl oče, pa je to sploh ni prizadelo. Ni se vtikala v odnose med materjo in Leonidom niti med materjo in Erno, ki sta si pogosto skakali v lase. Nikoli ni omenila strahu pred vojno, vendar iz njenih dejanj lahko razberemo, da ga je čutila. Ko je Feliks razmišljal o pobegu z očetom, je želela pobegniti tudi ona. Nekoč je zbežala od doma; razloga ne izvemo, vendar lahko predvidevamo, da je to storila zaradi zatiranja, ki ga je doživljala, in zaradi pomanjkanja pozornosti, ki je kot otrok ni dobila. Materi je večkrat potožila, kako je nihče ne jemlje resno, ko pa ji je želela povedati, da je bila tudi ona onečaščena, jo je ta utišala. Heda je takrat dobila potrdilo svoje ničvrednosti. Zaradi zunanosti ji nihče ni verjel, da bi lahko pobegnila, a se je to resnično zgodilo. Ko so jo po nekaj dneh žandarji pripeljali domov, je Štefanijino izpraševanje prekinil nočni napad na graščino. Napadli so jo kuharičin nekdanji zaročenec in njegova avstrijska prijateljca. Heda je hišo in družino, ne glede na vse hudo, kar je v njej preživela, branila, s tem pa dokončno dokazala, kako trdna oseba je v resnici.

Bojana Modrijančič Reščič | Šolski center Nova Gorica,
Elektrotehniška in računalniška šola

Poezija izven učilnice – pouk nekoliko drugače

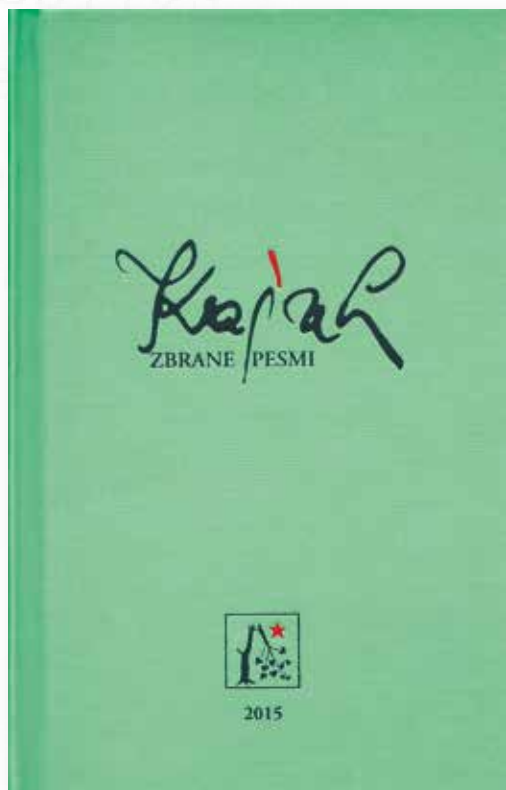
Poezija spodbuja

Spoezijo se mladi srečujejo pri pouku, ko morajo po učnem načrtu osvojiti določena literarna dela. Nekatere to spodbudi, da napišejo tudi svojo pesem, njej sledijo druge. Odraščajoči mladostniki svoje stvaritve neradi pokažejo, velikokrat niti ne vedo, da lahko kujejo rime. Da niso za to, saj niso še nikoli pisali, sploh ne vedo, o čem bi pisali ... pogostokrat povedo. A učitelj mora vztrajati, saj se v mladih skriva neodkrito. Njegova spodbuda lahko prinese pesniško zbirko, sodelovanje na literarnih natečajih, lahko pa ob določenih spominskih dogodkih pouk prenese izven šolskega prostora, npr. v mestno knjižnico.

Literarni festival Bralnice pod slamnikom in Kajuhovo leto

Goriška knjižnica Franceta Bevka je ena izmed soorganizatoric Založbe Miš, ki že veliko let organizira festival Bralnice pod slamnikom, na katerem sodelujejo mladi s svojimi, letos literarnimi, likovnimi in video izdelki. Ker so osrednja tema letošnjega 13. festivala čustva, sva se s knjižničarko Polono Palčič dogovorili, da bi sodelovali. Srednješolci Elektrotehniške in računalniške šole Šolskega centra Nova Gorica, ki jih tudi poučujem, bi recitali, tudi interpretirali poezijo Miroslava Košute, eno izmed priporočene literature za srednješolce festivala Bralnice pod slamnikom. Ker pa je letos tudi t. i. Kajuhovo leto, smo se želeli pokloniti pesniku, ki mu v šolskih klopih posvečamo premalo pozornosti. In če imaš hkrati kot učitelj po šolskem urniku pouk, drugih kolegov pa ne bi rad obremenjeval s suplencami, 25 dijakov 2. letnika smeri računalniški tehnik odpelješ v knjižnični prostor. Tako lahko združiš marsikaj – šolsko uro, sodelovanje na festivalu z željo, da bi prostor mestne knjižnice postal za mladostnike sinonim branja ter poustvarjanja. 21. marec pa je tudi Svetovni dan poezije, le-ti pa smo se z devetimi dijaki 1., 2. in 3. letnika računalniške smeri, programa SSI, v Goriški knjižnici Franceta Bevka poklonili z recitacijami in interpretacijami pesmi Miroslava Košute, Karla Destovnika - Kajuha, romanom Prestreljene sanje, pet mladostnikov od devetih bralcev poezije pa je prebralo tudi svoje lastne pesmi, ki so govorile o mladosti, odrasčanju ...

Slika 1: Kajuh. Zbrane pesmi

Skrivnostni svet čez slovensko-italijansko mejo

Pesnik Miroslav Košuta je srednješolcem še manj znan kot Kajuh, a se je dijak 3. letnika ob branju njegove pesmi Beneška narodna spomnil na Otona Župančiča in njegove Dume, ko so Slovenci odhajali v tujino za boljšim življenjem – najprej odide oče, nato sin in hči. Verz »tam v širnem svetu se zgubi« (Košuta, 2019, 38) pa bi nas lahko spomnil tudi na Ivana Cankarja in njegov roman Na klancu. Odšli so oče Tone Mihov, sin Tone in hči Francka. Odšli so v širni svet in se tam izgubili. Pesem Ulica sledov je bila za fantovo sošolko ulica spominov na nekdanje dni, na mladost. Pesmi Hišica v grenki ulici ter Nekje onstran je ob recitaciji pojasnil kar dijak 2. letnika, ki ju je želel prebrati, saj je pesnika Košuto izbral raje kot Kajuha: »Pesem Nekje onstran govori o različnih perspektivah in načinih, kako lahko ljudje vidijo in dojemajo svet okoli sebe. Ena oseba govori o svoji zemlji, o svojo domovini, medtem ko druga oseba opazuje zvezde in se čudi njihovim razlikam. Ta druga oseba pa pravi mlin, mlin, mlin na veter, kar je simbol za nekaj, kar se nenehno ponavlja. Pesem poudarja tudi mejo ali prelom onstran, ki razmejuje zemljo. To lahko jemljemo kot možnost političnih ali kulturnih delitev. Vendar pa proti koncu pesem izraža možnost upanja, da se bosta obe osebi lahko našli in dobili skupno točko, na kateri lahko postaneta eno. Ker onstran je vse to, kar nikdar ni bilo.« (Košuta, 2019, 21) Pesem Hišica v grenki ulici poudarja kraj in hišo, ki je bila včasih polna življenja, ampak zdaj je zapuščena in spregledana. Hiša je opisana pod figovci, kar nakazuje, da je bila prekrita s

senco. A kljub temu je tam še nekdo. Pesem opisuje vrt, ta vrt predstavlja neuresničene sanje, sladke kot sadje, ki je nihče ne obiskuje več. Kraj je zaznamovan z mahnatim glasom, kar kaže na njegovo osamljenost in odtujenost. Pesem namiguje na to, da je bila ta hiša nekoč nekaj pomembnega, a zdaj je prepuščena sami sebi. Hišo lahko tudi primerjamo z osebo in kako lahko slednjo hitro prekrije senca in postane nekdo, ki ga spregledamo, nekdo, ki nam je včasih nekaj pomenil, a je zdaj zapuščen in oddaljen. V pesmi se prav tako omenja znak predaje, »bel prt«, kar pomeni, da se ljudje mogoče ne borijo več za to, kar jim je bilo nekoč pomembno. Dijakinji 3. letnika pa se je ob branju pesmi Ulica sledov utrnila misel, da so na ulicah sledovi stopinj mnogih, ki so starejši kot nekoč in drugačni, kot so bili.

Prestreljene sanje in Karel Destovnik – Kajuh

Moj spomin na Karla Destovnika – Kajuha seže v osnovno šolo, ko sem se, osnovnošolka, zamislila ob njegovi pesmi Materi padlega partizana. Kako je lahko mlad fant ostal nekje, a še vedno prepričan, »da za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti?« (Kajuh, 2015, 146) Misel na srednjo šolo pa zaznamuje en češnjev cvet, ki ga trpeči pošilja vsem, da bi jasno zrli v prihodnost, a pomagali tudi njemu za rešetkami. Tudi v Predmetnem izpitnem katalogu za poklicno maturo za slovenščino se pojavi motiv češnjevca cveta v pesmi Bosa pojdiva, dekle, obsorej, ko fant poziva dekle, naj češnjeve veje nese na grobove talcev, ki so padli za »našo svobodo«. (Kajuh, 2015, 134) Pesnika Kajuha sem mladim želela najprej približati kot srednješolca. Dekleti 1. letnika sem nagovorila, naj najprej v govornem nastopu pri pouku predstavita pesnika s pomočjo romana Vlada Vrbiča Prestreljene sanje. V knjižnici sta tako tudi ostalim dijakom predstavili poeta s svoje perspektive, sama pa sem dijaka 2. letnika spodbudila, naj prebere njegovo pesem Perotu ob drugi obletnici njegove smrti. Franjo, zadržan in tih fant, za sošolce in prijatelje Pero, je bil o sebi prepričan, da je zguba. S Karlijem sta kot srednješolca imela velike načrte, razpravljala sta o literaturi, ustvarjanju, o smislu življenja. Prijatelj se je prehitro poslovil. K temu so pripomogli nerazumevanje soljudi, hude domače razmere, glavni vzrok pa je ostal skrit, pravijo verzi: »Z ognjem so ti dušo žgali, z mesaricami srce razklali, iz tvojih muk so burke brili, s tabo pesem so ubili.« (Kajuh, 2015, 117) »Zakaj ne nosite v dlaneh svojih src, ljudje? Zakaj vam niso vpisane v očeh vaše misli in želje?« so verzi v pesmi Ko človek bo človeka prepoznal. (Kajuh, 2015, 110) Ti bi bili lahko odgovor na razmišljanje o fantu. Če bi znali ljudje pogledati v sočloveka, mu prisluhniti, se v vojnih dneh ne bi bilo treba bati za svobodo Slovencev. Uteha, nebroj, propal so bile zapletene starinske besede v pesmi, ki so begale srednješolce. Dijak 2.

Slika 2: Ljubezni to pesem, naslovnica zbirke pesmi Miroslava Košute

letnika je želel prebrati pesem Nenapisano pismo iz ječe, ki je nastala, ko je bil Karli zaprt v župnišču, saj je bil oblasti sumljiv. Spomnil se je na mamo, ko je trpel, a je vendar moral v hosto, v boj. Tedaj mu je dala tople nogavice, da ga ne bo zeblo. Čeprav je imela oči rdeče zaradi joka, to ni bila Cankarjeva mati, kot jo je označil Vlado Vrbič. Fant je vedno vedel, da ga ima rada, čeprav ga ni crkljala. Ko ni izdelal razreda, je celo rohnela, »da je len, nesposoben in nevhvaležen smrkvavec, iz katerega nikoli ne bo nič«. (Vrbič, 2020, 72) A ga je vedno imela rada. Kajuh se je v pesmi Moj oče poklonil Jožetu Destovniku, ki ga je vzel za svojega. Za dijaka 3. letnika so Kajuhovi verzi »Edino v pijači še najde tolažbo, zato bi vsega se za žganje prodal;« (Kajuh, 2015, 54) pomenili, da je bil pijanec. A bralki Vrbičevega romana sta vedeli, da je fantov očim skrbel za goste in pijačo v družinskem hotelu Jugoslavija. Ena izmed deklet je omenila, da je pesnik imel rad tri ženske, ki so ga usodno zaznamovale. To so bile Mičica, Silva in Brina. A pri njem, kot smo ugotovili z dijaki, se ljubezen do dekleta prepleta z ljubeznijo do naroda, s krikom po svobodi. Na to opozori v ciklu Ljubezenske II »Ti sama veš, kako mi je hudo, in ker te ljubim, prav zato sem stisnil pest še bolj krepko ...« (Kajuh, 2015, 131) ter v VII »Zdaj čakaš za rešetkami vsak dan, kdaj v tvojo denem svojo dlan, kot takrat, ko je cvel jasmín, le brez strahu in bolečin.« (Kajuh, 2015, 136) Dekleti 1. letnika, ki sta roman prebrali, sta na prireditvi ob svetovnem dnevu poezije strnili svoje razmišljanje: »Knjiga opisuje življenje vsakega fanta, ki je moral v boj med drugo svetovno vojno. Kajuh je bil zelo pogumen, da

si je drznil govoriti o politiki z drugimi, protestiral je in se ni umaknil. Všeč nama je bilo, kako se je zavzemal za svojo državo in čeprav je bil za marsikaj kaznovan, ni obupal. Verjel je v svoje besede in pomagal je svojim prijateljem. V tistem času so bili najstniki hvaležni za vsako malenkost, ki so jo dobili. Bili so presrečni, da so lahko pomagali staršem, hodili v šolo, pisali, brali in raziskovali naravo. Danes pa najstniki živimo precej razkošno. Vse, kar potrebujemo, tudi dobimo. Lahko brezskrbno hodimo po cesti. Lahko tudi svobodno govorimo, ni nam treba zadrževati misli, saj živimo v državi, v kateri ima vsak pravico do govora. A potrebujemo zaupanje sočloveka, saj nas tehnologija uničuje.« A vendar mladi ne morejo brez nje. Tudi v knjižnici so se ob svetovnem dnevu poezije pojavili mobilni telefoni, na katerih so bili njihovi verzi o ljubezni, smislu življenja, tudi iskanje odgovorov na zapletena vprašanja.

Preplet ustvarjanja priznanih avtorjev in srednješolcev

Srednješolska leta so mladim velikokrat leta nepotrebnih šolskih ocen, spraševanja težke in nerazumljive snovi, jeze staršev zaradi izostajanja od pouka. A so tudi leta ustvarjanja, pisanja verzov, razmišljanja o svetu, zavedanje lastne identitete. Dokazovanje sebe niso le številke v e-redovalnici, pač pa tudi pripravljenost za sodelovanje v izvenšolskih dejavnostih. Učitelj jih mora spodbujati, ne sme zatreti njihove vedoželjnosti. S poučevanjem zapletene šolske snovi jih mora pripraviti tudi do tega, da bodo poskusili ubesediti naučeno, vse to pa še nadgraditi, naj bo to samostojna poezija, proza. Priznani avtorji naj jim služijo kot lik predhodnikov, ki so si tako kot oni zastavljali življenjska vprašanja. Zgodovinske preizkušnje so jih silile, naj ne bodo v temi, pač pa naj poiščejo luč na poti do svobodne besede. Tiste, ki bo našla svoje mesto v knjižnici ali na festivalih, ki spodbujajo mlade, da bi se zavedeli sebe in svojega mesta v družbi, kar sta želela tudi Miroslav Košuta in Karel Destovnik - Kajuh.

Viri in literatura

Destovnik, K. (2015). *Zbrane pesmi / Kajuh*. Knjižnica.

Hedžet Krkač, M., Ivšek, M., Pirc, V. (2001). *Katalog znanja: slovenščina: 276 ur: za nove programe srednjega poklicno-tehniškega izobraževanja (PTI), pripravljene v skladu z Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja*. MŠZŠ, CPI, SSPSI.

Košuta, M. (2019). *Ljubezni to pesem*. Miš.

Vrbič, V. (2020). *Prestreljene sanje*. Litera.

Slika 3: Nekje onstran

Zdenka Holsedl Pertoci | Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota

Obravnava Brižinskih spomenikov v srednjem strokovnem izobraževanju

Addressing Freising Manuscripts in Secondary Vocational Education

Ključne besede:

srednja poklicna in tehniška šola, slovenščina, Brižinski spomeniki, književna učna ura, delovni list

Keywords:

secondary vocational and technical school, Slovenian, Freising Manuscripts, literature lesson, worksheet.

Izvleček

Članek prinaša predstavitev učne ure pouka slovenščine s področja književnosti na Srednji poklicni in tehniški šoli v Murski Soboti. Gre za izbor književne učne ure v srednjem strokovnem izobraževanju, ki je drugačna od klasičnih, saj pri spoznavanju Brižinskih spomenikov uporabljamo drugačne metode in oblike dela. Dodana je učna priprava, po kateri je bilo besedilo obravnavano, in samostojni delovni list, ki je prinesel lažje razumevanje obravnavanega besedila.

Abstract

This article presents a literature lesson from the Slovenian literature class at the Secondary Vocational and Technical School in Murska Sobota. Incorporating such a lesson in secondary vocational education is novel because learning about the Freising Manuscripts necessitates alternative methods and forms of work. The lesson plan for the text discussion and a standalone worksheet to aid comprehension of the text accompany the article.

Uvod

Pouk književnosti se v današnji sodobni šoli zelo prilagaja potrebam dijakov, saj učitelji pri izobraževanju nove učne snovi želimo, da bi jo dijaki osvojili v čim boljši in kakovostni meri. Trudimo se, da bi jo posredovali na najzanimivejše načine, kar lahko dosežemo z različnimi metodami in oblikami dela, pri tem pa uporabljamo različne učne pripomočke. Še posebej to velja za srednje strokovne šole, saj se tukaj dijaki izobražujejo za strokovni poklic, kjer jih bolj kot slovenščina zanimajo strokovni predmeti. Vendar pa slovenščina še vedno predstavlja temeljni splošnoizobraževalni predmet, kjer se dijaki usposablajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, zato je nujno, da jo izobražujemo na zanimiv in vzgojen način.

Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota

Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota (SPTS) je ustanovljena kot javni zavod za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki se opravlja kot javna služba na področju izobraževanja na podlagi izobraževalnih programov. Delovanje zavoda temelji na Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju in lahko izvaja redno izobraževalno delo po programih: nižjem poklicnem izobraževanju za pridobitev nižje poklicne izobrazbe; srednjih poklicnih programov za pridobitev srednje poklicne izobrazbe; srednjih tehniških programov za pridobitev srednje strokovne izobrazbe in poklicno-tehniško izobraževanje srednjih tehniških programov za pridobitev srednje strokovne izobrazbe. Je srednja šola s častitljivo več kot stoletno tradicijo neprekinjenega delovanja. Poslanstvo šole je vzgajati in posredovati znanje ter strokovno izobrazbo generacijam mladih iz roda v rod (www.spts.si).

Na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota obravnavamo v srednjem strokovnem izobraževanju, ki traja 4 leta, vsebine književnosti po veljavnem učnem načrtu in po predmetnem izpitnem katalogu za poklicno maturo. V literarnozgodovinskem sklopu srednjega veka katalog predpisuje obravnavo Brižinskih spomenikov, kjer je izpostavljen II. Brižinski spomenik. Omenjeno vsebino sem obravnavala

v 1. letniku programa elektrotehnik, kjer so dijaki na zanimiv in nekoliko drugačen način spoznali novo vsebino in jo uspešno usvojili.

Brižinski spomeniki

Brižinski spomenik so prvi in hkrati najstarejši zapis v slovenščini. Je najstarejše slovansko besedilo zapisano v latinici. Gre za karolinško minuskulo, kjer beseda karolinška izhaja iz Karla Velikega in minuskula, ki pomeni male črke. Zapisan je jezik, kakršen je bil v začetku svojega razvoja (zgodnja slovenščina). Nastali so okoli leta 1000 na avstrijskem Koroškem. Zapisali so jih nemški duhovniki, ki so med Slovenci širili krščansko vero. Našli so jih v bavarskem mestu Freising (Brižinje) leta 1803. Nato so jih prenesli v Münchensko državno knjižnico, kjer jih hranijo še danes. Brižinski spomeniki so sestavljeni iz treh delov: I. spomenik je obrazec splošne spovedi, II. spomenik je pridiga o grehu in pokori in III. spomenik je spovedna molitev. Besedila niso izvirna, ampak prevedena po latinskih in nemških predlogah. Pomen Brižinskih spomenikov se kaže v kulturnem (najstarejši ohranjeni zapis v slovenščini), jezikovnem (osnova za znanstveno raziskovanje slovenskega jezika) in verskem (širjenje krščanstva) pomenu. Najpomembnejši za obravnavo je II. Brižinski spomenik, to je Pridiga o grehu in pokori, kjer dijaki spoznajo vsebino, pomen in značilnosti pridige.

II. Brižinski spomenik: Pridiga o grehu in pokori

Je pridiga o grehu in pokori. Pridiga je polliterarno besedilo, namenjeno bogoslužju in cerkvenemu pouku. Posebna vrsta pridige je homilija, ki razlaga odlomek iz Svetega pisma, kot je primer v II. Brižinskem spomeniku.

V Pridigi o grehu in pokori duhovnik podaja krščanski nauk o grehu in zveličanju. Najprej razloži, zakaj je na človeštvo prišla vrsta nesreč. Potem razlaga, da se je treba odpovedati različnim grehom (sovraštvu, umoru, žrtvovanju, klevetanju), da bi dosegli zveličanje. Za krščanski zgled postavi mučenika in na koncu poziva h kesanju. Za lažjo ponazoritev obravnavanega besedila dodajam primer učne ure z delovnim listom.

Ecc bi deat nas neze
grefil tevuokigemube
firi starofiti neprigem
lioki nikoligese per
fali neimugi nistina
telelemoki nuuvug
kigemubefiri bone
felavuztiubui ne
priualninu uvignai
odfelavuztibosige lotom
nanafoelavuekiki
fitalati lperfali boi
do neimoki liblre
dulemirt lpagiba
tiriia pomenem ze
dai zino uuebofi na
refemze botomu oz

nikiseli za nuven
ti nicacose ubega
ti nugefati pred
stolom bosi gem ze
zopirnicom nasim
ze zlodgem flarim
igefst ze pred bosi
ma ofima v zao
mu zuoimi v zti
izuom glagolom
zbovuedati fsege
nasem zaete chisto
fluoril libobod do
brolibali zi zlo
daetomudini zinsli
mu ztite ide nea
mo ze veloniti nu

109
daboromu nune iſciſcu uſedeſchu ſtram
wah ich claram ze mod niZah iuZeLeZneh
lum ze im iZeſti ich vvoſich Udepenh
pigem Iobet naſſem boZeckachu luime
neZem oZeepſgenuge boſie te uteffahu
teLeZ naſich iduſnaſich temi temtiZe deli
Tigeſemofem imuiſſe bogu briſiſaZe tao
burn ceeſe tage dela Linli inam ze mod
naſhem delati uſeo lti tomuge vuirch
ni delate Onibo laſ nemo oſu Gozpodido
na natrovuſchu ſeg dan tamoge vZel
na naboiachu boZa li vZeZarſtuo ſiuoge
obuiachu naga ode ſſeieſt ugotouleno iZ
achu malo mogoncka com doconi iZvvo
uime boſie boZZeckacho ſemico^{com} boſiem lgeZm
myZna Zigreahu ſtran braxira boZuuan ib
na bodcravvi Quoge byeni lgoſenemofem

160.
ge raz tygachu atobac
mui nunge nasu prau
dnu vuerun ipraudno
vzbovednu toicmosim
kormi esconi to vuc
lico strastu fluorise
dapotomu / inzi bosi
raba prilluause tge
im greehi vuasi poste
te sim vzbovedni bo
dere greehov vuasih

Primer učne ure z delovnim listom

Artikulacijska stopnja	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti dijakov	Učne metode in oblike učne vsebine učila
1. Motivacija	Dijakom predvajam posnetek, na katerem bodo brana besedila iz Brižinskega spomenika II.	Poslušajo posnetek.	frontalna oblika posnetek
Napoved učnih ciljev	Povem, da bomo danes spoznali Brižinske spomenike.	Dijaki poslušajo razlago in odprejo berila na str. 177.	razlaga berilo
2. Usvajanje nove učne snovi	Dijakom povem, da so prvi zapisi v slovenskem jeziku Brižinski spomeniki. Pojasnim njihovo zgradbo: I. in III: spomenik sta Obrazca splošne spovedi, II. spomenik je Pridiga o grehu in pokori. Razložim nastanek Brižinskih spomenikov (Freisinški), da so nastali okoli leta 1000 in so shranjeni v Münchnu. Imajo kulturni, verski in jezikovni pomen. Povem, da so napisani v latinici, pisava pa se imenuje karolinška minuskula. Povem, da bomo spoznali in prebrali II. Brižinski spomenik. a) <i>Interpretativno branje besedila</i> Preberem odlomek. b) <i>Čustveno-spoznalni premor</i> c) <i>Izpoved doživetja</i> O prebranem odlomku jim postavljam vprašanja. Ali ste besedilo razumeli? Kakšno se vam zdi? Ali vam je bilo všeč? Ste razumeli vse besede? d) <i>Interpretacija</i> Povem, da bomo besedilo še enkrat prebrali po delih in ga vsebinsko razčlenili. Dijake ob vsakem prebranem delu sprašujem o vsebini. Razložim, da gre za pridigo ali homilijo. Pridiga govori o tem, kako naj bi ljudje živeli. Na začetku izpostavi grešnike, katera dela naj bi opuščali, kako naj bi živeli. Razdelim delovni list. e) <i>Nove naloge</i> Dam navodila za reševanje nalog od a do e. Rešitve pregledamo. Dam navodila za reševanje nalog od ena do tri. Opozorim jih na zadnjo nalogo, v kateri morajo iz besedila izpisati zahtevane besedne figure.	Dijaki spoznajo prvi ohranjeni zapis v slovenskem jeziku in njegovo zgradbo. Dijaki spoznajo kdaj, kje, zakaj so Brižinski spomeniki nastali in kje jih hranijo. Spoznajo njihovo pisavo, da obsegajo tri spomenike in njihov pomen. Dijaki se seznani z originalnim zapisom Brižinskih spomenikov. Dijaki poslušajo in spremljajo v berilu interpretativno branje. Dijaki izrazijo svoje dožitve ob prebranem besedilu (občutja, zaznave, predstave). Dijak prebere neznane besede iz berila. Dijak glasno prebere odlomek v berilu. Dijaki razčlenjujejo literarno besedilo, dopolnjujejo prvotno doživetje s poglobljenim razumevanjem. Povzemajo tematske in sporočilne sestavine. Razumejo, da gre za pridigo, ki jo govori duhovnik. Dijaki razumejo vsebino Pridige o grehu in pokori. Dijaki individualno rešijo naloge od a do e. Z reševanjem nalog ponovijo splošne značilnosti BS. Dijaki v dvojicah rešijo naloge ena, dve in tri. Ponovijo vsebino Brižinskega spomenika II in njegovo sporočilo.	razgovor frontalna oblika razlaga Brižinski spomeniki Brižinski spomeniki II razgovor frontalna oblika vsebina razlaga pridiga ali homilija delovni list individualno delo delo v dvojicah delo z besedilom

Artikulacijska stopnja	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti dijakov	Učne metode in oblike učne vsebine učila
	Spremljam njihovo delo, jim nudim pomoč in razložim, če je še kaj potrebno. Dopolnim nejasnosti. Rešitve pregledamo.	Razumejo, da je delo pridiga. Obnovijo znanje o pridigi. Iz besedila izpišejo zamenjan besedni red, stopnjevanje in naštevanje. Dijak prebere rešitve.	frontalna oblika razgovor
4. Urjenje, vadba ponavljanje, utrjevanje	Dijakom postavljam vprašanja. Kaj veš o nastanku, pisavi, obsegu BS? Kaj veš o II. BS (vsebina, zgradba, pridiga, slog)? Kakšen je pomen BS?	Ustno odgovarjajo na vprašanja.	frontalna oblika razgovor

Povzetek

Program srednjega strokovnega izobraževanja zahteva po katalogu znanja za pripravo na poklicno matura tudi obravnavo Brižinskih spomenikov. Posebni poudarek je na II. Brižinskem spomeniku (Pridiga o grehu in pokori), kjer dijaki spoznajo predvsem vsebino, jezik in pomen te pridige za življenje. Za lažjo ponazoritev poučevanja te učne enote sem v okviru Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota prikazala potek učne enote z dodanim delovnim listom. Ugotovila sem, da se mora učitelj pri takšnem umetnostnem besedilu zelo potruditi, da bo dosegel zastavljene učne cilje. Izbrati mora različne metode in oblike dela, s katerimi pridobi povratno informacijo s preverjanjem in ocenjevanjem znanja. Po končani izvedeni uri in preverjanju sem ugotovila, da takšen izbor učnih pripomočkov, kot je samostojni delovni list, zelo pripomore k boljšemu razumevanju vsebine in potem tudi k pomenu obravnavanega besedila.

Viri in literatura

Brižinski spomeniki: Tisoč let slovenske pisane besede. <https://365.rtvlo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-izobrazevalni-program/170755535>

Holsedl, Z. (2023). *Individualni učni list*, Murska Sobota.

Lah, K., Lenaršič, B., Perko, J., Matajc, V. in Marinčič, M. (2020). *Berilo 1: Umetnost besede, berilo in učbenik za prvi letnik gimnazij in štiriletnih strokovnih šol*. Mladinska knjiga.

SPTS. <http://www.spts.si/>

Srednje strokovno izobraževanje (SSI). Katalog znanja. Slovenščina. <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2017/programi/Ssi/KZ-IK/katalog.htm>

Primer individualnega učnega delovnega lista

Brižinski spomeniki

a) Brižinski spomeniki so najstarejši ohranjeni zapis slovenskega jezika in najstarejše slovanske besedilo, napisano, v latinici.

Kakšna je pisava Brižinskih spomenikov? _____

b) Kako jih še drugače imenujemo? _____ po mestu _____.

c) Zakaj so jih rabili nemški duhovniki?

d) Nastali so na slovenskem Koroškem ob Vrbskem jezeru okoli l. 1000 in obsegajo 3 spomenike:

e) Kakšen je pomen Brižinskih spomenikov?

Brižinski spomenik II: Pridiga o grehu in pokori

1. Vsebina

a) Uvodne besede se nanašajo na izvirni greh. Kdo ga je prvi povzročil?

b) Katere nesreče so doletele človeštvo zaradi izvirnega greha?

c) Katerim delom se je treba odpovedati?

d) Koga postavi za zgled?

e) Katera dela so opravljali?

f) Komu so se s temi deli približali?

g) Kaj bo vsakega človeka dočakalo?

zemeljski raj je izgubljen
zaradi greha

hudi duh na delu

dela hudega duha,
ki jih Bog sovraži

priporočanje svetnikom

pobuda in odločitev za
dobro, telesna in duhovna
dobra dela

spodbujanje pobuda in
odločitev za dobra dela

poslednja sodba

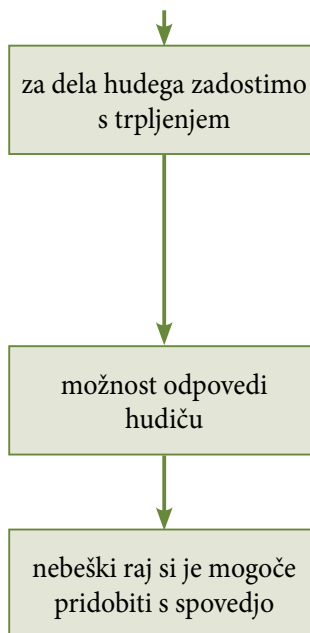

h) Kako sodijo tistim, ki so opravljali slaba dela?

i) Kateri ljudje bodo zveličani?

j) S čim si verni pridobijo nebeški raj?

2. Zakaj je pridiga o grehu in pokori homilija?

3. Brižinski spomeniki so primer govorniško privzdignjenega srednjeveškega liturgičnega sloga. Poišči naslednje:

- zamenjavo besednega reda in samostalnikov:

- stopnjevanje:

- naštevanje:

A large, stylized green mustache graphic is positioned horizontally across the middle of the slide. It is a solid green color and has a classic, slightly curved shape. The background of the slide is a light gray with a faint, repeating pattern of the word "mustache" in a cursive font.

Mag. Mirjam Podsedenshek | Svet okoli sebe –
ali svet v človeku? | 41

Irena Prešeren | Svoboda v ljubezni, poeziji ... | 42

Karin Batista | Recept/ navodila za uporabo poezije | 43

Rahela Demšar | **Pesem poustvarjajo bralci.**
In pesem nas vedno potihem vpraša: «Kdo ste?» | **45**

Zala Špoljar Slivnik | **Pesem poustvarjajo bralci.**
In pesem nas vedno potihem vpraša: «Kdo ste?» | 46

Filip Gračner | **Pesem poustvarjajo bralci. In pesem nas vedno potihem vpraša: «Kdo ste?»** | 48

Teja Furlan | **** | 50

Suzana Lipanje | Začetek nečesa več | 51

Martin Steblovník | **Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo česa koristnega** | 52

Andraž Anton Ahačevčič | Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo česa koristnega | 54

Metka Jeseničnik | **** | 56

Mag. Mirjam Podsedenshek | Zavod RS za šolstvo

Svet okoli sebe – ali svet v človeku?

Veronika Dintinjana, pesnica, je prepričana, da je svet pomemben za človeka, saj mu odpira prostor za opazovanje, doživljanje in izražanje sveta v njem samem, obenem pa pomeni tudi živeti za Drugega. (Dintinjana, 2017)

Njena poezija, ki se postopno razkriva vsaj v dveh pesniških zbirkah, *Rumeno gori grm forzicij* in *V suhem doku* kaže njeno svetovljanstvo, notranjo zraščenoost z evropsko kulturno tradicijo in dediščino, ki jo suvereno in samostojno predstavlja mladim.

Svet, izražen in ubeseden v zadnji pesniški zbirki *V suhem doku* tudi mladim kaže, da je njeno pesnjenje nenehno miselno popotovanje in prelivanje kultur, a obenem tudi notranje iskanje varnega zavetja, miselnega pristana, v katerem lahko počiva in se spočije vsak, saj najde uteho v lepem, jasnem in znanem. Pesem namreč jasno, čeprav potihoma, sprašuje človeka, s preprostim: »Kdo si?«, in se obenem trudi, da bi zanj in zase našla vsaj pot, čeprav odgovor tudi za mlade ostaja še vedno odprt – vedno znova nov, neponovljivo osebni in enkratni.

Literarno ustvarjanje jo povezuje tudi z dramatikom, prozaiстом in pesnikom Vinkom Möderndorferjem.

Tudi njegova poezija se zrcali v sodobnem življenju vsakdanjega človeka, le da pesnikova ni zgolj opazovanje in iskanje, pač pa lahko tudi angažiranost in upor.

V izbrani pesniški zbirki, ki so jo letos brali osnovnošolci *Romeo in Julija iz sosednje ulice*, gre za svežo aktualizacijo dveh tem: ljubezenske in bivanjske, ljubezenska pa je smiselna, če je uresničena v prijatelju, bližnjem, sočloveku.

Pri tem ni pomembno ali gre za poezijo, namenjeno mlademu ali odraslemu bralcu, saj je avtor prepričan, da ... »Literatura je vedno literatura.« (Möderndorfer, 2020)

Bistveno je, da literatura daje in bogati, povezuje in uči spoznavati tudi vsakdan in življenje.

Zdi se, da nam poezija Miroslava Košute, zbrana v zbirki *Božaj veter*, pripoveduje, da je življenje lahko tudi praznik. Prazničnost je skrita v sinjini domačega portiča, vršenju borov na gmajni, v odločitvi biti doma v slovenski besedi in se obenem odpreti sredozemskemu prostoru in znati sobivati z drugimi, s prvimi nežnimi čustvi in veseljem nad tem, da si in želiš biti, upati, živeti.

Ali pa kot si želi Gorazd v *Nevihti* Lenarta Zajca – zgolj napraviti prvi korak k ljubljenu dekletu, da bi se uresničil v tistem, kar ima rad.

Postmodernistična proza, roman *Ime rože* Umberta Eca, dijakom odpira pogled v preteklost in doživljanje srednjega veka, ravnanje in doživljanje etosa takratnega izobraženca, etičnih in eshatoloških meril takratnega časa. Kljub hoteni postavitvi v ekspertno raziskani čas in prostor srednjeveške Evrope avtor tudi mladim – ali pa prav njim – postavi zrcalo. V njegovih odsevih lahko prepoznajo in razumejo etično držo izobraženca, srednjeveškega meniha in njegove odločitve na eni strani – na drugi pa postavljanje in vrednotenje sodobne presoje prestopanja meja – s kriminalno zgodbo in prvinami kriminalke Sherlocka Holmesa. Aktualizacija prostora, bivanjske teme je tudi pri mladih nova, sveža in premočrtna, hkrati pa kaže, da je literatura tudi za mlade in predvsem zanje, zanimiva in sporočilna. (Lahko) jih vedno znova uči biti in bivati in odkrivati ...

Svoboda v ljubezni, poeziji ...

Pesem, pravi Vinko Möderndorfer, avtor pesniške zbirke *Romeo in Julija* iz sosednje ulice. Zakaj jih pisati? Kaj žene tega literarnega umetnika, da piše pesmi? V svojem pismu mladim pa pojasni, da vse izvira iz ljubezni, mladim izredno večplastnega in zakompliciranega čustva. Pravi, da je pri pisanju pesmi spoznal mlade (svoja nečaka), se spominjal svoje mladosti in k vsemu temu dodal še ščepec osebne domišljije. In čeprav v njegovi mladosti ni bilo elektronike, kot jo poznamo danes, v pismu zapiše, da je ljubezen ostala ista. Še vedno nas, tako kot v preteklosti, na isti način stiska v prsih in dviga v nebo. Zato je Möderndorfer tudi izbral ljubezen za glavno temo pesniške zbirke. Kot pojasni v pismu, so hrepenenje, ljubosumje, skrb zaradi izgleda, prvi dotiki, poljubi, pogledi, vznemirjenje v trebuhu enaki kot v preteklosti in spominja se, kako jih je doživljal tudi on. Pa vendar pesmi niso obtičale v preteklosti – čeprav rojen v Celju l. 1958, je avtor za snov pesniške zbirke izbral sodobni svet najstnikov – torej mobilne, kino, park, šolo ... Tako se je mladim približal in menim, da mu je ravno zaradi ljubezni do poezije to tudi uspelo.

Hkrati pa je, kot tudi zapiše v pismu, navdih iskal v ljubezni do mladosti – oz. v mladosti nasploh.

Pravi, da je v mladosti skrito vse, tudi naše kasnejše življenje. To pa izvrstno predstavi v eni izmed 39 pesmi v pesniški zbirki; zapiše, da je življenje stkano iz minulih sanj. In res je tako – sanje vplivajo na prihodnost in so pot k uspehu. Dovoliti si moramo sanjati, dovoliti si moramo živeti. Sama menim, da so življenje in sanje izredno podobno; sanjarjenje pa je tudi izredno zabavno, tudi v ljubezni. Sanje so navdih, vendar si moramo upati zaupati in se ne upirati temu navdihu. Tako se tudi avtor ni – in danes je dobitnik velikega števila nagrad – Grumove, Boršnikove, večernice, desetnice, nagrade Prešernovega sklada ... Kot zapiše v pismu, je začel pisati že v mladosti in obljublja, da ga poezija ne bo nikoli zapustila. Kot je tudi povedal, je bil film, poezija, literatura in gledališče njegova mladost.

Menim, da to strast do pripovedovanja zgodb in veličino njegovega navdiha opazimo tudi v pesniški zbirki, izdani l. 2022 pri založbi Miš.

V pesniški zbirki namreč ne manjka različnosti med pesmimi. Nekatere so umirjene (Pred jutrom), druge žalostne

(Nisva), po večini pa igrive, hudomušne (Milijon se mi dogaja, Tik pred zmenkom ...).

In tako je tudi v življenju – ni vse samo veselo, igrivo, temveč je tudi žalostno, umirjeno. Ravno tu pa je poanta poezije – raznolikost, pa vendar tudi življenje. Ravno zato se mi zdi naslov pisma NAJ ŽIVI REPUBLIKA POEZIJA izredno primeren. Menim namreč, prav tako pa tudi avtor, da pri poeziji vse prihaja iz srca – in tako bi moralo biti tudi v življenju. Republika Poezija je lahko nekakšen »psevdonim« za svobodno izražanje, ki priteče iz srca in se izliva na papir.

Navdih za vse to je torej srce – ljubezen, če smo čisto natančni kot avtor napiše v eni izmed pesmi, ljubezen nikoli ne vpraša zakaj in se nikoli ne opravičuje, ker je, ker obstaja. Vendar je to prav – navdih pride spontano, ni naučen in tudi poezija ni naučena. Nikakor pa ni naučeno življenje.

Literatura (kar pesem tudi je) izraža čustva, lahko pa ta čustva sežejo tako globoko, da nam spremenijo pogled na svet. Takšna moč je neverjetna in je vredna več kot vsa elektronika.

In menim, da je avtorju ta sprememba pogleda na svet uspela. Pa ne da smo izredno presenečeni – avtor je namreč z imenom in priimkom zapisan že na marsikatero delo – za mlade (Kit na plaži, Jaz sem Andrej), za odrasle (Balzacov pajek, Konec zgodbe), zbirko novel (Navodila za srečo) poezijo za otroke (Pesmi in pesmičice, Babica za lahko noč).

V pesniški zbirki pa je mladim izvrstno odprl pogled na »svobodnost« poezije. Poezija ne govori le z vsebino, metaforami, besednimi zvezami ..., temveč (kot je sam pojasnil) tudi s presledkom v novo vrstico, z dolžino verza, z razmiki, s presledki ... Vse to je jezik poezije. Pesmi so tako po večini svobodnega verza, brez rim ali inverzije, ena izmed pesmi je celo brez ločil. Vendar so vse te pesmi zapisane iz srca – tudi štiri likovni pesmi, ki so še poseben izziv pri branju in razumevanju (Obzorje, Ladja). Möderndorfer je povedal, da je hotel s to drzno in iskreno obliko pesmi mlade navdušiti, da bi tudi oni zapisovali čustva v obliki pesmi. Tako bi izlili svoja čustva na papir – pa so lahko te pesmi popolnoma brez oblike; uporabiti bi morali domišljijo, se iskreno in drzno izraziti ter pokazati na probleme in težave v današnjem svetu.

Mnogi bi rekli, da je drzno v pesniško zbirko uvrstiti družbenokritično pesem Črni cvet, v kateri »stari za likovni« (kar je tudi pogovorni izraz, ki jih v pesniški zbirki ne primanjkuje – srček, lulat) mladim pripoveduje o fantu, ki je na meji umrl, ko je bežal iz svoje države. Vendar sama menim, da je ta drznost upravičena – mladi se moramo zavedati sveta, ne smemo biti zaprti v nekem mehurčku. Avtorjeva iskrenost v mladostniških čustvih mlade pripelje do spoznanja, da so čustva »fajn«, da se jih ne smejo (smemo) sramovati. Biti moramo odprti za druge. Iskreno avtor izrazi, da umetnost rine duha človeštva naprej. To pa počne z neizprosno hojo po robu, z razgaljanjem resnice, z razgaljanjem človeške neumnosti. Torej drznost, iskrenost sta v literaturi (poeziji) izredno pomembni.

Drzne pa so tudi ilustracije v pesniški zbirki. So namreč v punk-rokovskem slogu narisane ilustracije izpod svinčnika Jureta Engelsbergerja. V črni (žalost), v beli (mladost) in rdeči barvi (ljubezen) si dajejo kontrast in se dopolnjujejo. Izbira barv je izredno primerna, saj je ljubezen navadno rdeče barve. Z ljubeznijo pa povezujemo tudi Romea in Julijo iz tragedije W. Shakespeara. Še ena drzna, a iskrena poteza Vinka Möderndorferja, saj sam pove, da ima Shakespeara rad in tudi to njegovo delo. Prav tako pa sta lirski subjekta fant ali dekle, ponekod celo oba in tako smo mladi dobili izvrstno pesniško delo, namenjeno prav mladim, s »simptomom« zaljubljenosti.

Najstniška ljubezen je namreč zelo zaželen okvara srca, ki slabi možgane, lica zardijo, ustnice vzdrtijo in krvni tlak se dvigne.

In to – ter še veliko več – se dogaja mladim v zbirki. Fant, ki lahko miselno misli, da bosta obe dekleti zapustili svoja fanta in prišli k njemu. Dekle, ki pove, kaj vse je narobe s fantom, nato pa prizna svojo ljubezen do njega; fanta, ki mu je žal za vse, česar z dekletom nista naredila; jutro fanta in dekleta, ko se spomnita drug na drugega ...

V vse to pa je slovenski pesnik, pisatelj, scenarist, dramatik in režiser umetelno vpletel izvrstna pesniška sredstva, slabšalne izraze (butast, retardiran), nagovore (takšen si), okrasne pridevke (droben list breze), elipse (že v torek), kratke povedi (In je lepa.), ponavljanja (tiho, tiho), besedne igre (Julija julija) ... Torej sodobno, po navdihu in predvsem iz srca.

To pa je želel pesnik tudi povedati – sporočal je o svobodnosti in o poeziji iz srca – tako kot sam meni – pripelje tudi resnico v srce brez ovinkov. Sama menim, da je poezija ravno ta svoboda, opominjanje drugih, da v občutkih niso sami, srce in velika ljubezen. In zopet smo pri Republiki Poeziji, ki spominja na vse to – tudi na avtorjevo veliko misel, da s poezijo odpiramo pogled bolje od znanosti. Tako namreč odpremo pogled tudi na ozadje tega, kar pravi zgodovina – na občutke in doživljanja takratnih ljudi.

Pesmi v pesniški zbirki so razdeljene v tri sklope: Včasih je preveč besed, Romeo in Julija iz sosednje ulice in Imeti rad. Skupaj sestavljajo celoto, oblikujejo zgodbo, ki si je zaslužila nagrado zlata hruška.

Odpirajo pogled, opominjajo, opozarjajo in se tudi hudomušno igrajo. Vse to je poezija. Vse to je življenje. In kot pravi avtor: »Preberite vsak dan eno pesem. Pomaga.«

Karin Batista | Osnovna šola Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica, 9. razred

Mentorica | **Dragica Štemberger Maljevac**

Recept/navodila za uporabo poezije

Ljubezen, poezija, navdih. Vse, kar je v življenju najbolj potrebno.

Vsaka poezija se začne z navdihom in navdih se začne z ljubeznijo. Veliko stvari se začne z ljubeznijo in Vinko Möderndorfer to dobro ve. Začel je pisati pesmi, odkrivati poezijo v svojih najstniških letih. In kot je zapisal: »In še marsičesa ni bilo. Bila pa je ljubezen.« S tem je začel svoje pisanje pesmi. Njegovo pisanje se je, kot je rekel v nekem

intervjuju, poznalo, saj se po štiridesetih letih pisanja mora neke poznati. Njegova dela npr. Kit na plaži, Kot v filmu, Jaz sem Andrej in druga so že prejela veliko nagrad, npr. večernico, desetnico, modro ptico ... S tem je dokazal, da je sodoben slovenski umetnik, ki se lahko vživi v svet vsakogar – s svojim vsakodnevnim opazovanjem sveta.

Zanj je poezija pomembna zaradi čustev, saj poezija temelji na čustvih. Po njegovem mnenju v slovenski literaturi pri-

manjkuje prav takšne poezije in s tem se strinjam. Njegove pesmi v zbirki *Romeo in Julija* iz sosednje ulice so polne čustev, ljubezni. Namenjene so najstnikom in takih je zelo malo. V najstniških letih naj bi bila poezija najbogatejša, ustvarjanje najboljše, a v današnjem času je malo najstnikov, ki bodo pisali zaradi ljubezni, navdiha, poezije. Najstnikovo življenje je polno ljubezni, čustev, navdiha, a mladi iz tega redkokdaj povlečemo poezijo. Ljubezni ne manjka, navdiha tudi ne, manjka pa iskrenost in drznost.

Redko bomo naleteli na najstnika, ki bo v svojih pesmih (če jih bo sploh napisal) drzen, kaj šele iskren. V pesmih si nihče ne upa napisati tega, kar resnično čuti, drzno povedati, kaj meni, izpovedati ljubezen. Tudi če tega ne rečemo, si vedno mislimo, da je to »ne kul« in »čudaško«. Poezija pa je – kot sem sama odkrila v pesniški zbirki *Romeo in Julija* iz sosednje ulice – včasih tudi ne kul in ne čudaška. Še posebej najstniška poezija. Npr. pesem *Junija na česnji*. Mnogo ljudi bi reklo: »Kako lahko napišeš pesem iz petih besed?« Če imaš ljubezen, navdih, še posebej pa iskrenost in drznost, pomeni, da lahko napišeš poezijo tudi brez besed. O tem govori tudi pesem *Kaj vse je pesem*. Pesem je vse. Moraš si le drzniti pisati iskreno in to je vse. Prebrala sem pesem *Junija na česnji* in – nerada priznam – bila ena izmed tistih, ki so imeli negativno mnenje. Prebirala sem jo znova in znova in ugotovila, da niso pomembne besede, ampak pomen. Kot je zapisal Vinko Möderndorfer: Ljubezen najbolj žari, kadar molči. To je napisal v svoji pesmi *Včasih je preveč besed*. S tem naslovom se strinjam, in sedaj, ko sem spoznala, kaj je skrito za »zidom besed«, vem, da se strinjam tudi s pomenom pesmi *Junija na česnji* in z Möderndorferjevim pismom.

Pesemska zbirka *Romeo in Julija* iz sosednje ulice, je ena redkih, ki iskreno in drzno govori o najstniškem življenju. Tudi če je ni napisal najstnik, je mladim zelo blizu. Po mojem mnenju lahko vsak najde ne samo otroka, ampak tudi najstnika v sebi, saj so – po mnenju mnogih – prav najstniška leta – najlepša leta življenja.

Vinko Möderndorfer je odkril najstnika v sebi in o tem pisal v svoji pesniški zbirki *Romeo in Julija* iz sosednje ulice, ki je bila izdana leta 2021. Le leto kasneje je zaslužen prejel priznanje zlata hruška.

To je dokaz, da če smo le iskreni in drzni, lahko pišemo poezijo, ki spremeni naš svet in morda s tem vlijemo pogum tudi drugim, da bi si drznili pisati iskreno, kot je to storil Vinko Möderndorfer. Čeprav piše že več kot 40 let in je izkušen pesnik, si lahko le predstavljamo, kaj lahko storimo mi, ki še vedno doživljamo svoja najstniška leta.

V pismu je Vinko Möderndorfer opisal svoje izkušnje, doživljanje poezije. Očitno mu ljubezni ni manjkalo in kot sem prej napisala – ljubezen vodi do navdiha in poezije. Njegovo pismo dojemam kot recept/navodilo za pisanje poezije. Kako uporabiti ljubezen, ki je glavna sestavina in jo pretvoriti v poezijo. Vmes je še navdih, ki je tako kot testo tik pred peko: osnova je narejena, do svežega kruha manjka le še peka.

V pesmih Vinka Möderndorferja pa končna jed ni kruh, ampak potica. Slastna in okusna, saj vemo, da se za besedami skriva ljubezen (navdih) poseben pomen, kot ko prerežemo potico, da pridemo do okusne čokolade, ki je v njej.

Z Möderndorferjevim pismom, ki ga je napisal, se popolnoma strinjam, saj se počutim kot da ga je napisal prav meni.

Pismu »zame« je dal naslov *Naj živi republika poezija*. Ko sem odkrivala življenje Vinka Möderndorferja, med pripravi na Cankarjevo tekmovanje, sem odkrila, da je tudi zavzet »branilec« kulture in kritik politike, ko gre za kulturo. Naslov pisma me ne preseneča.

V govoru na kulturnih prireditvah je večkrat opozoril politiko na nepravilnosti v kulturi.

Nič čudnega ni, da je svobodni pesnik dal svojemu pismu za mlade generacije naslov *Naj živi republika poezija*. V tej republiki naj bi vsak lahko izrazil svoje mnenje in bil svoboden. V republiki poeziji bi verjetno vsak resnično lahko izrazil svoje mnenje, pisal pesmi brez ovir in postal svobodni pesnik.

Državlani, ki so veseli, zadovoljni, sami vzklikajo v čast svoje države svobodno. Iz naslova lahko razberem, da je Vinko Möderndorfer želel, da smo v prihodnosti vsi svobodni in neustrašni v poeziji.

Svoje mnenje bi lahko izrazili v poeziji in nihče nas ne bi ozmerjal s »čudaki« in »ne kul ljudmi«. Vsak bi lahko pisal kot bi želel: drzno, iskreno in svobodno.

Vinko Möderndorfer je v svojem pismu navedel veliko koristnih informacij, misli in svojih izkušenj, ki mi bodo v prihodnje pomagale v mojem »boju drznosti in iskrenosti« – v poeziji.

Zame je bilo to pismo izgubljeni recept za uporabo poezije. Sedaj vem, da si moram upati in drzniti pisati iskreno. Sedaj vem, kako pravilno uporabljati poezijo.

Od sedaj naprej mi ne bo treba več neprestano iskati pomoči za stranke pri učiteljici, saj sem našla recept/navodila za uporabo poezije.

Rahela Demšar | Gimnazija Želimlje, gimnazijski program, 1. in 2. letnik

Mentor | **David Križman**

Pesem poustvarjajo bralci. In pesem vas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«

Ali poznate občutek, ko odpreš platnico nove knjige, ko papir zaječi, ko se oči lačne zapodijo med vrstice? Pa še sam ne veš, zakaj. Ne veš niti kaj iščeš niti kaj bereš. In se ti oči začnejo zapirati, ker se ne pustiš ustaviti in najti v pesmi tistega, kar te sprašuje: »Kdo si?«

Veronika v nagovoru bralcem pove podobne stvari kot v zbirki. Za začetek me je presenetila njena svetovljanskost. Kako s ponosom citira druge umetnike. Kako ceni umetnost. Ne le svojo, temveč vsakršno. To me je sprva v pesmih motilo, češ, zakaj pa nima svojih idej, sedaj pa vidim, da ima smisel. Kljub temu pa svet in družbo predstavlja kot nekaj slabega, kar zatira posameznika in to, da bi našel svoj pravi jaz.

Kot pravi v pesmi: »... vse, kar vem, se umakne temu, kar vidimo.«

V nagovoru pa jo zmoti to, da bo sedaj njena zbirka postala nekaj, s čimer se bodo vsi mladi poizkusili dokazati, da so boljši od drugih, samo zaradi pritiska tekmovanja. In to, kar se me vedno znova dotakne v pesmih, soočanje s tabu temi, kot so: smrt, neskončnost, majhnost vsakega izmed nas.

Tudi tega v nagovoru ni izpustila. Še enkrat poudari, da je poezija tudi zato, da z njo pogledamo v najgostejšo temo. Večkrat se mi zazdi, da je zajeten kos tega, da najdeš samega sebe, to, kar si misliš o temi. Pesnica si na vsak način želi, da bi začeli izhajati iz sebe. Zato tako v nagovoru kot v pesmih vedno potihem vzpodbuja k iskanju samega sebe. Vendar se Veronikine pesmi v nečem razlikujejo od nagovora.

V pesmih aplicira to tematiko na druge kraje, situacije, predmete, čase. V pesmih pa je zelo direktno in neposredno, saj to pove naravnost v obraz in ne skriva vsega v prispodobah. Poleg tega pa v nagovor bolj nagovarja nas, bralce, z optimizmom, nam vliva pogum. Nas bodri. Medtem ko v pesniški zbirki večkrat občutiš obup, da se ne da ničesar več rešiti. Da je bolj družbenokritična.

Slogovno se to kaže v pesmih tako, da prekinja svoje misli sredi verza. S tem upočasnjuje ritem ter stopnjuje napetost,

melanholičnost in oddaljenost misli. Na nek način je to potrebno, saj je gostota polnopomenskih, težkih besed, že kar baročna, vendar nikakor ne *zastranjujoča*. Tako pesnica doseže, da se ustaviš ob vsaki besedi, saj ima čisto vsaka svojo težo. In poleg vsega tega pesnica uporabi zvrhan koš metafor. Vendar ne samo metafor, temveč metaforo v metafori metafore.

Večkrat se mi je zgodilo kot v pesmi Nostos, da sem ves dan razmišljala, kaj mi to sploh pomeni, in zamudila avtobus. Tako pesnica doseže, da popolnoma vsak bralec poustvarja njeno besedilo, kot pravi naslov. Nagovor pa je kot rahla protiutež. Je povezana celota, ki te kot čolniček po reki nežno odpelje od začetka do konca. Vmes doda še stavka v oklepajih, ki včasih razložijo stavek, včasih pa prisilijo, da se ustaviš in vprašaš, če si to res prav razumel. Čemur pa se pesnica ni mogla upreti, so prispodobne, ravno tako nas je popeljala v svet domišljije in lastne interpretacije.

Njeno sporočilo v nagovoru sem razumela tako, da želi, da ostanemo zvesti sami sebi, da smo pristni.

Spodbuja nas, da naj se od porazov učimo in se jih ne ustrašimo. Ravno zato piše pesmi, da bi nam pri tem pomagala in izrazi svoj strah, da bo tekmovanje doseglo ravno obratno. Nagovor mi kar naprej odzvanja v mislih, s prispodobami mi je tako približala svoje sporočilo.

Ob stavku: »Poezija in tekmovanje, to dvoje se mi je vedno zdelo kot voda in olje.« mi pred očmi stoji kozarec z vodo in oljem, v katerem sta ločena s tanko oz. jasno črto.

V tej prispodobni pesnica naroča, da to dvoje ni združljivo, vendar se v neki točki še vedno stika in tvega, da bo eno uničilo drugo.

To mejo najprej opisuje kot: »Meja med stremljenjem k doseganju odličnosti in posebno željo po uspehu ni vedno jasna in zunanji pritiski pogosto preoblikujejo hotenja posameznika.«

Pa smo spet pri vodi in olju. Kaj je edini način, da se voda in olje v kozarcu zmešata? To, da »zunanji pritisk« – po do-

mače žlica – to zmeša. Zunanji pritisk si predstavljam kot pretirano ambiciozne starše ali željo po pohvali. Čeprav bi v resnici moral biti razlog razvijanje znanja in širjenje obzorij, čeprav je to resničen kliše.

Vsak uspeh bi moral biti trenutek, ko ugotoviš, da si v resnici dober, da imaš to rad – in ne kot pravi Veronika: »... da je uspeh najpomembnejša stvar pod soncem, da je najpomembnejše zmagovati (in imeti čim več), ne pa to, kdo si. S to retoričnostjo pokaže obup med ljudmi, ki so nehali slediti sami sebi in začeli iskati to, kar lahko ponudijo družbi. Ona si iskanje predstavlja kot: »Umetnost in življenje – da sam izkusiš stvari, si jih poizkusiš razložiti in ne slediš množici kot ovca v čredi.«

»Tu je, da nas spomni, da niste vaš šolski uspeh, priljubljenost, bodoči poklic, temveč tudi osebnost.«

Naj nas ne bo strah pasti, da nihče ni popoln. Poezija bo razžarila tiste besede, ki so resnične, iskrene.

Ne tistih puhlih, ki vam toliko obljublajo, pa ne prinesejo ničesar.

»In da bi v življenju vedno znali najti poezijo, in v njej prostor za pristno.« Pristno. Ne umetne Potemkinove vasi, ki jo postavljamo kot masko o popolnem Jaz med družbo in sebe.

Nagovor mi je bil bližji kot poezija, saj mi je bilo zaradi življenjskih izkušenj težko prebirati vrstice, in sem morala najti sebe, če sem želela dobro razumeti, kaj mi pesnica sploh sporoča, da to ni kritika mene, temveč družbe in kako ji jaz lahko pomagam postati boljša. Sprva sem jo doživljala tako turobno in melanholično. Bolj proti koncu pa kot pomoč vsem, ki še premorejo kaj dobrega.

Ko sem zaključila prvi letnik srednje šole, sem bila prepričana, da vem, kdo sem, kaj hočem postati, koliko otrok hočem. Da vem, kdo sem. Potem pa je cela kitica obrnila nebo nad glavo. Zame se je začelo potovanje do Itake, svobode in šepetov v sanjah. »Kdo si?«

Zašumel je zadnji list, ki sem ga obrnila v knjigi. Zaječala je platnica, ko sem jo zaprla. V meni so odzvanjali verzi, kot ključ so čakali na okenski polici ali pred predpražnikom vrtnih vrat, da sem si odprla, ko sem se vrnila, končno našla svoj dom, svojo Itako. In da je morda čas: »Da poletita ptici?«

Zala Špoljar Slivnik | Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija, gimnazijski program, 1. in 2. letnik

Mentorica | **Natalija Naama Isak**

Pesem poustvarjajo bralci. In pesem vas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«

Pesem je vzporeden svet. Je morje, ki vedno valovi pod površjem in ki zmeraj išče luknje, da bi lahko privrela na dan. Je prostor, je čar. Je velika mreža, ki vedno znova čaka, da jo najdemo. Išče nas in mi iščemo njo. Ko poezijo resnično najdemo, se zdijo luknje sveta malenkost bolj polne.

Poezijo iščemo vsi. Morda nam jo uspe srečati, morda pa tudi ne. Na izjemen način je to uspelo pesnici Veroniki Dintinjana, ki nas skozi svoje pesmi zbirke V suhem doku popelje na potovanje po morju, globoko v celino in spet nazaj. Zbirka obravnava mnogo sodobnih in pomembnih tem, ob katerih se bralec kar mora ustaviti in razmisliti.

Glavna tema celotne zbirke je zame sprejemanje sebe in druženje s sabo, celjenje ran.

To avtorica izpostavi kot bistvo poezije in to je tudi glavno sporočilo njenega nagovora udeležencem tekmovanja. Poezija je na svetu za vsakega človeka, da je ob njem v vsakem trenutku, da ga sprejme in tolaži. Poezija je resnica. To je rdeča nit celotnega nagovora, v katerem pesnica poveže tekmovanje in poezijo, dve stvari, za kateri tudi sama mislim, da nista najboljši prijatelji.

Tekmovanje teži k uspehu in se neuspeha sramuje. Poezija sprejme neuspeh kot neizogiben. Avtorica pravi, da njena

knjiga govori predvsem o tem, kako se soočiti s porazi, se zazreti v »prazne roke«.

To je bistvo življenja. Pogledati na vse zmage in se zazreti dvomom v oči. Razkriti našo resnico. In sredstvo za to je pesniški jezik. V nadaljevanju avtorica vključi v svojo razlago Festival mladih vin, ki ga organizira za mlade, da bi jim pokazala, kako začeti, kaj pomeni dobra pesem in kako sprejeti slabo.

Pravi, da ta festival ponuja alternativo večne naravnosti k uspehu. S pesništvom pomaga razkriti, kdo zares smo, kakor nam razkrije, da je možna pot, ne zmeraj cilj. Odkrivanje samega sebe je življenjsko potovanje, Pot z veliko začetnico.

Avtorica v nagovoru pove, da je umetnost iskanje. Iskanje resnice samega sebe. S poezijo lahko pogledamo v najgostejšo temo, smo manj osamljeni, da je tam za nas, ko nas zgrabijo najtemnejša čustva, da nam pokaže, kdo smo. Vse to avtorica poudarja v nagovoru in vse vidi do enega zaključka. Pesem je resnica.

To sporočilo lahko zaznamo v vsem, kar dela Veronika Dintinjana. To sporočilo živi. Svojo prvo pesniško zbirko Rumeno gori grm forzij, je izdala l. 2008, do izdaje zbirke V suhem doku pa je minilo celih osem let. V takem pisanju vidim neko načelo. Avtorica res živi svoje poglede na poezijo kot na živo umetnost – kot na nekaj, kar je vredno delati počasi. V sodobni, hitri družbi je potrebno take poglede varovati. Ugotavljanje resnice o samem sebi, raziskovanje le-te, je pogosta tema tudi v pesmih zbirke. V tem se zbirka zelo povezuje z nagovorom. Zbirka s svojo štiridelno sestavo je potovanje k samemu sebi. Za razlago tega lahko uporabim analogijo vala. Vse se začne na mirnem morju, ki postaja vse bolj razburkano, naraste do vrhunca in se spet vrne na začetek.

Nazaj tja, kjer smo začeli, a tam je vse drugače, saj nas je potovanje popolnoma spremenilo. Našli smo nove resnice o nas samih, s pomočjo poezije. Ta tematika je opazna tudi v dveh priloženih pesmih, npr. v pesmi Nostos, ki govori o spreminjajoči moči poezije in o tem, kako nas zmeraj vrne do nas samih. Do naše resnice. Mislim, da so te ideje iz nagovora lahko vidne tudi v dejstvu, da avtorica v pesmi vključuje veliko avtobiografskih elementov. V njih lahko opazimo, da je kirurginja, prevajalka, od kod izhajajo njeni predniki, da se navdušuje nad slikarstvom in še mnogo drugega.

Še na vzporednica je med zbirko in nagovorom je dojemanje poezije kot tolažnice, kot prijateljice v težkih časih. V nagovoru pesnica vključi citat pesnice Luise Glück, ki ji je kot pesnica zelo blizu in katere pesmi je tudi sama že pre-

vajala. V citatu Luise Glück zapiše, da nam pesem zmeraj pravi, da nismo sami, tudi ne v temnem tunelu.

Podobne motive lahko opazimo v pesmi Govori, kjer nas pesnica popelje čez mnogo vsakdanjih, življenjskih dogodkov, vsakdanjih, pa tudi težjih, temnejših. Sporočilo je večno govorjenje pesmi, večno spremljanje, tudi tolažba. V tem se pesem lepo poveže z nagovorom. Še ena podobnost je širjenje obzorij v poezijo, spoznavanje novih stvari v svetu preko nje.

Avtorica v zbirko pogosto vključuje svoje najljubše avtorje, njihove citate. V eni izmed pesmi jih imenuje »moji junaki« in pripoveduje o vsem, kar so jo naučili, kar so ji pokazali. Poezija je zmeraj učenje, včasih o sebi, včasih o svetu.

Seveda pa je med vsebino nagovora in zbirko tudi nekaj razlik. Glavni vidim v bolj pozitivni naravnosti nagovora in drugačnega dojemanja napetosti v času. V nagovoru nam pesnica razloži, da so neuspehi del življenja, da je važna pot. To kaže na neko pozitivnost, na to, da zmeraj obstaja izhod. V zbirki je pogled na to večkrat temnejši, vse je bolj tragično, brezizhodno, pogosto se težave končajo le ob koncu sveta, zmage. Avtorica pravi, da ji je tudi zaradi te temne naravnosti druge zbirke, Rumeno gori grm forzij bolj pri srcu.

Druga razlika, ki sem jo opazila, pa je dožemanje časa. Pesnica pravi, da smo posebna, neponovljiva možnost na meji preteklosti in sedanjosti. Pesmi zbirke nam to razpetost večkrat predstavijo kot ujetost med preteklost in prihodnost, v kateri prostora za sedanjost skoraj ni. Na tem mestu zaznala majhno razliko med dožemanjem pesnice v nagovoru ali v zbirki.

Veronika Dintinjana za svoje pesnjenje uporablja izjemno dovršen pesniški jezik. Njeno izražanje je zmeraj izjemno natančno, besede pozorno izbira in poskuša v njih najti točno določen pomen.

Primer opisane premišljenosti jezika lahko vidimo v nagovoru in vseh njenih pesmih. V zadnji pesmi zbirke je npr. uporabila motive čezooceanke, ki nam vzbujajo veliko asociacij in doseže poseben namen.

Ob razlagi pomena poezije v nagovoru uporabi motiv sopihajoče lokomotive in s tem pri bralcu doseže edinstven učinek. Slogovna sredstva pogosto pomagajo toku besedil. V nagovoru uporablja veliko verznih prestopov, kar je vidno tudi v pesmi Nostos. V pesmi uporabi kar nekaj metafor, npr. metafora poti za življenje. S tem pomaga predstaviti bralca in ustvarja tok besedila. Pesmi imajo pogosto več delov in so tudi daljše, veliko pa je tudi čisto kratkih. So zelo raznolike, kar ustreza tudi njihovim tematikam. Pesem

Nostos ima krajše kitice, ki bralca vedno poganjajo naprej, do naslednjega verza, naslednje ideje. Podobno doseže avtorica v nagovoru s krajšimi odstavki, ki so prav tako dobro premišljeni in delujejo kot nekakšna gonilna sila. Ob tako premišljenem izražanju uspe Veronika Dintinjana še zmeraj ohraniti vtis spontanosti, zato me sploh ne čudi, da je za svoje delo prejela že mnogo nagrad, med njimi celo Jenkovo nagrado mlade literature Urška.

Pesnica nas v vseh svojih delih popelje na edinstveno potovanje v svojo globino, v lasten suhi dok in hkrati okoli celotnega sveta. Zares nam dokaže, da je poezija resnica, kot vedno znova poudarja v nagovoru pred tekmovanjem. Tudi jaz sem njeno poezijo dojemala tako. Zares mi je dokazala,

kar sem o poeziji vedela že prej, da je tam zame, da je tam za vsakega izmed nas, da je v tem njena največja vrednost. Po izkušnji z branjem zbirke si želim poezijo še bolj pogosto vzeti v roke in jo še bolj spoznati. Skoznjjo si želim odkrivati svet ter zmeraj pustiti, da me pesem izzove.

Rime, verzi, vse šepeta. Vse govori, nam kaže svojo zgodbo, odpira in dopušča, da jo pišemo tudi sami. Vedno znova potihlo vpraša: »Kdo si?«

In jaz razmišljam, berem, pišem in se sprašujem. Na tisoče in tisoče vprašanj.

Morda pa le kdaj najdem odgovore. Morda se skrivajo v pesmi.

Filip Gračner | Srednja elektro šola Maribor, srednji strokovni program, 1 in 2. letnik

Mentorica | **Daniela Hergan Grosek**

Pesem poustvarjajo bralci. In pesem vas vedno potihem vpraša: »Kdo ste?«

Pesem je nek skupek besed, ki jih veže neka skupna točka – tematika.

Pesem je lahko kratka ali dolga, vesela ali žalostna, kar ni nujno odvisno od pesmi same, temveč od tistega, ki jo bere – bralca.

Kaj razmišljam ob branju? O čem govori pesem? Kako me nagovarja? Ali mi pesem razodeva avtorja ali je v resnici ogledalo, ki odseva bralca samega in mu daje vpogled v dušo?

Vsak od nas je že prebral kakšno pesem, naj bo lirski ali epski. Ob branju vsak čuti nekaj drugačnega, se s pesmijo poistoveti ali se z njo sploh ne strinja.

Poezija v nas vzbuja občutke, ki jih včasih poznamo oz. jih doživljamo redno ali pa jih doživljamo prvič. Za to so odgovorni številni dejavniki, kot so: slogovna sredstva, oblika, ritem pesmi, tok misli avtorja ipd.

V zadnjem času so me zelo nagovorile pesmi Veronike Dintinjane, v zadnjem času zelo »vroče« pesnice. Navdahnila me je predvsem poezija v pesniški zbirki V suhem doku, ki je izšla osem let po njenem izjemno uspešnem prvcu

Rumeno gori grm forzij, ki je bil zaslužen za to, da je Veronika Dintinjana na 24. slovenskem knjižnem sejmu prejela nagrado za najboljši leposlovni prvenec.

V suhem doku je zbirka, v kateri avtorica na nekaj več kot sto straneh ne sanja zgolj o nedosegljivih idealih sodobne družbe, ampak prizemljeno razpreda o preprostih dejanjih vsakdanjega življenja, kot so vožnja proti morju, ki jo obdaja misel o smrtnosti, gledanje zvezd v družbi prijateljev, prometna nesreča ...

Veronika Dintinjana ve, da je poezija nekaj edinstvenega in neponovljivega, zato v zvezi z njo rada nagovarja mlade bralce, ki jim sporoča: »Poezije ne zanima vaš družbeni status, bančni račun, lepo telo ali najnovejši telefon.«

S tem želi povedati, da za uživanje v branju ne potrebuješ nikogar in ničesar, le srce, ki se je pripravljeno odpreti in razmišljati o sebi in svetu.

Pesnica v svojih nagovorih piše podobno kot v svoji zbirki V suhem doku. Ti so raznoliki, bogati, sinkopirani, odražajo avtoričina osebna stališča, ki se ponavadi močno razlikujejo od stališč sodobne potrošniške družbe, ko večkrat poudarja, da denar in priljubljenost nista prvotnega pomena, marveč štejejo osebne vrednote in zdrava pamet. To se vidi v pesmi

Točkata, v kateri Dintinjana tarna, da ni dovolj pozornosti posvečala družini, prijateljem in je zato osamljena in je nje-
no življenje prazno kot stara hotelska soba.

Govori tudi o tem, da človek ne more biti vedno najsrečnejši, najuspešnejši ... Kot omenja v pesmih, moramo včasih sesti na tla, se umiriti, celo meditirati. Ena od meditacij je tudi branje literature, zlasti poezije, kar ljudje, predvsem mladi, pogosto pozabljamo.

Veronika Dintinjana rada mladim poudarja: »Gotovo je, da te porazi lahko naučijo več kot zmage.«

Je pa res, da ji tudi zmag v življenju tudi ni manjkalo, saj je že zelo mlada (l. 2002, petindvajset let po svojem rojstvu l. 1977 v Ljubljani) postala najboljša avtorica Festivala mlade literature Urška in si tako začela utirati pot med velikimi pesniki današnjega časa.

Pri pisanju je ostala zvesta bivanjski tematiki pesmi in večplastnosti svojih del, kar jim omogoča kompozicijska urejenost, ki sorodne teme povezuje v manjše enote in sporočila še smiselno prepleta z raznovrstnimi motivi (domom, morjem, ladjami, ljudmi, časom ...), povezanimi z duhovnimi podobami stare Grčije, Rima, neba in morja.

V pesmih rada poudarja pomen umetnosti, njene dovršenosti, in trajnosti, kar je antiteza bežnim dotikom in poljubom, ki jih rada vpleta v divje verze, ki so plod raznolikih registrov, npr. pesniškega pripovedništva, empatičnega življenja v druge ljudi in spenjanja zgodovinskih osebnosti (svetopisemskih Jakoba in Joba), Medeje, Agamemnona, Rembrandta.

Pravi, da je: »Umetnost je vedno iskanje.«

Iskanje popolnosti.

Avtorico navdušujejo dela Nobelove nagrajenke za literaturo Louise Glück, katere citate uporabi že kar na začetku zbirke V suhem doku in ko nagovarja bralce: »Nisi sama, je rekla pesem, v temnem tunelu.« Ciriana O'Driscolla, Antonia Machada, Rembrandta.

Povedala je, da jo navdušuje njihov ustvarjalski občutek, da v svoje stvaritve dajejo del sebe. Nerada bralcem razlaga, kaj njene pesmi pomenijo, saj bi tako zatrla bralčevo osebno noto, mu preprečila polet v sfere razmišljanja, ki so posledica odzivov na retorična vprašanja, s katerimi rada zaključuje pesmi (»Je dom vedno nekje onstran?«), bogato metaforiko »stena boli« iz pesmi Dom ne izgine, počasi se seli, premolki, zaradi katerih bralec postane, v mislih pomolči ...

Na bralca naredi velik vtis slovnična pravilnost pesmi, ki jih najdemo v zbirki V suhem doku. Avtorica uporablja vsa lo-

čila in pesmi smiselno členi, kar bralca preseneti, saj to ni značilno za dela avtorjev sodobne literature. Pravo nasprotje slovnični in slogovni popolnosti je pesniška zbirka Selišča slovenske pesnice Kristine Kočan, za katero je bila prej omenjena nagrajena z Veronikino nagrado.

Pesmi iz zbirke Selišča nimajo ločil in niso členjene na kitice, medtem ko so pesmi iz zbirke V suhem doku vsebujejo vsa ločila; je pa res, da vsaka pesem ni členjena na kitice. Verz je svoboden, opazen je verzni prestop, ko misel enega verza prestopi v drugega, rime pa so le naključne, kar pesmim daje občutek abstraktnosti in fragmentarnosti.

Pesnica ob nagovarjanju bralcev sporoča, da cilj tekmovalni ni zмага, slava, denar, temveč širjenje obzorij, kar je mogoče le, če veliko beremo, poslušamo in razlikujemo.

Če radi beremo in želimo svoje literarno znanje še okrepiti, lahko knjigo oz. zbirko pesmi, ki nam je všeč, primerjamo z ljudskim slovstvom in drugih avtorjev sodobne slovenske književnosti.

Tematiko in motiviko pesmi V suhem doku lahko primerjamo že z Lepo Vido, kjer tako kot V suhem doku opazimo motiv žalosti, hrepenenja po domu, morja, čolna (pri Dintinjani ladje), vsakdana, ko Vida sicer opravlja vsakdana opravila, a hkrati ne neha misliti na dom in neizprosno odtekanje časa, ki smo mu izpostavljeni vsi.

V sodobni slovenski liriki opazimo motive morja in življenja pri Miroslavu Košuti, ki v zbirki Božaj veter (v pesmi Kadar jadro se napenja) piše, kako rad ima morje, pa čeprav je včasih tudi razburkano.

Kot življenje. Bivanjska tematika je tudi osnovni gradnik zbirke V kamen v vodo Marka Kravosa, ki piše o naravi in družbi.

Opaziti je mogoče, da Veronika Dintinjana v nagovoru bralcem vzdržuje veselo in pozitivno atmosfero (»Želim si, da bi vam bilo odkrivanje jezika vedno v veselje.«), v pesmih pa izraža svojo tiho žalost.

Vsak od nas je že kdaj doživel veselje, žalost, jezo, strah, kar pa nas ni ustavilo pred odkrivanjem novega (nove okolice, ljudi, nenazadnje tudi literature).

Včasih se počutimo nemočne, nerazumljene. Imamo občutek, da ne gre več. Takrat vzemimo v roko knjigo, najbolje zbirko pesmi. Poglobimo se v kitice in zaplešimo z verzi.

Kot pravi Veronika Dintinjana: »In da bi v življenju vedno znali najti poezijo, in v njej prostor za pristno.«

Ko beremo, se ni treba pretvarjati, da smo nekaj, kar nismo.

Pesem je naše ogledalo, zrcalo naše duše. Lahko smo ranljivi, lahko izrazimo svoja čustva, ne trudimo se biti nedotakljivi in brezčutni. Lahko rečemo, da ne vemo, kaj je avtor želel povedati z določenim verzom, a vprašajmo se vendarle tudi, zakaj ga mi ne razumemo. Berimo, vdihnimo, zaprimo

oči in besede odpeljimo v globine svojega srca. Tiste, ki je hitri svet še ni odkril. Razmišljajmo, začutimo in razumeli bomo sebe ter našli odgovore na vsa vprašanja, ki jih duša trenutno še ne želi razumeti.

Teja Furlan | *Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina, srednji strokovni program, 1. in 2. letnik*

Mentorica | **Brigita Slejko**

Avtorica je bila vesela, ko je bila njena knjiga izbrana za tekmovanje, a ob tem se je počutila nelagodno. Vzbudilo ji je tudi nelagodje, ker ... »Poezija in tekmovanje, to dvojce se mi je zdelo kot voda in olje.« Po njenem naj se poezija in tekmovanje naj ne bi mešali. Ve, da so sestavni del tekmovanja tudi točke. In v svet točk smo potegnjeni že v osnovni šoli – ali pa še prej.

Ker na nas deluje pritisk (osvojili naj bi kar največ točk), se zaradi tega preoblikujejo naši interesi, hotenja. To je bilo lepo povedano v stavku: »Meja med stremljenjem k doseganju odličnosti in posvetno željo ni vedno jasna in zunanji pritiski pogosto preoblikujejo hotenja posameznika.«

Za razliko od prejšnje avtoričine zbirke Rumeno gori grm forzij, z Jenkovo nagrado nagrajena knjiga V suhem doku govori o porazih. Z vrstico »Vsi ljubijo zmagovalce, toda za vsako zmago je nešteto dvomov, neuspehov, porazov, le da se ti godijo v senci, daleč od pogledov.«

Avtorica opisuje trnovo pot, ki jo prehodijo prav zmagovalci. Ta miselnost se povezuje z mislijo, da so neuspehi del uspehov. Poezija nas sprejme take kot smo, brez zadržkov: »Poezije ne zanima vaš družbeni status, bančni račun, lepo telo ali najnovejši telefon.«

Poezija je kot tiha prijateljica, napisana na papirju, ker nas takrat, ko smo sami, vpraša, kdo smo.

Pri nas je takrat, ko želimo pogledati stvari globlje kot so. In ko nas zgrabijo ... »strah, žalost, tesnoba, smrtnost, samota.« Na nek način se soočimo s svojimi strahovi.

Med nagovorom in pesniško zbirko najdemo vzporednice in razlike.

A najprej si pogledajmo vzporednice.

Ena izmed glavnih tematik je minljivost oz. smrtnost, verjetno zaradi tega, ker je avtorica po poklicu zdravnica, kirurginja. S tem opisuje neko skupno usodo in strah hkrati.

Nostos in nagovor imata še eno skupno stvar, doseganje dosežkov.

Mi tukaj na tekmovanju oz. že od osnovne šole zbiramo točke, kot da bi vse to kaj pomenilo.

Pa čeprav zaradi tega lahko spremenimo svoje vrednote in obnašanje. To, koliko točk smo prejeli (ali prebrali dovolj pesmi), se nam neprestano vrti v mislih.

Tretja skupna značilnost pa je samota, ker se tudi v nagovoru osredotoča na posameznika. Poezijo je najbolje brati sam, ker z njo pogledate v najgostejšo temo in globino samega sebe.

Citirala je Luise Glück, katere pesmi Dintinjana prevaja: »Nisi sama, je rekla pesem, v temnem tunelu.«

Fizično smo sami, psihično pa ne, ker je pesem z nami. So pa tudi stvari, od katerih se pesniška zbirka oz. Nostos razlikuje od nagovora. V nagovoru nam avtorica pove, zakaj je poezija tu. Poezija je tu, ker nas ne sodi po tem, kakšni smo. Omeni tudi, da smo neponovljivi. Opomni nas, da uspeh ni važen, ampak, da smo »sijoča sončnica«.

Na splošno gledano – v pesniški zbirki so pesmi in lirski subjekti žalostni, skoraj melanholični. Avtorčin ton je veliko bolj vesel in optimističen. Omeni tudi, da nas poezija nauči prepoznati laži in videti pristne stvari.

Pesmi oz. Nostos v tem primeru nima nobene značilne rime ali zgradbe. Jezik je sodoben in z jezikom avtorica opisuje občutja, kot je npr. rečeno: »...stisne te v trebuhu, ne moreš, da ne bi, pogleduješ gor, bo padla ...«

Daje nam občutek kepe v želodcu. Obenem pa pokaže človekovo zanimanje za vse neznano: » ... morali bi se bati, nemočni, toda pogled nam zastira morje ...«

Uporabi tudi metaforo: »... vse, kar vemo, se umakne temu, kar vidimo ...«

»In konec zadnjega verza je vedno ključ, je prisposodba konca za nek nov začetek.«

»Teža slovarja, drobi se pod prsti.« To pomeni, da sami odločamo, kako bomo kaj napisali. Okrasni pridevek nadležne misli, pove, kako pogosto nam nekaj neprijetnega seže v glavo. Tek let pa da je življenje eno samo tekmovanje.

Videti je, da ima avtorica zelo rada poezijo in a si pusti prosto pot pri ustvarjanju. Poezijo opisuje kot neko stvar, pred katero smo vsi enaki in je ne briga, kakšni smo. Njo je poezija verjetno naučila, kar nekaj reči in zato misli, da bo tudi nas.

Poezijo opisuje kot čisto stvar, ki je ne zanima, kaj je laž. Z njo lahko najdemo sebe. Tako tudi avtorica vidi poezijo kot nekaj prijetnega in dobrega. Opisuje jo tudi kot nekaj pristnega in čudovitega.

S poezijo lahko odkrijemo in najdemo samega sebe, pravi avtorica.

Suzana Lipanje | Šolski center Nova Gorica, Biotehniška šola, srednji poklicni program, vsi letniki

Mentorica | **Nežka Černe Gec**

Začetek nečesa več

Za državno tekmovanje smo morali prebrati zbirko pesmi Božaj veter in kratko prozo z naslovom Nevihta.

Božaj veter je napisal zamejski pesnik Miroslav Košuta. Rodil se je v zamejski vasi blizu Trsta in tam živi še danes. Je pesnik za otroke, mladino in odrasle. Največkrat zasledimo v njegovih pesmih ljubezensko, tematiko prijateljstva in obdobje fašizma kot tematiko. Je pa tudi pisec popevk in napisal je tudi knjigo Mornar na kozi, kjer opisuje svoje življenje kot najstnik v tistih časih.

Zbirka Božaj veter je zbirka ljubezenskih liričnih pesmi, ki je namenjena mladostnikom. Slike iz zbirke so večinoma rdeče barve in veliko je narisanih tudi češenj, ki naj bi verjetno predstavljale ljubezen.

Zbirka pa je bila izdana l. 2021.

Nevihta je napisal slovenski pisatelj Lenart Zajc. Lenart Zajc se je rodil l. 1967. V svoji osnovni šoli je bil sicer zelo problematičen učenec in tudi študija ni končal do konca, ampak je skozi leta svojo strast našel v pisanju knjig – od romanov, kratkih proz itd.

Večina njegovih del je namenjena mladostnikom in večina njegovih del opisuje najstniško prvo ljubezen, ki pa je največkrat tragična.

Nevihta je kratka proza, ki je bila izdana še še z drugimi kratkimi prozami v zbirki Geniji. Ima ljubezensko najstniško te-

matiko in opisuje samo fragment Gorazdovega življenja.

Gorazd je 14-letni deček iz Ljubljane, ki je ravno končal deveti razred osnovne šole in komaj čaka, da pride v srednjo šolo. Ni ravno družaben deček, saj je po njegovem mnenju 77 % njegovih sošolcev bedakov ali debilov, ostalih 23 % pa se itak ne bi družilo z njim. Zato večino svojega časa preživi v svoji sobi in igra računalniške igrice. V bistvu mu igrice niso preveč všeč, ampak drugega ni nič kaj zanimivega, da bi počel, razen gledanja glasbenega programa MTV in televizije. Da vseeno zamoti svoje misli in da pozabi na svoje težave, piše pesmi – in po mnenju njegove sestre – mu gre zelo dobro, a se sam noče ravno strinjati s tem, zelo ga je sram.

In tako je napisal pesem tudi o prijateljici njegove prijateljice Anje, ki živi samo eno ulico stran.

Na začetku si ni hotel priznati, da mu je Anika všeč, a je sčasoma in s premišljanjem vseeno sam sebi priznal, da mu pravzaprav ni všeč njegovo ime. Po dolgem premisleku in odigrani igrici se je vseeno odločil, da jo bo poklical, da se malo bolje spoznata.

A ko se je Anika oglasila, je Gorazd takoj otrpnil in izustil prvo stvar, ki mu je prišla na pamet.

Skozi njun pogovor pa je bila Gorazdova težava to, da se je ni upal vprašati za zmenek v živo, saj ga je bilo strah, kaj pa če ji ne bo všeč. In še veliko drugih misli, ki ti gredo v takih

trenutkih skozi glavo, kot nekakšna nevihta in zato je najbrž tak naslov tudi zgodbe.

Maja je Gorazdova starejša sestra, ki je študentka prava. V celotni zgodbi je njena vloga ta, da Gorazda vzpodbudi, da »ujame nekaj življenja«, in da mu vlije upanje, ki ga sam nima.

V tem odlomku pa se je Maja naveličala Gorazdovega čakanja, da povabi Aniko ven.

In zato je Maja sama povabila Aniko ven – v Gorazdovem imenu.

Na začetku je bil Gorazd jezen nanjo, a hkrati tudi prestrašen, kaj bo Anika odgovorila. Na koncu pa ji je bil zelo hvaležen in se ji je tudi zahvalil, saj je na nek način umirila nevihto v njem.

Po mojem mnenju je doživljanje sprememb v življenju najbolj prepričljivo predstavljeno v pesmi Miroslava Košute Prvi korak. Gre za ljubezensko tematiko, pesem je lirična. Ima eno kitico in devet verzov. Govori pa o korakih, ki te spremljajo oz. ki jih dobiš ob ljubezni. Kot pravi pesem, je prvi korak svinčeno težak, kar naj bi pomenilo, da je vedno težko začeti enostaven pogovor z osebo, ki ti je všeč.

Obema je težko tudi, če ti je všeč oseba, s katero si prijatelj že kar nekaj časa, pa ne veš, če ta oseba čuti enako do tebe.

Drugi korak razburi, bližaš se hudi uri – to bi po mojem mnenju pomenilo, da ti je ta oseba vedno bolj všeč, srce ti bije, ne veš točno, kaj se dogaja okoli tebe, in počasi pride čas, da to osebo povabiš ven.

Naslednji koraki pa si sledijo sami od sebe. Nekaterim vse dobro, kot npr.: postaneš par, pride do prvega poljuba itd.,

nekaterim pa res slabo: oseba te lahko zavrne, vse skupaj postane boleče, misliš, da je konec sveta, da takih občutkov ne boš več doživel. Sicer pa je v pesmi predstavljeno s srečnim koncem.

Tudi druga pesem z naslovom Slutnja prepričljivo predstavlja spremembo v življenju. Pesem je ravno tako ljubezenska in je lirična. Ima dve kitici in skupaj deset verzov, osem v prvi in dva v drugi kitici.

Ta pesem ravno tako govori o korakih v ljubezni, samo z drugimi besedami, ki to bolj opišejo, ni pa tako prepričljivo kot tista druga – najbrž zato, ker je to v pisavi predstavljeno bolj na hitro, da traja dalj časa, ampak se odvija hitreje in je to večja sprememba kot pa, če je to ravno obratno – in predstavljeno v drugi pesmi.

Uvodna misel ima naslov: »Največ tvega, kdor nič ne tvega.«

To bi ponazorila s svojo lastno izkušnjo, da nič ne moreš doseči na silo. Npr.: bil mi je všeč fant in vem, da sem bila tudi jaz njemu. Začela sva se več pogovarjati, ampak čez čas se je z menoj vedno manj pogovarjal, pa sem mu velikokrat po nepotrebnem pisala in mu s tem težila. Na tak način sem mu bila vedno manj všeč in vedela sem, da sem tvegala, ko sem mu to delala, a sem tudi že vnaprej vedela, da ne bo nič med nama.

Čez nekaj časa pa sem se – prav po naključju – začela pogovarjati z enim drugim fantom in postal mi je všeč. Mesec in pol sploh nisem vedela, ali sem mu všeč in zato me je skrbelo. In me je skrbelo, da bi ga mogoče zaradi tega izgubila, pa čeprav nisem vedela, ali sploh tvegam ali ne. Ampak na koncu se je vse lepo izšlo in še vedno sva skupaj.

Martin Steblovník | I. gimnazija v Celju, gimnazijski program, 3. in 4. letnik

Mentorica | **Irena Robič Selič**

Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo
nečesa koristnega.
(latinski pregovor)

Morala je verjetno od vseh filozofskih disciplin tista, ki je najbolj subjektivna in odprta interpretaciji posameznika. Prav vprašanje dobrega je tisto, ki

nemalokrat žene človeško delovanje. To vprašanje in različne poglede nanj raziskujeta sodobni slovenski pesnik Janez Menart v pesmi *Pridiga o bojni slavi in pet božjih zapovedi*

iz epske zbirke *Srednjeveške pridige in balade* ter italijanski postmodernist Umberto Eco v svojem romanu *Ime rože*.

Ključno vprašanje, ki se pojavi v vsakem od teh del, je vprašanje nasilja in njegove upravičenosti.

Subjekt v *Pridigi* o bojni slavi in peti božji zapovedi ima jasno ustvarjeno stališče, ki je nepremostljivo in nespremenljivo. Nasilje strogo zavrača, ne glede na cilj, ki ga to želi doseči, tega pa mu ne narekuje bojzljivost – pomanjkanje »levjega srca«, temveč njegova vera.

Kot frančiškan se je namreč sveto zavezal slediti krščanskim načelom in vrednotam, v samem vrhu pa je deset božjih zapovedi. Peta strogo prepoveduje ubijanje, v klanju tako za meniha ni ničesar častnega. Izpove celo prepričanje, da s kršitvijo tega svetega načela krščanstva divjaki ubijajo boga, ki je ljudi seveda ustvaril po svoji podobi.

Nasprotno misli Jorge iz Burgosa, glavni antagonist romana *Ime rože*, ostareli, slepi menih, ki si je v svojem dolgoletnem bivanju v opatiji v rokah, čeprav iz ozadja, nakopičil absolutno oblast. Njegova prepričanja so tako globoko zasidrana, da jih spozna za absolutno resnico. Eno od teh, da je smeh nespodoben in humor nedopusten za krščansko vero, ga privede do serije umorov menihov, ki so se preveč približali Aristotelovemu delu o koristi smeha in komedije. Njihove smrti Jorgeja ne preganjajo niti trohico, ima jih za nujne, da bi ljubljeno vero lahko ubranil pred prostaštvom, ki ga zanj predstavlja smeh. Ironično – za obrambo Cerkve prekrši ravno božjo zapoved o ubijanju.

Tu se Jorge in frančiškan najbolj razlikujeta, a to je mogoče pričakovati. V pogovoru z Viljemom španski menih odkrito izrazi prezir do tega svetnika, čigar načelom sledi frater iz Baskervilla.

Jorge varovanje skrivnosti o smehu rade volje plača z življenjem, poje zastrupljene strani knjige, na koncu pa njegov »upor« privede do požara v knjižnici, v katerem v plamenih izgine neprecenljiva dediščina človeštva. Težko najdem dejavnike, ki bi slepečo dejanje opravičevali.

Slepo prepričanje v absolutno nezmotljivost lastnih načel ga vodi v ubijanje in uničenje stoletja starih knjig le zato, da se drugačno stališče ne bi moglo razširiti. Jorgeja zlahka označim za poosebitev nazadnjaškega krščanstva, ki je dolga stoletja zaviralo napredek evropske celine – v strahu pred izgubo moči. V delu je predstavljen kot zloben lik, čigar dejanja vodijo zgolj v uničenje in ne vsebujejo ničesar koristnega. Umberto Eco velja za postmodernističnega avtorja. Za pisce te literarne smeri je veljalo prepričanje, da je tisočletje stara svetovna literatura do druge polovice dvajsetega stoletja izčrpala vse možne teme in motive, zato avtorjem ni preostalo

nič drugega, kot da že obstoječe motive citirajo, parafrazirajo in povezujejo v svojih delih.

Že v liku Jorgeja iz Burgosa Eco »omeni« Joseja Luisa Borgesa, enega od utemeljiteljev postmodernizma. Najbolj pa postmodernizem Imena rože odseva v glavnih likih: protagonistu Viljemu iz Baskervilla in prvoosebemu pripovedovalcu Adsonu iz Melka.

Da je Eco ta lika ustvaril s »citiranjem« vsebine – po njegovem mnenju – že zapolnjene babilonske knjižnice, opazimo v njuni podobnosti z Doylovim Sherlockom Holmesom in njegovim družabnikom Watsonom. Eco se zaveda, da bo bralec to podobnost opazil in je ne poskuša prikriti.

Vidna je že v imenih, saj je ravno Baskerville dogajalni prostor ene najznamenitejših »prigod« tega para, poleg tega pa Adson zveni zelo podobno kot Watson.

Prav tako Viljem uporabi značilno Holmesovo frazo »Moj dragi Watson,« le da za svojega učenca. Postmodernizem, ki priznava vse teme iz preteklosti kot enakovredne, se zrcali tudi v Viljemovih prepričanjih. Čeprav je veren, zavrača togo cerkveno doktrino o eni sami resnici, temveč Adsona pouči o njeni nedorečenosti in nedokončnosti. O njegovem priznavanju obstoja več »resnic« govori tudi neodobravanje zaprtja in nedostopnosti knjižnice za menihe in ogorčenost ter prezir, ki ju čuti zaradi Jorgeja, ki resnico prikriva.

Vpliv oblasti na dojemanje resnice omeni tudi Menart v odlomku iz pesmi *Anno domini*. Kot velja v Ecovi opatiji, velja tudi v Menartovi: s prepisovanjem knjig se znanje nedvomno prenaša na prihodnje rodove, a skriptorji predstavljajo tudi filter, ki odloča o dopustnosti prenosa nekaterih znanj. Oba avtorja tu prideta do enakega spoznanja: zgodovinska resnica je vedno vprašljiva, saj nikoli niso predstavljene vse njene plati.

Stara modrost pravi, da zgodovino pišejo zmagovalci, a to se ne nanaša le na zmagovalce vojn, temveč tudi na zmagovalce družbenega sloja, torej tiste, ki so močni in na oblasti.

To je v srednjem veku seveda Cerkev, ki odloča o sprejemljivosti vsakega prepisanega besedila.

Zato so se ohranila le besedila, ki jih je vera imela za koristne, drugačna, ki pa so o njenih dogmah dvomila, pa so se izgubila; tudi Aristotelova razprava o smehu.

Mislím, da je razumevanje resnic, kakršne predstavi Eco, koristno.

Vodi nas do tega, da ne verjamemo slepo temu, kar se je ohranilo, ampak mislimo tudi na to, kar se ni; na zgodbe poražencev, ubogih kmetov in drugih, ki jih je človeštvo pustilo na stranskem tiru.

Prav tako menim, da Ime rože zlahka aktualiziramo. Čeprav je dogajalni čas srednji vek in se zgodba odvija v že davno uničeni opatiji, prav tako pa se v romanu pojavijo še sodobnemu človeku dokaj nepoznani elementi metafizike in heretizije ali krivoverstva, je vse le globlje, brezčasno sporočilo, ki je veljalo tako v času nastanka romana l. 1980 kot tudi danes.

Črno-bela polarizacija likov, kjer je Viljem prikazan kot neoporečen protagonist, Jorge pa poosebitev zla, pri aktualizaciji zgolj pomaga.

Eco nas opozarja na močne sile, ki so si vedno želele in si bodo vedno želele imeti monopol nad našim razumevanjem sveta.

V človeški zavesti so te sile vedno pretežno del preteklosti, srednjega veka in morda nekaterih ekstremnih avtoritarnih režimov v zakotnih delih sveta, na žalost pa so še tako prisotne v sodobni družbi. Vlogo cerkvene cenzure so prevzeli

algoritmi, ki nam »servirajo« informacije po našem subjektivnem okusu, pa čeprav morda neresnične.

V ozadju tega je boga zamenjal kapital, gonilna sila tega sistema pa niso več moralne vrednote krščanstva (če so kdaj sploh bile), ampak želja po dobičku.

Tako smo se znova znašli v sistemu, kjer resnično avtonomnega mišljenja skoraj ni več.

V šoli je srednji vek predstavljen temučno, kruto, strašljivo in nepravilno obdobje, ki pa smo ga, zahvaljujoč napredku, že davno pustili za seboj in tako uživamo v resnični in brez-pogojni svobodi mišljenja.

A ČLOVEŠKA NARAVA IN ŽELJA PO NADVLADI SE NE SPREMINJATA.

Kot temna senca, ki se je ne moremo otresti, nam sledita in v podzavesti postavljata vprašanje, ali se je v resnici sploh kaj spremenilo.

Ambrož Anton Ahačevčič | *Srednja šola tehniških strok Šiška, Ljubljana, srednji strokovni program, 3. in 4. letnik, PTI*

Mentorica | **Adelina Kofol Filak**

Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo nečesa koristnega.

V priloženi pridigi nam pesniški subjekt, v stilu pridig, da nek teološki nauk, o katerem je vredno razmisliti. Sprva namiguje na strah pred smrtjo in podobnim, saj je to za marsikoga dovolj, a v poznem srednjem veku, je največja ambicija mož slava, in to taka, ki se jo pridobi s prelito krvjo. Razburljivo je, da je ta želja po slavi in uspehu strupena, saj z namenom služenja gospodu kršijo njegovo zapoved. Kriv pa ni le kmet, vitez, kralj, temveč tudi cerkev sama. Vero so skrivili v iskanje slave in denarja, celo papeži so sami vodili vojske in pobijali. Vse, kar je sveto, so ukradli, nato pa še z vero in pravili upravičevali. Najpomembnejša zapoved, vsaj za to pridigo, je peta, ki se glasi: »Ne ubijaj!« Subjekt, ki je frančiškan, pa nima težav le z ubijanjem za slavo, čast in podle namene, moti ga vse ubijanje, a žal ve, da se ubijanje in vojna nikoli ne končata. Vedno vsake ... in pusti iskro, ki bo znova zanetila plamen.

Gospodovo zapoved tako kršijo vsi, tudi revni kmet, ki se brani, prav tako ponosni vitez, ki se z umorjenimi ljudmi vedno hvali. Etično stališče frančiškana je primerno za njegov poklic in bi bilo najbolje za vsakega človeka, a žal se meni to ne zdi mogoče. Dober primer pokvarjenosti je Jorge, starejši jecljav menih, ki pa je nauke boga izkrivil za osebne motive; kompromis pa je, da se Jorge ne počuti grešnega, četudi krši eno najpomembnejših zapovedi. Jorge je prepričan v svoj motiv in do neke mere ima celo prav. Motiv široko gledano ni bil pokvarjen ali slab, vendar je v svojem boju proti temu, čemur je on pravil zlo, sam postal večje, hujše zlo. Tudi na koncu, ko je njegovo početje razkrito, Jorge s svojim poslednjim dejanjem, požigom, pokaže, da še vedno želi to doseči in da bi bog to želel. Ni iskal slave, a je prav tako moril, četudi zaradi čistejšje vere in duše, ki jo je sedaj še veliko bolj umazal. Kot pa sem omenil, Jorge ni le

slab. Kot pravi pregovor: »Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo nečesa koristnega.« Dober primer je Jorge.

Pokaže visoko raven inteligence, tudi v umorih, in njegovo življenje je posvečeno bogu, četudi je na koncu začutil hudiča. Gotovo bi se strinjal, da je Jorge imel v sebi veliko koristnega, tako v znanju kot v početju, celo njegov motiv je bil posvečen Cerktvi in ohranjanju svetega, a on vere ni prilagodil napredku, temveč je želel večno pokorščino takratnim dogmatičnim tezam Cerktve.

V romanu Ime rože pa je protagonist Viljem iz Baskervilla in njegov pomočnik Adson. Viljem je na nek način podoben Jorgeju, a ne po videzu, temveč po početju in bistrournosti.

Tudi on služi Cerktvi, nekoč kot del inkvizicije, sedaj pa kot menih, a v romanu deluje skorajda kot detektiv. Njegova želja – v srcu – je po službi bogu, a samo početje ga vleče k odkrivanju resnice. Želi razkriti, česar ne ve, odkriti, kar je – in ob tem večno služiti bogu.

V stilu postmodernizma, v katerem je pisal Eco, pa sta bila tako Viljem, Adson in tudi zgodba nekoliko povzeta. Ne le zgodba, temveč tudi tema, motivi, obnašanje in celo imena. Roman je zmes več žanrov, v ospredju seveda detektivski in zgodovinski, doda pa tudi stil gotskega, romantičnega in filozofskega. Npr.: Viljem je, kot je Eco sam napisal, nekoliko povzet po Sherlocku Holmesu in tako tudi Adson po njegovem pomočniku Watsonu. Detektivski duet, ki rešuje skrivnostne smrti, poleg tega pa je dodana romantična zgodba Adsona in filozofska zgodba Viljema. Eco je tako vključil žanre in motive, ki delajo roman še toliko bolj zanimiv, saj tako postane bolj ali manj predvidljiv.

V priloženem odlomku Anno Domini pa dobimo še en izjemno zanimiv pogled v zgodovino. Po prebranem se vprašamo, kaj je bilo in česa ni bilo ter kaj manjka.

Kaj je zgodovinska resnica, bodisi v romanu Ime rože ali pa v šolskem učbeniku. Zelo znan rek je, da zgodovino pišejo zmagovalci, a ta zgodovina ni vprašljiva le zaradi manjkajočih vpisov poražencev, temveč tudi zaradi motivov piscev in zmagovalcev.

Saj zmagovalci nimajo želje po moči in oblasti nad živimi sovražniki, temveč tudi v bližnjih krogih.

Če v bitki premagajo Turke, gotovo ne bodo opevali najbolj požrtvovalnih kmetov, teptali gospodov na konjih, ki dele usodo kmetov. Še ena od izkrivljenih resnic, poleg zgodovinske, pa je v obdobju srednjega veka verska resnica. Častihlepnost je zadela vse, vsaka zgodba je nadzorovana, pogosto pretirana in tudi zlagana, a zgodbe, pridige, balade in tudi sami dokumentarni zapisi služijo svojemu namenu;

ta pa ni le dokumentiranje dogodkov in pričevanje resnice.

Moje mnenje je, da je v Ecovem romanu zgodovinska resnica ravno tako vprašljiva kot je nasploh.

Eco je imel rad to zgodovinsko obdobje in ga je upodobil v podtekstu kot prehod iz srednjega veka in dogmatizma do renesanse in dejstev, ki jih razišče Viljem. Pokaže, da lahko vera in napredek delujeta, a tudi tako ne bo šlo gladko.

V samostanih so opati in menihi pisali zgodbe in pričevanja, kot jih je upodobil Eco – in na samem vrhu samostana je bil skvarjeni Jorge. Vendar je zaradi tega – po mojem mnenju – zgodovina veliko bolj zanimiva; ima več stvari, več opisov, več odtenkov (neskončna zgodba, pri kateri ne poznamo ne začetka ne konca, ki se vedno ponavlja in vedno dodaja).

Eco je zelo dobro upodobil zgodovinsko obdobje, pa tudi pomaga zastoj.

Vidno je bilo, da ljudje na oblasti, dobri ali slabi, odločajo ne le o napisanem, temveč tudi o branem in slišnem. To nam da še več možnosti za razmislek in tako vzbudi zanimanje in željo po znanju.

Ecov roman aktualizirati je bolj ali manj preprosto kot se zdi na prvi pogled.

Kot sem že omenil, je roman prepleten s temami iz z motivi.

Morda se je težje poglobiti v filozofijo metafizike in vere proti znanosti in podobnem, a roman preprostu bralcu da veliko razumljivejših tem, kot je npr. Adsonova ljubezenska zgodba; prav tako vzbudi strah pri gotski temi in pa človeško zanimanje za odkrivanje skrivnosti, kar se predvsem pozna v reševanju umorov.

Po mojem mnenju je roman odlično zasnovan, skorajda neopazni so prehodi iz motivov in tem, pri tem pa pušča vedno več vprašanj v glavi.

Iz zanimivega zgodovinskega obdobja lahko izluščimo še boj med vero in napredkom, iz ljubezni lahko izvzamemo ljubezen do boga in človeka, prav tako je zanimiva izkušnja, katere del je bil Viljem, njihove kazni in pregoni – kako je lahko borba proti zlu včasih večje zlo.

Roman lahko bereš preprosto, kjer te gotovo potiska naprej želja po razrešitvi skrivnosti, lahko pa bereš izjemno poglobljeno, kjer se sproti sprašuješ in raziskuješ o motivih in dogodkih.

Izjemno zgodbo si je – po mojem mnenju – v srcu preprostosti in človeške narave lahko aktualizirati, zanimanje pa,

ki ga roman lahko zbudi na različnih področjih, nas lahko žene k temu, da se bolj in še bolj poglobimo v te teme in vprašanja, tudi zunaj samega romana.

Sam sem velik ljubitelj zgodovine, prav tako sem kristjan, zaradi česar sem se najbolj poglobljal v zgodovinsko plat romana ter v uporabo vere, moči in denarja za izvrševanje usode.

Veliko sem se prav tako spraševal o ljubezni ter seveda detektivih, vodilni plati romana.

Po mojem mnenju preplet dualizma in postmodernizma ni težava, pač pa čar romana. Daje mu globino in bralcem vzbudi zanimanje. Vse predstavljeno lahko aktualiziramo, edina meja je naša domišljija.

Metka Jeseničnik | *Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina, srednji strokovni program, 3. in 4. letnik, PTI*

Mentorica | **Laura Brataševc**

V Menartovem delu Srednjeveške pridige in balade je v ospredju dogajanje v srednjem veku.

Pisec v baladah in pridigah sporoča nauke življenja.

Če pogledamo etična stališča pesniškega subjekta v delu Pridiga o bojni slavi in peti božji zapovedi, kaj zasledimo?

Etična stališča pesniškega subjekta so božje zapovedi. Pesniški subjekt veruje v boga in verjame, da je treba božje zapovedi spoštovati. Še posebno spoštovanje nakloni peti božji zapovedi, ki nas nagovarja oz. uči, naj ne ubijamo. Če ubijemo človeka, s tem ubijemo boga. To lirski subjekt opiše, tudi v delu. To pa ni edino etično stališče lirskega subjekta. Etično stališče je tudi vedenje ljudi do samega boga. Tisti človek, ki ubija, s tem pokaže svoj odnos do boga. Človek, ki ubija, ne veruje več, tudi če tega ne kaže navzven. To je pisec zelo dobro primerjal z vojno. Človek, ki ubija v vojni in si želi biti viteški, že ne veruje, saj je z ubijanjem ubil tudi boga. Zato pisec svetuje, da je bolje biti pokoren in ubogljiv – kot pa ubijati ljudi.

Če primerjamo Menartovo pridigo o bojni slavi in božji zapovedi in Ecov roman Ime rože, zasledimo, da je v romanu kršena peta božja zapoved. Povezava med tema dvema deloma je peta božja zapoved.

Menart opisuje, kako jo kršimo in kakšna kazen nas zato doleti. Eco pa v romanu, v resničnem življenju, prikaže kršenje pete zapovedi. V Menartovi pridigi je vključen vsak človek, v Ecovem romanu pa greh zagreši Jorge.

Ali za Jorgejevo usodo velja latinski pregovor: »Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo nečesa koristnega.«? Morda res

drži, da če Jorge ne bi zastupil knjige in zato moril, Adson in Vilijem ne bi prišla v opatijo in iskala morilca. Jorge pa tudi ne bi zastupil samega sebe, tako da bi še naprej škodoval drugim, še posebej pa bi škodoval sebi, saj se je oddaljeval od boga. Za Jorgejevo usodo pa morda tudi ne drži latinski pregovor, saj ko zastupi knjigo, na koncu tudi sam umre. In zato v tem slabem ni nič dobrega za Jorgeja, saj umre – in kaj je dobrega v smrti? Za večino prav nič, saj menijo, da se s smrtjo življenje zaključuje.

Če se poglobimo v Ecovo življenje, da bi bolje razumeli roman, zasledimo, da je deloval v postmodernizmu.

In kaj je značilno za postmodernizem?

Za postmodernizem je značilno, da ustvarjalci v tem obdobju uporabljajo mitične in domišljajske motive. Značilni pa so tudi posebni simboli. Še posebej je po simbolih znan Eco, ki je bil tudi semiotik, zelo dober poznavalec simbolov. To se vidi tudi v romanu, saj Vilijem vedno govori v nekem simbolnem jeziku. Nič ne pove jasno, vse pove s simboli.

Značilna je tudi tema o bogovih, kar je povezano tudi z romanom Ime rože, saj je v ospredju krščansko okolje, vse dogajanje se odvija v opatiji oziroma v samostanu.

Za postmodernizem je značilno tudi mešanje žanrov, kar je značilno tudi za Ecov roman, ki je mešanica več žanrov.

Eco je zelo znan postmodernist, tudi zaradi romana Ime rože, ki nam prikaže vse značilnosti postmodernizma, obdobja, v katerem je deloval Eco.

Postmodernizem je obdobje po modernizmu, kar nam pove tudi ime – postmodernizem.

Sedaj, če se posvetimo Ecovemu romanu in se posvetimo bolj vsebini, naletimo na vprašanje, ki nas predrami, da morda začnemo dvomiti v zgodovinsko resnico romana.

A če poznamo pisatelja Umerta Eca in če dobro preanaliziramo delo, ugotovimo, da zgodovinska resnica sploh ni vprašanje. Najprej Umberto Eco je bil mediavelist, kar pomeni, da je bil zelo dober poznavalec srednjega veka. Zato se dvom o zgodovinski resnici tu že malo zmanjša. In če pogledamo delo, vidimo, da je v ospredju duhovniški stan, ki je bil takrat zelo zakrit, navadni ljudje niso imeli vstopa v opatijo. Če povežemo delo z odlomkom iz Menartovega dela z naslovom Anno Domini, vidimo, da je tudi tu prisotna krščanska oz. verska tematika.

Kronist, ki je v zgodovini pisal rokopise in zapisoval vse o veri in podobni tematiki. Kronist je pisal vse, kar mu je opat naročal in tu opazimo, da ima opat večjo moč.

To zasledimo tudi v Ime rože, saj imajo rokopisca, ki zastrupijo knjigo, ker si želi oblasti in moči, ki jo ima opat.

Resnica je, da kronist ali pisec nimata nikakršne moči, kar ni prav, saj zapisujeta božjo besedo.

Opat pa s kronistom ravna kot z lutko in zviška.

Zgodovinska resnica o romanu Ime rože je, da je roman sledil zgodovinskim pričevanjem in zagotovo prikazuje pravo resnico o srednjem veku in duhovniškem življenju.

Za konec pa se posvetimo še aktualizaciji romana Ime rože. Res je, da aktualizacija ni enostavna, saj nekatera dela – po določenem času – niso več aktualna.

Ampak Ime rože zelo lahko aktualiziramo. Tudi dandanes se pojavljajo spori, nesoglasja med oblastjo in nižjimi sloji.

Ecov roman najlažje aktualiziramo s politiko. Nižji politični položaji v parlamentu se vedno borijo za višji politični položaj. Borijo pa se lahko pravično ali nepravično, umazano. V zgodovini so celo morili. Romana ni težko aktualizirati zaradi dualizmov, metafizike ali herezije, saj če so ti pojmi lepo predstavljeni, jih lahko razume tudi preprosta človeška pamet. Menim, da je Ecu to v romanu uspelo zelo dobro opisati, saj je zelo berljiv, kljub vsem simbolom, ki so vključeni v delo.

Dragica Motik | Ljubljana

Erika Ašič | Društvo katoliških pedagogov Slovenije

Zakladnica ljubezni, znanja in idej

E-zbornik Živeti s kulturno dediščino danes za jutri

Treasure Trove of Love, Knowledge, and Ideas.

E-Proceedings Living with Cultural Heritage Today for Tomorrow

Izvleček

Ključne besede:

dialog, domoljubje, kulturna dediščina, mednarodna konferenca, poučevanje, Slovenci po svetu, zbornik

V Društvu katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) smo 19. 11. 2022 na Osnovni šoli heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu pripravili že 4. mednarodno konferenco Vzgoja za ljubezen do domovine in države, tokrat z naslovom Živeti s kulturno dediščino danes za jutri. Da bi sporočilno in vsebinsko bogati prispevki ostali zbrani na enem mestu in dostopni širšemu krogu ljudi, smo tudi letos pripravili e-zbornik vseh prispevkov.

Abstract

Keywords:

dialogue, patriotism, cultural heritage, international conference, teaching, Slovenians abroad, proceedings.

The Association of Catholic Educators of Slovenia held the 4th International Conference entitled 'Education for Love of Homeland and Country' on November 19, 2022, at the OŠ heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu Primary School, on the theme of Living with Cultural Heritage Today for Tomorrow. An e-collection of all the contributions was prepared again to keep the richness of the messages and content in one place and to make them accessible to a vaster audience.

Slika 1: Logotip konference

Mednarodne konference Vzgoja za ljubezen do domovine in države

To je bila naša že četrta mednarodna konferenca Vzgoja za ljubezen do domovine in države. Take konference pripravljamo, ker želimo ozaveščati o pomenu domoljubja, o pomenu znanja za razvoj kritičnega mišljenja in demokracije ter o bogati slovenski materialni, družbeni in duhovni kulturni dediščini (jezik, literatura, običaji, narava, arhitektura, umetnost, hrana, izdelki ...). To se ujema tudi s smernicami UNESCO, ki kot ene ključnih vrednot postavlja nacionalno enotnost in globalno solidarnost – ljubezen do države, demokracijo, soodvisnost, aktivno in odgovorno državljanstvo (UNESCO, 2002: 28).

S konferencami želimo učiteljem in vzgojiteljem dati priložnost, da si izmenjajo izkušnje ter dobijo potrditev, da pri vzgoji za domoljubje niso sami. Želimo vzpostaviti stik in povezavo med vsemi Slovenci – v t. i. matici, zamejstvu in izseljenstvu. Verjamemo, da se lahko drug od drugega veliko naučimo, da smo si lahko v podporo ter da samo skupaj – Slovenci v Sloveniji, Slovenci v zamejstvu in Slovenci po svetu – tvorimo celostno »slovensko telo«.

Vsako leto na konferenci izpostavimo drugo temo, tudi način izvedbe je do sedaj bil različen. Leta 2019 je bila konferenca v živo, v letih 2020 in 2021 preko spleta (zaradi epidemije Covid-19), v letu 2022 pa smo pripravili hibridno konferenco. Okrog 50 udeležencev je bilo v živo prisotnih na šoli, 35 pa preko spleta. Tako smo lahko omogočili udeležbo tudi udeležencem, ki se konference zaradi oddaljenosti ne bi mogli udeležiti v živo (npr. Argentina, Nemčija). Marsikateremu udeležencu iz Slovenije smo pa tako olajšali dostop do konference.

Osrednja tema letošnje konference je bila kulturna dediščina – kaj to je, kaj pomeni bogastvo slovenske materialne, družbene in duhovne kulturne dediščine za narod in državo, kako skrbimo (ali ne) za ohranjanje kulturne dediščine, kako bi jo bilo treba ohranjati, zakaj in kako naj o njej poučujemo otroke in mlade ipd. V plenarnem delu so nam o tem spregovorili etnolog dr. Janez Bogataj, publicistka iz zamejstva Erika Jazbar, Sonja Kogej Rus iz Slovenskega etnografskega muzeja ter arhitekt Janko Rožič. Po plenarnem delu so potekale štiri vzporedne strokovne skupine – ena v živo, ena hibridna ter dve spletni. Posnetki vseh plenarnih predavanj ter nekaterih prispevkov iz skupin so dostopni na <https://www.dkps.si/izobrazevanje/mednarodna-konferenca/4-mednarodna-konferenca-2022#c871>.

Vse naše dosedanje mednarodne konference so vključevale tudi glasbo in petje. Letos je poleg učenk in učencev šole gostiteljice v Starem trgu pri Ložu glasbene točke prispeva-

la slovensko-nemška družina Hormuth. Za zaključek smo prisluhnili pesmi Slovenija v svetu; besedilo je napisal dr. Marko Kremžar, uglasbil pa Jože Osana, oba Slovenci iz Argentine. Pesem je postala himna slovenskih izseljencev. Družina Hormuth je s to pesmijo v dvorani pričarala posebno vzdušje.

Slika 2: Glasbena obogatitev na konferenci

E-zborniki so zaklad ljubezni, znanja ter primerov iz prakse

Na vseh do sedaj izvedenih konferencah smo bili priča odličnim prispevkom iz teorije in prakse ter osebnim pričevanjem. Škoda bi bilo, da bi se izgubilo – zato smo vse prispevke vseh konferenc zbrali v e-zbornikih, ki so prosto dostopni preko tu omenjenih povezav in preko Cobissa. E-zborniki so naslovljeni kot je bila konferenca tistega leta, urednica vseh je Erika Ašič:

- 2019: *Vzgoja za ljubezen do domovine in države*, 481 strani, 55 prispevkov, dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/MK_2019_zbornik.pdf
- 2020: *Imamo svojo državo Slovenijo*, 320 strani, 33 prispevkov, dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2020.pdf
- 2021: *Odgovorno ohranjajmo slovensko identiteto*, 627 strani, 82 prispevkov, dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2021.pdf
- 2022: *Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*, 474 strani, 47 prispevkov, dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2022.pdf

Skupaj smo torej v štirih letih skupaj objavili 217 strokovnih prispevkov na 1902 straneh. To so prispevki, iz katerih veje ljubezen do Slovenije, do njenega jezika in kulture, do njene narave, pogled v zgodovino, v običaje, družinsko in družbeno življenje. Tu je zbrana množica primerov, kako na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja pri vseh učnih pred-

metih otroke in mlade vzgajati za ljubezen do domovine, za aktivno državljanstvo. Poseben čar pa dodajo prispevki iz tujine – tako strokovni kot osebna pričevanja.

E-zbornik *Živeti s kulturno dediščino danes za jutri* (2022)

Letošnji e-zbornik je poleg uvodnega dela razdeljen na tri poglavja. Tako kot na konferenci, tudi v zborniku lahko zasledimo tri področja, ki so potrebna, da prenašamo kulturno dediščino na poznejše rodove; to je znanje, ljubezen in konkretno delo, izkušnja. Zbornik s svojo snovjo in notranjo zgradbo spregovori o sobivanju in opozarja na pomen dialoga, sodelovanja in dopolnjevanja. Zbornik je jasno, pregledno in estetsko urejen, njegova posebnost so priloge, ki imajo poleg lične tudi uporabno in dokumentarno vrednost.

Znanje

V prvem poglavju z naslovom *Dobri temelji – znanje* so objavljeni prispevki, ki prinašajo predvsem znanje, poznavanje, širok pogled. Tu najdemo opredelitev vloge pedagoga pri ohranjanju naroda in njegove dediščine (dr. Andrej Fink), prispevek o slovenski dediščini in naši mlačnosti do nje (ddr. Verena Perko), prispevek o povedkah kot izhodišču za domoznansko vzgojo (akad. prof. dr. mag. Marija Stanonik) ter dva prispevka o pogledu v učbenike ter učne načrt za zgodovino na slovenskem področju (Rok Kastelic in Anton Arko).

Znanje je temelj, na katerem lahko gradimo vse ostalo. Pomembno je poznati svoje okolje, svojo zgodovino, kulturo, prednike. Šele potem lahko imamo do tega odnos, to spoštujemo. Kako naj bi mlad človek znal s svojim vrstnikom živeti v medsebojnem spoštovanju in upoštevanju razlik v kulturi, jeziku, veri, vrednotnem sistemu, če prvin svojega kulturnega izročila ne pozna, če ne ve, od kod prihaja, kje so njegove kulturološke korenine, kako so živeli njegovi predniki, zakaj so si prizadevali in na kakšni osnovi so gradili vrednotni sistem, iz katerega raste slovenstvo.

Ko imamo znanje, vedenje, lahko oblikujemo kritično mišljenje – smo zmožni preceniti, kaj je dobro in kaj ne. Kot nas opominja uvodnik v zbornik: »Ni vse, kar je podedovano, samo po sebi dobro. 'Podedujemo' lahko tudi predmete in orodja, ki delajo škodo; podedujemo lahko slabe navade, podedujemo lahko uničevalen odnos do sebe, drugih in okolja. Toda kot odrasli, ki naj bi bili sposobni samostojnega in kritičnega razmišljanja, se lahko vprašamo: Kaj od tega, kar nosimo v sebi in s seboj, kar imamo ob sebi in s čimer delamo, je dobro? Kaj je tisto, kar ohranja življenje in naravo, kar je v dobro celotnega človeškega bitja? Kaj je tisto, kar bo tudi na-

slednjim rodovom lajšalo življenje oziroma jim bo sploh omogočalo življenje? Ali so to ure in ure, preživete ob igranju igrice za zasloni? Ali morda na TikToku, Snapchatu, Instagramu ipd.? Ali morda delovne navade in vztrajnost? Poznavanje zgodovine, da bi se lahko iz nje kaj naučili? Morda poznavanje zakonitosti narave? Spoštovanje ljudi, narave, življenja? Še veliko bi lahko naštevali. Izbere pa vsak sam, zavestno ali nezavedno.«

Avtorji nam v tem poglavju dodajo nekaj pomembnega znanja o kulturni dediščini, slovenskem jeziku in zgodovini, nas usmerijo v iskanje novega znanja in nam v razmislek podajo kar nekaj pomembnih vprašanj o tem, kako cenimo svojo preteklost, slovensko dediščino ter kam nas mlačen odnos do tega vodi.

Ljubezen

Drugo poglavje je naslovljeno *Daleč od domovine – iz ljubezni do nje*. Iz prispevkov vejejo občutja, ki so prepletena z znanjem, ljubeznijo, zavednostjo in pripadnostjo. Tu so zbrana pričevanja o ljubezni do družine, roda, domovine, slovenstva, slovenskega jezika, umetnosti, slovenske ljudske in umetne pesmi, raznoterih prvin kulturne dediščine in naravnih danosti okolja rodne domovine. Tu so zgoščeni prispevki Slovencev in njihovih potomcev, ki so živeli in še danes živijo v tujini. V uvodniku v zborniku je zapisano: »Prispevki naših cenjenih sonarodnjakov/zdomcev nam zelo jasno sporočajo, kako pomembna je bila odločitev staršev, da bodo otrokom 'izročili' slovenski jezik, običaje, znanje o Sloveniji ter ljubezen do domovine. Pa ne le odločitev, ampak trdo, dosledno in vztrajno, toda ljubeče delo, ustvarjalnost, znanje, poštenost in brezpogojna ljubezen do domovine, do slovenskega naroda, ne glede na to, kaj slabega so v domovini doživeli. Pri tem niso izgubljali časa; slovenski pouk, gledališče, slovenska pesem ipd. ter vzgoja otrok in mladih – vse se je začelo že v taboriščih, nadaljevalo in raslo pa v mnogih slovenskih skupnostih v Argentini, ki so jih osnovali takoj po prihodu tja. Kakšna neverjetna ljubezen do domačega, kakšna zavednost, izobraženost in kakšna pokončnost!«

Konferenca (in s tem zbornik) Vzgoja za ljubezen do domovine in države je zagotovo nekaj posebnega v slovenskem prostoru. Učitelji iz matične, zamejske in izseljene Slovenije sodelujejo v dialogu in razkrivajo mnoge zamolčane oz. izpuščene vsebine. Poleg primerov iz pedagoške prakse je to zelo pomembna dodana vrednost in vsebinska obogatitev programa/zbornika s pričevanji slovenskih ljudi iz Argentine, katerih starši so morali po 2. svet. vojni zaradi ogroženosti lastnega življenja zapustiti domovino. Mladi rod so na tujih tleh vzgajali v ljubezni do domovine Slovenije in mu daleč od domovine posredovali bogato zakladnico kulturne dediščine. Tako so njihovi potomci ohranjali stik

s koreninami slovenstva, ohranjali so jezik in prvine kulturnega izročila ter to predajali naprej kot dediščino. Vse svoje fizične, umske in čustvene moči so vlagali v slovensko skupnost in v svoje družine. Svoj rod so povezovali z domovino Slovenijo. Ob tem pa so se vključevali v življenje v tujini, se naučili novega jezika in navad. To je pričevanje spoštovanja obeh domovin – rodne in nove domovine. Na konferenci so Slovenci iz tujine (Argentina, Nemčija) sodelovali s svojimi pričevanji, njihovi referati in predstavitve v skupinah so tudi tukajšnjim učiteljem vlivali pogum v želji, da bi poskušali posnemati rojake iz izseljene Slovenije.

Pričevalke oz. nosilke referatov iz Argentine so soproge in hčere uspešnih Slovencev z različnih področij. Njihovi možje in očetje so bili znanstveniki, pisatelji, režiserji, igralci, scenaristi, slikarji, kiparji, gospodarstveniki. V prispevkih so predstavile pomembne poudarke iz njihovih življenj ter vpliv vsakega posameznika na slovensko okolje v Buenos Airesu in na lastno potomstvo. Avtorice so poročale tudi o lastnem zavedanju dela svojih prednikov, saj so jih ti vzgajali v pripadnosti slovenskemu narodu, da bi znale in zmogle ohranjati pokončno držo v življenju in trdne vrednote, ki naj bi jim sledile v prihodnosti. Pričevanje žena, hčera ali vnukinj znanih Slovencev izpod Južnega križa in življenjske zgodbe ter njihove usode so se zelo dotaknile pedagoških delavcev, udeležencev konference iz Slovenije.

Udeležence smo ob zaključku konference vprašali, kateri prispevek jim je bil najbolj všeč. Nekaj mnenj navajamo tu:

- Miriam Oblak in Teodora Geržinič – izredno sta se me dotaknili zgodbi njunih očetov, ker sta ohranila in predala ljubezen do Slovenije svojim otrokom in veliko dala argentinski skupnosti Slovencev.
- Najbolj sta me nagovorili pričevanji Apolonie Marolt in Lucie Makek, prvič sem slišala za oba slovenska domoljuba.
- Prispevek Marije Hirschegger je bil zelo ganljiv. Mi še odmeva v spominu in bo še dolgo.
- Ostaja mi misel Andreja Finka, da je pomembno, kako predstavimo neko stvar, saj so mladi kot gobe, ki vase vpijajo tekočino.

Zgodbe rojakov iz Argentine so se med predstavitvijo na konferenci močno dotaknile pedagoških delavcev iz Slovenije. Zaznavali smo lahko doživljanje pričevanj pri udeležencih konference; za kakšno minuto so slike udeležencev na ekranih, ki so konferenco spremljali preko spleta, nenedoma izginile in se znova pojavile z robčki v rokah. Utripa srca nismo zaznali, čutila pa se je povezanost različnih Slovanov, tukajšnje in izseljene.

Nekateri učitelji iz Slovenije so v skupinah sporočali, da o tem, kar so slišali od rojakov iz Argentine, niso vedeli nič,

tudi v času svojega izobraževanja niso o tem ničesar slišali. Izrazili so željo, da bi svojim učencem in dijakom posredovali kaj več o Slovencih po svetu. Želijo si, da bi takšne realne in celovite zgodbe pripeljali v svoje razrede, da bi se dotaknile tudi njihovih dijakov. Posnetke s konference lahko sedaj uporabijo kot učno sredstvo pri pouku. Vsi prispevki iz tega poglavja so v celoti posneti ter prosto dostopni, tako kot prispevki, objavljeni v zborniku. Gotovo ima veliko vrednost, če med učno uro slovenščine učitelj zavrti posnetek Slovenke iz Argentine, ki govori brezhrebno slovenščino, čeprav je rojena v Argentini. Ali pa pri učni uri zgodovine, geografije, morda etike – ter se po ogledu posnetka primerno pogovori z učenci, jih povpraša, kaj so videli, slišali, kaj se jim je vtisnilo ter se o tem z njimi pogovori. Kdor bo izkoristil to možnost, mu ne bo žal. (Seveda naj ob tem ustrezno navede vire.) Učenci bodo ob poslušanju resničnih zgodb postopoma dobivali realne predstave o celoviti stvarnosti teh ljudi – zakaj živijo v Argentini, kako delujejo njihove skupnosti, kako oz. zakaj so ohranili jezik in kulturo. Učili se bodo poslušati in tudi slišati drugega, postavljati vprašanja, izraziti svoje pomisleke, mnenje in seveda misliti s svojo glavo.

V tem poglavju imajo posebno mesto tudi izkušnje Slovencev iz Nemčije. Spoznavali smo nevsakdanji dosežek dveh petnajstletnih deklet slovenskih korenin, rojenih v Nemčiji. Dekleti sta napisali prvi mladinski slovensko-nemški roman, v katerem glavna lika hrepenita po državi porekla, Sloveniji. Dekleti, ena iz slovenske, druga iz slovensko-nemške družine, sta v svojem prvencu Bližina daljine (Nähe der Ferne) reflektirali svoje čustvovanje, hrepenenje po Sloveniji, kar je rezultat, tako sta trdili, družinske vzgoje in dopolnilnega pouka slovenščine v tujini.

Drugi primer je predstavila slovensko-nemška družina. Primer vzgoje za domoljubje je izrazila s pesmimi z domoljubno vsebino ob glasbeni spremljavi očeta oz. moža, glasbenika. Družina je predstavila smer vzgoje svojih otrok za ljubezen do domovine in države; čeprav so nemško-slovenska družina – mati Slovenka, rojena v Nemčiji, njen mož, ki je po rodu Nemec, in njuna hči, tudi rojena v Nemčiji, ki je bila z bratom deležna te vzgoje, vsi govorijo slovensko.

Izkušnja

Tretje poglavje – *Ustvarjalnost učiteljev* – je najbolj obširen del Zbornika. Tu so objavljeni prispevki iz prakse slovenskih učiteljev, ki si vsak na svojem področju prizadevajo, da bi otrokom privzgojili ljubezen do Slovenije ter do slovenske kulturne dediščine. In teh je veliko, poučujejo pa različne predmete. V tem delu lahko učitelji najdejo veliko kakovostnih predlogov za svoje delo, pa tudi utemeljitev, zakaj je treba ohranjati narodov spomin. Poglavje se deli na štiri dele:

- *Slovenija, samostojna država*

Od leta 1991 je Slovenija samostojna država. Med prispevki najdemo lep primer, kako šola lahko kot celota in različni starosti otrok primerno obeleži tovrstno obletnico (Trideset daril za trideseti rojstni dan). Zanimiv je tudi primer spoznavanja slovenskih praznikov preko stripov – pri pouku slovenskega jezika. Naslednji avtor pa nam je v razmislek podal prispevek o razvoju in prepoznavnosti nacionalnih barv v slovenskem športu.

- *Po Sloveniji*

V tem poglavju smo zbrali deset primerov o tem, kako lahko učencem približamo slovenske lepote ter naravne značilnosti, pa tudi stavbe, naselja ter njihove značilnosti, kar je nemalokrat spregledano (npr. Pohorske steklarne, Kraške gmajne, kulturna dediščina v Stražišču, kulturni zakladi v Selški dolini, ljudsko izročilo ob Cerkljanskem jezeru, možnosti spoznavanja Slovenije pri pouku angleškega jezika ipd.). Priložnosti za to so – kot nam govorijo ti primeri – pri različnih učnih predmetih ter na različnih ekskurzijah ter dnevih dejavnosti. Predvsem pa je prednost takih projektov, da so medpredmetni, da učencem omogočajo širok pogled, širše in povezano znanje, kar je pot v prihodnost.

- *Iz preteklosti za prihodnost*

To poglavje nam prinaša pot iz preteklosti v prihodnost; avtorji prispevkov nam pokažejo, da je marsikatera dejavnost, ki je bila v preteklosti cenjena, pomembna in potrebna tudi za prihodnost. Tu je npr. čebelarstvo, sušilnica sadja, slovenski ornament, vezenje, kultura branja ipd. Izrednega pomena je, ko učitelj prepozna vrednost neke dejavnosti, jo približa učencem ter poišče načine, kako jo koristno uporabiti v sedanjosti in za prihodnost. Učenci to začutijo in se v dejavnosti vživijo, saj ne gre le za znanje, ampak za dušo, za srce, za vrednote.

- *Ohranjajmo spomin*

V zadnjem delu poglavja o ustvarjalnosti učiteljev pa lahko spoznamo vrsto običajev in načinov ohranjanja kulturne dediščine ter spomina; v tem pa se ne ohranja le način izvedbe določene dejavnosti, ampak tudi vrednote, sporočilo, vzdušje, poznavanje načina dela, načina življenja, pesmi, jezika, odnosov med ljudmi, do narave in do presežnega, do dela. Veliko sporočil je možno prenesti otrokom in mladim, ki jim bodo zagotovo v življenju koristila. Avtorji nam v tem poglavju predstavijo različne primere, npr. folklorni muzikal, primerjavo neke stavbe iz preteklosti z današnjo, običaje (npr. jurjevo, florjanovo in jajčarija), velikonočni prazniki, pranje v potoku, kozolci ipd. vsem dejavnostim je skupno, da so bili učenci zainteresirani; če je učitelj ,goreč', to prenese tudi na učence.

Odprimo vrata

Veseli nas, da smo zbrali veliko gradiva in omogočili, da je publikacija brezplačno dostopna na spletu ter prek naše spletne strani in Cobissa dosegljiva večini bralcev po svetu. Iz vseh štirih e-zbornikov boste zainteresirani lahko dobili vpogled v množico zanimivih primerov uspešne prakse iz pouka različnih predmetnih področij. Vsak učni predmet na vsaki stopnji šolanja ponuja možnost, da bi pedagoški delavci mlade opogumljali k spoznavanju svojega naroda, države, kulture ter jih tako pripravljali, da vzljubijo sebe, svoje bližnje in svoje okolje. Tako mladim krepiamo tudi samospoštovanje. Če bomo v tem uspevali, bomo pomagali odraščajočim, da se bodo z enakim spoštovanjem obračali tudi na svoje sošolce, vrstnike, ki morda pripadajo nekemu drugemu narodu, kulturi ali jeziku.

Zapis v učnih načrtih je eno, oživljanje usmeritev v praksi pa je povsem nekaj drugega. Učitelji potrebujejo možnost in priložnost, da lahko pokažejo, kaj sami počnejo ter da lahko vidijo in slišijo, kako drugi ravnajo ob podobnih izzivih.

Taka strokovna druženja pedagoških delavcev – kot je npr. naša mednarodna konferenca – so prave ,valilnice' novih metodično-didaktičnih in strokovnih idej. Da je prenos izkušenj na druge uspešen, nam potrjujejo izjave udeležencev, ki so jih ob koncu konference izražali tako v pisni obliki (evalvacijski vprašalniki), kakor tudi ustno, npr.:

- »Prav vsak od predavateljev je dodal svoj pečat, delil z nami svoje misli, izkušnje, teoretične elemente. Vse to bom odnesla s seboj in ,vkomponirala' v svoje delo.«
- »Našla sem spodbudo in povabilo, da delam na področju slovenske dediščine še naprej, da se povezujem z istomislečimi sodelavci in hodim ponosno naprej. Ključnega pomena pa je, da v mladih prižigam iskrico za učenje slovenskega.«
- »Izjemno sem uživala v dnevu z dobrim vzdušjem in izrednimi predstavitvami, iz katerih bom črpala pri svojem nadaljnjem delu.«
- »Sami se moramo potruditi za predajanje izročila – mi kažemo s svojim zgledom, da se potem tudi učenci lahko navdušijo.«
- »Pomembna je povezava med tremi Slovenijami; matico, izseljeno in zamejsko Slovenijo. Slednji dve Sloveniji sta se globoko usidrili med učitelje v Sloveniji (tudi v moje čustvovanje) in to je mnoge čustveno predramilo, kar se je pokazalo tudi v komentarjih, pogovorih itd. v odmorih, mejlih ...«

Vredno je ohranjati dialog med učitelji iz matice in tujine

Zadnji dve leti smo ustvarili dialog med matično, zamejsko in izseljensko Slovenijo. To je pomembno, saj organizem zares polno živi šele, kot celota. Tako je tudi z narodom. Pomembno je, da se začutimo med seboj, da smo povezani in med seboj sodelujemo – kot različni organi istega telesa.

Začeti dialog je treba primerno nadaljevati. Pripravljenost je izražena, zdaj so na vrsti tisti, ki lahko to začnejo prenašati s konkretnimi dejanji med mlade na obeh straneh. V Sloveniji poznamo veliko realnih, celovitih zgodb, ki so zbrane v našem spominu in zapisane v e-zborniku – tako iz Slovenije kot iz tujine. Posnetki predstavitev so javno objavljeni in prosto dostopni. Morda jih bo kakšen učitelj uporabil pri pouku. Zgodba, pričevanje, izkušnja, doživetje imajo posebno moč. Kot je menil že Svetina, bi učenci morali biti deležni kakovostnega moralnega pouka s temeljnimi etičnimi vrednotami ter pojmi slovenske, evropske in svetovne kulture. Pouk naj bi bil prilagojen starosti otrok, vključeval pa zglede s pravljičami in zgodbami, basnimi za mlajše ter za starejše življenjepise izjemnih ljudi (vzornikov), filme in poezijo. (Svetina, 1990: 58–59) Vse to naš e-zbornik ponuja.

Ustvarjati je treba ugodne pogoje za različne vrste stikov, pogovorov, pričevanj in doživetij. Učitelji, ki želijo med svoje učence, dijake, študente povabiti konkretno osebo iz tujine, imajo zdaj na razpolago kontakte s pričevalci iz Argentine.

Sprejetost med slovenskimi učitelji je za udeleženke iz Argentine neprecenljiva. Potrdilo se je je to, kar smo govorili, ko smo jih spodbujali, da bi se udeležile konference. Spoznavanje je dvosmerna pot. Tudi naši rojaki iz Argentine so imeli priložnost spoznati, kako učitelji v Sloveniji spodbujajo mlade k ljubezni do domovine in države ter k ohranjanju dediščine. Teh informacij in spoznanj oni niso imeli oz. poznali. Sodobna digitalna tehnologija nam omogoča, da učilnice razširimo preko šolskih zidov in v razrede med učence in dijake na daljavo povabimo goste z različnih koncev sveta. Lahko se medsebojno 'obiskujemo' v obe smeri. Le željo in pogum je treba imeti. Tudi Društvo katoliških pedagogov Slovenije je pogumno zakorakalo na to pot in učinki so navdihujoči.

Velika je vloga slovenskih učiteljev in vzgojiteljev, njihove ustvarjalnosti, zavednosti, truda, srčnosti. To čutijo učenci, to se začuti ob branju prispevkov. Iskreno se veselimo vseh že objavljenih prispevkov in verjamemo, da je takih srčnih učiteljev v Sloveniji še mnogo.

Slika 3: Dr. Janez Bogataj, etnolog

Natečaj Košara – izdelek slovenskega pletarstva: dodatek v zborniku, obogatitev mednarodnih konferenc

Slovensko rokodelstvo je imelo pomembno vlogo pri ohranjanju slovenske razpoznavnosti in istovetnosti. Z natečajem *Košara – izdelek slovenskega pletarstva*, ki smo ga v DKPS prvič razpisali v šolskem letu 2021/2022, smo želeli obuditi spomin na izdelke, ki so jih naši predniki izdelovali zato, ker so jih potrebovali pri vsakdanjem gospodarskem prizadevanju in za praznične potrebe.

Za začetek smo pripravili izobraževanje za mentorje, ki sta ga vodila dr. Janez Bogataj, etnolog, ter Iztok Urbanija, pletar.

Želeli smo, da otroci ustvarjajo iz naravnih materialov. Tako so naši predniki izdelovali košare, ki so jih uporabljali za prenašanje različnih pridelkov in izdelkov, uporabljali so jih na njivah, za prenašanje drv, jabolk, krompirja, repe, nastilja za živali ... Uporabljali so tudi manjše, namizne košare, npr. za kruh, sadje.

Želeli smo, da so izdelki izdelani v naravni velikosti in uporabni. Ti izdelki so trajnostni, po uporabi ne onesnažujejo okolja. Uporabni so še danes, če so izdelani dovolj kakovostno.

Učence smo usmerili, da možnosti za izdelavo pletarskih izdelkov poiščejo v okolju, iz katerega prihajajo. S tem so lahko spoznali dediščino ustvarjalnosti in rokodelstva, šege in navade ter naravne danosti lastnega kraja. Spodbujali smo medgeneracijsko povezovanje treh generacij (otroci, mentorji, starejši). Za mentorje smo organizirali tudi izobraževanje.

Nagradni natečaj *Košara – izdelek slovenskega pletarstva* je bil razpisan oktobra 2021, zaključen pa 20. 6. 2022. Vsi sodelujoči so v šolskem letu 2021/2022 obiskovali 8. oz. 9. razred osnovne šole.

Izdelke je ocenjevala tričlanska komisija: dr. Janez Bogataj, etnolog; Iztok Urbanija, pletar ter Tanja Pogorevc Novak, prof. likovne umetnosti. Avtorji treh najbolj ocenjenih izdelkov so bili: 1. mesto: Ana Bradeško, OŠ Rovte; 2. mesto: Tjan Fridrih, Vid Iršič, Jošt Klančnik in Aljoša Sabo, OŠ Ob Dravinji; ter 3. mesto: Žan Treven, OŠ Rovte.

V četrtek, 27. oktobra 2022, smo v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani odprli razstavo na natečaju sodelujočih izdelkov in nagrajencem podelili nagrade. Imeli smo prijeten dogodek, bogat v sliki in besedi.

Slovenski etnografski muzej, kot dom slovenske dediščine, je najbolj primeren za tako razstavo, zato smo hvaležni, da smo bili sprejeti pod njegovo mogočno streho. Na ogled smo postavili izdelke osnovnošolcev ter tudi košare pletarja, gospoda Iztoka Urbanije. Občudovali smo ustvarjalnost in natančnost ter predvsem vztrajnost vseh izdelovalcev in mentorjev.

Slika 4: Razstava košar za nagradnega natečaja. Foto: Neža Bevc.

Razstavo smo ponovili na prizorišču 4. mednarodne konference na Osnovni šoli heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu. Želeli smo pokazati delo otrok in pletarja ter spodbuditi učitelje, da bi se lotili sodelovanja na novem natečaju Košara – izdelek slovenskega pletarstva. Razpisali smo ga v šolskem letu 2022/2023, pod enakimi pogoji kot lani.

Vabljeni: Natečaj Košara – izdelek slovenskega pletarstva 2022/2023

Vabimo vas, da se s svojimi učenci lotite izdelovanja košar ali peharjev, z mlajšimi pa morda samo podstavka. Natečaj je izjemna priložnost za medgeneracijsko in medpredmetno sodelovanje (tako učiteljev kot učencev) pri predmetih tehnika, likovni pouk, geografija, zgodovina, fizika, družb, naravoslovje, biologija, slovenski jezik ... Poleg tega je priložnost za razvijanje tehničnih spretnosti, ustvarjalnosti, za odkrivanje osebnostnih področij, ki jih drugi predmeti pri otroku zanemarijo. Zato je tudi

dobra priložnost za razvijanje samozavesti in samospoštovanja otrok – ne glede na učno uspešnost.

Napovedujemo in vabimo: 5. mednarodna konferenca

Z veseljem pripravljamo 5. mednarodno konferenco, ki bo 18. novembra 2023. Tema bo jezik kot temeljna prvina identitete. Vabimo vas, da se konference udeležite – s svojimi prispevki ali pa kot slušatelji. Več informacij najdete na naši spletni strani (<https://www.dkps.si/>).

Sklepne misli

Glasi o možnosti za srečanje pedagoških delavcev, ki jim je mar za domovino, narod, državo, ki bi radi poglobili svoje znanje o domoznanstvu, ki bi radi bili bolj uspešni v prenosu teh vrednot na mlade, ki bi radi prišli tudi v stik s Slovenci po svetu in z učitelji, predstavniki drugih narodov, se počasi širi. Radi bi si izmenjali izkušnje in pridobili navdih za nadaljevanje svojega vzgojno-izobraževalnega dela. Nekateri učitelji se konference udeležujejo vsako leto, ker tu predstavijo svoje delo in pridobivajo nove ideje zanj. Zanimanje za to obliko spopolnjevanja pedagoških delavcev se širi, prihajajo mnogi novi, kar je za nas zelo spodbudno.

Učitelj, ki dela s srcem, bo vedno našel pot do otrok, do pravega načina dela in pravih informacij. Pripravil bo takšen pouk, da bodo otroci vzljubili svojo kulturo, narod in državo ter spoštovali druge.

Viri

- Ašič, E. (2022). Približevanje pletarstva osnovnošolcem. *Vzgoja*, 24(96), str. 27–28.
- Ašič, E. (ur.) (2022). Živeti s kulturno dediščino danes za jutri. Zbornik 4. mednarodne konference Vzgoja za ljubezen do domovine in države (19. 11. 2022). Društvo katoliških pedagogov Slovenije. https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2022.pdf.
- Kregar, H. (2022). Živeti s kulturno dediščino danes za jutri. *Vzgoja*, 24(96), str. 25–26.
- Motik, D. (2022). Košara – izdelek slovenskega pletarstva. *Vzgoja*, 24(93), str. 32–33.
- Svetina, J. (1990). *Slovenska šola za novo tisočletje: Kam in kako s slovensko šolo*. Didakta.
- UNESCO (2002). Learning to be: A holistic and integrated approach to values education for human development; Core values and the valuing process for developing innovative practices for values education toward international understanding and a culture of peace. UNESCO: Asia and Pacific Regional Bureau for education.

Digitalni arhiv člankov iz revij ZRSŠ

prek 1500
strokovnih in
znanstvenih
člankov

Arhiv člankov iz revij

Posamezne članke iz revij, ki jih izdaja ZRSŠ, lahko poiščete v spodnjem iskalniku. Želimo vam prijetno branje.
Več o posameznih revijah najdete [tukaj](#)

Iskanje po člankih (naslov, avtor, ključne besede ...)

Pošlji

V bogati zakladnici člankov enajstih strokovnih revij ZRSŠ lahko s preprostim iskalnikom poiščete članke z izbrano vsebino in jih takoj berete ali pa PDF-je člankov prenesete v svoj računalnik.

Arhiv člankov

Pojdite nazaj na celoten arhiv člankov

medvrstniško nasilje

Pošlji

Rezultati za: medvrstniško nasilje

Nasilje v razredu – kaj pa varno in spodbudno okolje?

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 5/2018 • Avtorji: mag. Mojca Pušnik • Ključne besede: medvrstniško nasilje, razredna klima, varno in spodbudno učno okolje

PDF

Razredna klima kot varovalni dejavnik medvrstniškega nasilja v šoli

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 5/2018 • Avtorji: mag. Ingrid Klemenčič • Ključne besede: medvrstniško nasilje, razredna klima, varno in spodbudno učno okolje

PDF

Otroški parlamenti® o varnem in spodbudnem učnem okolju

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 5/2018 • Avtorji: Marko Rengero • Ključne besede: medvrstniško nasilje, varno in spodbudno učno okolje, otroški parlament, participacija otrok in mladostnikov

PDF

Strategije za vključevanje socialno zavrnjenega učenca v skupino vrstnikov

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 3-4/2018 • Avtorji: mag. Zlatica Gazvoda • Ključne besede: medvrstniško nasilje, socialna vključenost, socialni pedagog, spodbujanje socialne vključenosti učencev

PDF

Arhiv člankov

Pojdite nazaj na celoten arhiv člankov

Jerneja Bone

Pošlji

Rezultati za: Jerneja Bone

Naloge utemeljevanja na Nacionalnem preverjanju znanja matematike: analiza nekaterih vidikov nalog in uspešnost reševanja

Članek iz: Matematika v šoli 1/2020 • Avtorji: Jerneja Bone • Ključne besede: Matematika, utemeljevanje, naloge

PDF

Preverjanje znanja učencev na daljavo s kompleksno zastavljenimi nalogami

Članek iz: Matematika v šoli 1/2021 • Avtorji: mag. Magda Čevdek, Jerneja Bone • Ključne besede: Matematika, preverjanje in ocenjevanje znanja na daljavo, naloge iz vsakdanjega življenja

PDF

Vloga skrbnika vzgojno-izobraževalnega zavoda v projektu: od informatorja do sodelavca

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 1-2/2018 • Avtorji: Jerneja Bone, mag. Maniza Skvarč • Ključne besede: skrbnik, vzgojno-izobraževalni zavod, kritični prijatelj

PDF

Poučevanje in učenje učenja matematike – iz teorije v prakso

Članek iz: Vzgoja in izobraževanje 3/2017 • Avtorji: Jerneja Bone, Amela Sambolčić Beganović • Ključne besede: Matematika, učitelji, učenje učenja, učne strategije, tematski sklop

PDF

Arhiv člankov

Pojdite nazaj na celoten arhiv člankov

pedagoško vodenje

Pošlji

Rezultati za: pedagoško vodenje

Vloga hospitacij v pedagoškem vodenju ravnateljev

Članek iz: Vodenje v vzgoji in izobraževanju 2/2021 • Avtorji: Vesna Lešnik • Ključne besede: profesionalni razvoj, pedagoško vodenje, izobraževanje na daljavo, hospitacije

PDF

Pedagoško vodenje razrednikov s poudarkom na uvajanju nekaterih elementov varnega in spodbudnega učnega okolja ter s povezovalnim sodelovanjem s starši

Članek iz: Vodenje v vzgoji in izobraževanju 3/2022 • Avtorji: Alisa Prinčič Rohrer, dr. Milena Kerndl • Ključne besede: pedagoško vodenje, razrednik, varno in spodbudno učno okolje

PDF

Izhodišča za pedagoško vodenje v inkluzivni šoli

Članek iz: Vodenje v vzgoji in izobraževanju 3/2022 • Avtorji: dr. Nataša Vovk Ornik, Mariam Stanonik • Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, inkluzivna kultura, pedagoško vodenje

PDF

Pedagoško vodenje za spodbujanje učenja v učelih se skupnostih

Članek iz: Vodenje v vzgoji in izobraževanju 3/2022 • Avtorji: mag. Andreja Čuk • Ključne besede: učeča se skupnost, sodelovalna kultura, profesionalni razvoj, učenje drug od drugega

PDF

Arhiv člankov

Pojdite nazaj na celoten arhiv člankov

digitalno državljanstvo

Pošlji

Rezultati za: digitalno državljanstvo

Razvijanje digitalnega državljanstva na razredni stopnji

Članek iz: Razredni pouk (3/2021) • Avtorji: Mojca Dolinar • Ključne besede: izobraževanje za digitalno državljanstvo na razredni stopnji, priročnik na spletu, pravice na spletu, dobro počutje na spletu, metode in strategije za razvoj digitalnega državljanstva

PDF

www.zrss.si/arhiv-clankov

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

NOVO

Priročnik za **kvalitetno pripravo in evalvacijo individualiziranega programa** za otroke s posebnimi potrebami temelji na sodobnih teoretičnih in empiričnih raziskavah ter primerih iz prakse

- Celovito in sistematično obravnava **procesnost** in vse **ključne elemente individualiziranega programa**,
- jasno opredeljuje **naloge članov strokovne skupine**,
- predstavi **pomen aktivne vloge staršev in učenca**,
- prikaže načrtovanje **konkretnih, merljivih ciljev in prilagoditev** ter sprotno in končno **evalvacijo učinkovitosti**,
- **izpostavi pristop sodelovalnega poučevanja** med učiteljem in izvajalcem DSP z možnimi modeli izvedbe,
- pripomore k **profesionalnemu razvoju pedagoških delavcev** in kakovostnejšemu uresničevanju inkluzivne šole,
- pomembno dopolnjuje skrb za celostno **vključevanje** otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

Priročnik bo strokovnim delavcem v podporo, saj podaja pomembne usmeritve in ponazoritve, doprinaša k razvoju inkluzivne šole ter na najpomembnejših področjih omogočila poenotenje strokovnega dela z učenci s posebnimi potrebami.

Priročnik prinaša praktične napotke in zgleds iz prakse, ki vam bodo v pomoč pri načrtovanju in kvalitetnemu delu z učenci s posebnimi potrebami.

Prijazno vas vabimo k oddaji naročila.

Priročnik lahko naročite po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana), elektronski pošti (zalozba@zrss.si) ali na spletni strani **www.zrss.si**.

Cena
18,00 €